

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ-ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**«Χρηματοοικονομική ανάλυση των μεγαλύτερων ελληνικών
τραπεζών κατά την περίοδο της χρηματοοικονομικής
κρίσης».**

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΘΩΜΑ

ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ

κ. Ζήσης Βασίλειος

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΙΟΣ 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1</u>	<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	7
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2</u>	<u>ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ</u>	9
2.1	ΔΙΑΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	9
2.2	ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	15
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3</u>	<u>ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ</u>	18
3.1	ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	18
3.2	ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	19
3.3	ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	20
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4</u>	<u>ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ</u>	25
4.1	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	26
4.1.1	ΣΤΑΔΙΟ 1 ^ο : ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ (FINANCIAL ANALYSIS)	26
4.1.2	ΣΤΑΔΙΟ 2 ^ο : ΠΟΛΥΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΑΞΗ (MULTICRITERIA SORTING AND RANKING)	27
4.2	ΟΙ ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ	29
4.2.1	ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ	29
4.2.2	ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ	31
4.2.3	ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ	33
4.2.4	ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΕΙΟΥ	34
4.2.5	ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	36
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5</u>	<u>ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ</u>	37
5.1	ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΩΝ	37
5.1.1	ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ	37
5.1.2	ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ	41
5.1.3	ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ	45
5.1.4	ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ	49
5.1.5	ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	53
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6</u>	<u>ΠΟΛΥΚΡΙΤΗΡΙΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ</u>	57
6.1	ΠΟΛΥΚΡΙΤΗΡΙΑ ΜΕΘΟΔΟΣ PROMETHEE	57

6.2	ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΥΚΡΙΤΗΡΙΑΣ ΜΕΘΟΔΟΥ PROMETHEE II	59
6.2.1	ΕΠΙΛΟΓΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ.....	59
6.2.2	ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ PROMETHEE II.....	64
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</u>		66
7.1	ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ.....	66
7.2	ΓΕΝΙΚΗ ΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ	68
7.3	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	70
7.4	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	73

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη σημερινή μεταβατική περίοδο, κομβικό ρόλο έχει ο χρηματοοικονομικός τομέας, η συμπεριφορά του οποίου επιδρά καθοριστικά σε όλους τους οικονομικούς φορείς, τις επιχειρήσεις, τα νοικοκυριά και το κράτος. Ο σημαντικός ρόλος του τραπεζικού τομέα για την οικονομική ανάκαμψη και έξοδο από την κρίση τείνει να είναι πλέον καθοριστικός. Στη παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρείται να διαπιστωθεί κατά πόσο επηρεάστηκαν οι μεγάλες –από πλευράς ενεργητικού- ελληνικές Τράπεζες στα βασικά τους οικονομικά μεγέθη από την οικονομική κρίση κατά την περίοδο 2008-2010. Η προτεινόμενη μεθοδολογία ενσωματώνει τεχνικές της χρηματοοικονομικής θεωρίας καθώς και μεθόδους της πολυκριτήριας ανάλυσης αποφάσεων και ειδικότερα της θεωρίας σχέσεων υπεροχής. Πιο συγκριμένα θα γίνει ανάλυση αριθμοδεικτών κερδοφορίας, ρευστότητας, κεφαλαιακής επάρκειας, ποιότητας ενεργητικού και λειτουργικής αποτελεσματικότητας και προκειμένου να διαπιστωθεί ποιες από τις εξεταζόμενες Τράπεζες επηρεάστηκαν περισσότερο και θα πραγματοποιηθεί κατάταξη-rank ing των Τραπεζών με τη χρήση της πολυκριτήριας μεθόδου PROMHTHEE II. Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι όχι μόνο να διαπιστωθεί κατά πόσο επηρεάστηκαν βασικά οικονομικά μεγέθη των Τραπεζών αλλά και ποιες Τράπεζες επηρεάστηκαν περισσότερο.

Συμπερασματικά αποτυπώνεται ότι παρότι τα χρηματοοικονομικά μεγέθη το διάστημα αυτό επηρεάστηκαν αρνητικά, οι μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες πραγματοποίησαν αλλαγές στη λειτουργία, τον ισολογισμό και τα σχέδια τους και έδειξαν μια ανθεκτικότητα στις συνέπειες της οικονομικής κρίσης. Η καθαρή κερδοφορία των τραπεζών μειώθηκε κατακόρυφα, καταφέροντας όμως να παραμείνει σε θετικά επίπεδα παρά τη μεγάλη αύξηση των προβλέψεων. Ωστόσο, το πρόβλημα παραμένει η ελληνική δημοσιονομική κρίση που βρίσκεται σε εξέλιξη και αποτελεί πλέον τη βασική αιτία για το γεγονός ότι οι ελληνικές τράπεζες έχουν σοβαρά προβλήματα χρηματοδότησης από παραδοσιακές πηγές όπως οι καταθέσεις των πελατών και αυξάνουν την εξάρτησή τους από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το πρόγραμμα στήριξης του Ελληνικού Δημοσίου.

ABSTRACT

In the current transitional period the financial sector plays a key role affecting dramatically all financial agents, enterprises, households and State. Banking sector's role for economic recovery and exit crisis solutions tends to be determinant. The present paper's scope is to establish the extent to which the largest (in terms of assets) Greek Banks' economic magnitudes have been affected by the 2008-2010 crisis. The methodology suggested here incorporates financial theory techniques as well as methods of the multicriteria decision analysis especially "outranking relations theory".

More specifically, there will be an analysis of profitability, liquidity, capital adequacy, assets quality and functional efficiency indexes in order to clarify which of the Banks under consideration took the largest blow. Additionally, using the multicriteria method PROMHTHEE II the paper will come with a Bank ranking classification. The whole purpose is not merely to establish the degree of impact crisis had on Banks' economic magnitudes but also to determine which Banks were affected the most.

Conclusively, the paper depicts the fact that although economic magnitudes had a negative impact, major Greek Banks went under operational changes as well as changes in balance sheets and business plans and managed to exhibit notable resilience.

Banks' net profitability took a steep downturn managing however to remain on a positive level despite the significant increase of the provisions.

However, the main issue remains the Greek fiscal crisis that is in full progress and constitutes the main cause of the Greek Banks' severe problems to fund themselves through traditional sources such as deposits resulting to increasing dependence of ECB and Greek Government's support program.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα τραπεζικό σύστημα που είναι αποδοτικό και διαθέτει ισχυρή κεφαλαιακή βάση αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη διατήρηση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα και γενικότερα για την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων από δυσμενείς εξελίξεις του οικονομικού περιβάλλοντος.

Η σπουδαιότητα αυτή του τραπεζικού συστήματος έχει οδηγήσει στην ανάγκη για εποπτεία του, αξιολόγηση της πορείας και της αποδοτικότητάς του.

Γι' αυτό το λόγο άλλωστε και οι κανόνες για την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων στις τράπεζες στοχεύουν στην ενίσχυση της ικανότητας «απορρόφησης» ζημιών από τη στιγμή που οι κίνδυνοι στους οποίους εκτίθενται, κατά τη λειτουργία τους, εκδηλωθούν. Αποτελούν μέρος του ευρύτερου δικτύου ασφαλείας του τραπεζικού συστήματος, το οποίο αποβλέπει στη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος (Γκόρτσος, 2010).

Οι ακραίες όμως συνθήκες οι οποίες διαμορφώθηκαν στις Αγορές διεθνώς μετά το 2^ο εξάμηνο του 2007, και εξακολουθούν να υφίστανται μέχρι και σήμερα έχουν επηρεάσει τους Παράγοντες που προσδιορίζουν τη Σταθερότητα και την Αποτελεσματικότητα του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος όλου του κόσμου αλλά και της χώρας μας.

Μέσα σ' αυτό το δυσμενές οικονομικό περιβάλλον το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεν έμεινε ανεπηρέαστο και γι' αυτό καθίσταται επιβεβλημένη η αξιολόγηση τόσο της κερδοφορίας όσο και της αποτελεσματικότητάς του.

Στη παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρείται να διαπιστωθεί το κατά πόσο επηρεάστηκαν οι μεγάλες ελληνικές Τράπεζες στα βασικά τους οικονομικά μεγέθη κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης την περίοδο 2008-2010.

Για τις ανάγκες της διπλωματικής συγκεντρώθηκαν από τους δικτυακούς τόπους όλες οι ετήσιες οικονομικές εκθέσεις των μεγαλύτερων από πλευράς ενεργητικού ελληνικών τραπεζών που αφορούσαν τα παραπάνω έτη. Μέσα από τις ετήσιες εκθέσεις συγκεντρώθηκαν και μελετήθηκαν οι ετήσιοι Ισολογισμοί και οι Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσης και έγινε μια συγκριτική ανάλυση βασικών οικονομικών δεικτών ανά Τράπεζα που αφορούν τη κερδοφορία, την κεφαλαιακή επάρκεια την ρευστότητα και το λειτουργικό κόστος, θεωρώντας ως έτος έναρξης της χρηματοοικονομικής κρίσης το 2008.

Στη συνέχεια με τους συγκεκριμένους δείκτες των Τραπεζών που προσδιορίζουν το βαθμό απόδοσης των διαφόρων δραστηριοτήτων, τη ρευστότητα, τη φερεγγυότητα και την κερδοφορία τους έγινε για κάθε ένα έτος ξεχωριστά επεξεργασία και πραγματοποιήθηκε η

κατάταξη αυτών με τη χρήση της πολυκριτήριας μεθόδου Promethee η οποία επιτρέπει τη σύνθεση πολλαπλών κριτηρίων για τη συνολική κατάταξη των εξεταζομένων Τραπεζών.

Τα κύρια σημεία της διατριβής θα μπορούσαν να συνοψιστούν στα εξής: Στο 2^ο κεφάλαιο θα γίνει μια σύντομη παρουσίαση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος, στα χαρακτηριστικά του, τη διάθρωσή του κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων επικεντρώνοντας ιδιαίτερα τη περίοδο της οικονομικής κρίσης. Στο 3^ο Κεφάλαιο. θα γίνει θεωρητική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με τις έρευνες που αφορούν στην αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής αποτελεσματικότητας των Τραπεζών τόσο στο διεθνή όσο και στον ελληνικό χώρο. Στο 4^ο Κεφάλαιο θα αναπτυχτεί η μεθοδολογία της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα θα αναλυθούν οι αριθμοδείκτες που χρησιμοποιήθηκαν και αφορούν τη Τραπεζική κερδοφορία, τη Τραπεζική ρευστότητα την κεφαλαιακή επάρκεια και το λειτουργικό κόστος. Επίσης θα παρουσιαστεί η πολυκριτήρια μέθοδος που πρόκειται να χρησιμοποιηθεί στην κατάταξη των Τραπεζών. Στο 5^ο και 6^ο κεφάλαιο που θα αποτελεί το κύριο μέρος της έρευνας θα παρουσιαστεί – περιγραφεί το εξεταζόμενο δείγμα των Τραπεζών (βασικά οικονομικά μεγέθη), θα πραγματοποιηθεί χρηματοοικονομική ανάλυση με τη βοήθεια δεικτών προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσο επηρεάστηκαν τα βασικά οικονομικά μεγέθη (κερδοφορία, κεφαλαιακή επάρκεια, λειτουργικό κόστος, ρευστότητα) για κάθε ένα από τα έτη 2008,2009 και 2010. Επίσης χρησιμοποιώντας ως κριτήρια τους παραπάνω δείκτες θα πραγματοποιηθεί κατάταξη- ranking των Τραπεζών για κάθε έτος χωριστά με πολυκριτήρια μεθοδολογία προκειμένου να διαπιστωθεί ποιες Τράπεζες επηρεάστηκαν περισσότερο από την οικονομική κρίση. Στο 7^ο Κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα της παραπάνω ανάλυσης σύμφωνα με τη ανάλυση των δεικτών αλλά και σύμφωνα με τη πολυκριτήρια μέθοδο κατάταξης. Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι όχι μόνο να διαπιστωθεί κατά πόσο επηρεάστηκαν βασικά οικονομικά μεγέθη των Τραπεζών αλλά και ποιες Τράπεζες επηρεάστηκαν περισσότερο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα

2.1 Διάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και ο ρόλος τους στην οικονομία

Οι παράγοντες που συνέβαλαν, την τελευταία δεκαετία, στο μετασχηματισμό του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και την προσαρμογή του στις συνθήκες που διαμορφώνονται στην ενοποιημένη ευρωπαϊκή χρηματοπιστωτική αγορά είναι:

- Η αλλαγή του τραπεζικού συστήματος σε θεσμικό επίπεδο, με την κατάργηση των διοικητικών περιορισμών στη διάρθρωση του Πιστωτικού Τομέα.
- Η αλλαγή κανονιστικού πλαισίου και της εποπτείας των τραπεζών, με την απορύθμιση βασικών πτυχών λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος.
- Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και η επίτευξη μακροοικονομικής σταθερότητας, με την εμφάνιση και διατήρηση χαμηλών επιτοκίων,
- Η ραγδαία ανάπτυξη στο χώρο της τεχνολογίας και στον τομέα των επικοινωνιών και της Πληροφορικής, η αυξανόμενη ενοποίηση των διεθνών Αγορών χρήματος και Κεφαλαίου, καθώς και οι μεταβολές των αναγκών των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών για τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες.

Αυτές οι θεμελιώδεις δυνάμεις μεταμόρφωσαν τον χρηματοοικονομικό τομέα, διαμόρφωσαν το περιβάλλον λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα, ενώ επέδρασαν καθοριστικά στην ενίσχυση του επιπέδου Ανταγωνισμού της ελληνικής τραπεζικής Αγοράς. (Σταϊκούρας, Ντέλης,2006)

Οι εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα επιδρούν στη διαμόρφωση του οικονομικού περιβάλλοντος της χώρας, καθώς είναι καθοριστικός ο ρόλος τους στη χρηματοδότηση της παραγωγικής δραστηριότητας, στην αποτελεσματική κατανομή των οικονομικών πόρων και στην ομαλή διεκπεραίωση των οικονομικών συναλλαγών. Με την απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών, την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων διεθνώς και την τεχνολογική πρόοδο στους τομείς της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών, ο ρόλος των τραπεζών έχει ενισχυθεί¹

¹ Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Νικολάου Χ. Γκαργκάνια στο συνέδριο "Greek, Bulgarian and Romanian Business & Investment Summit" του περιοδικού ECONOMIST με θέμα "Εξελίξεις και προοπτικές του τραπεζικού τομέα"

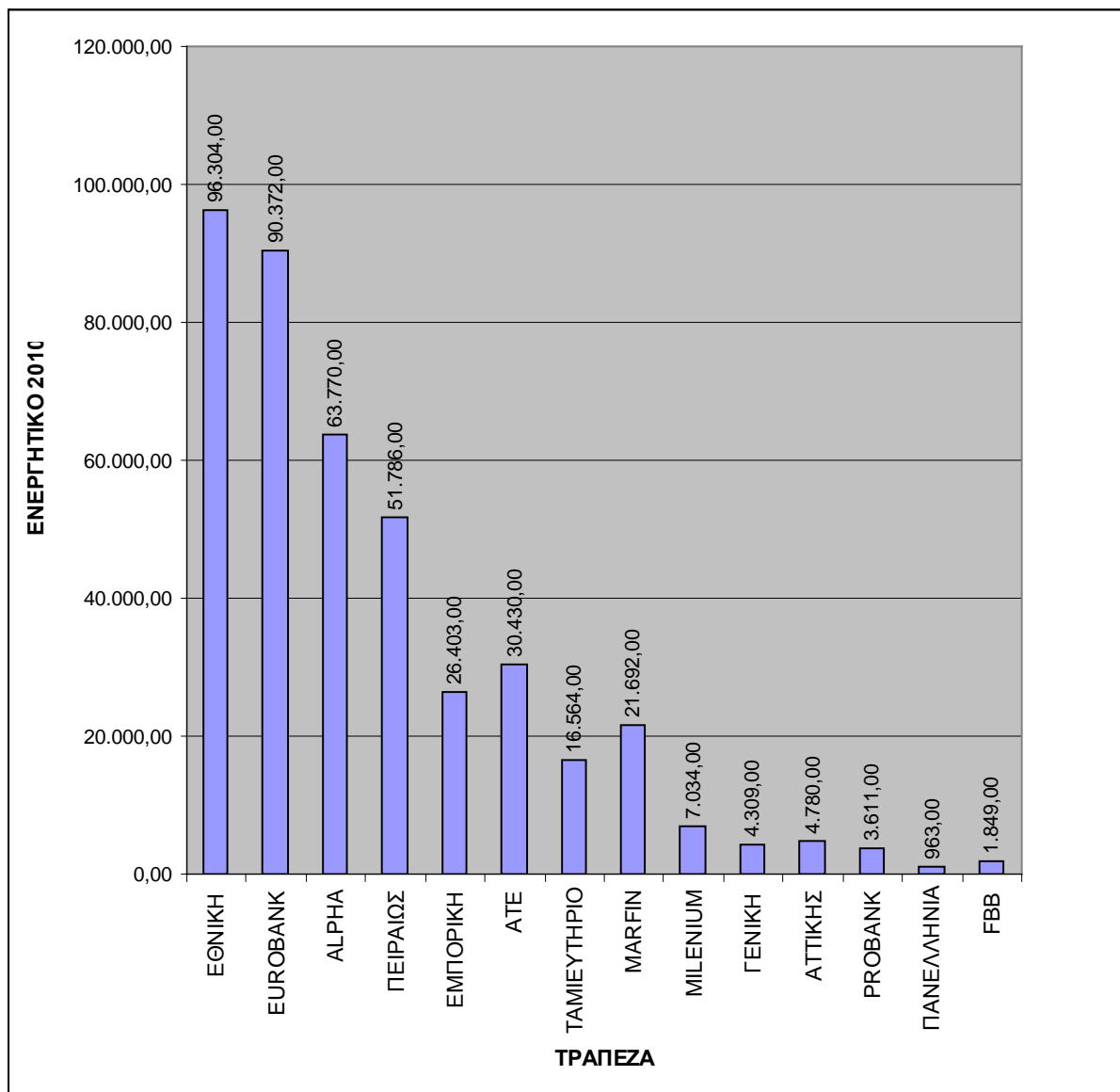
Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, στις αρχές του 2012, στην Ελλάδα λειτουργούσαν 57 πιστωτικά ιδρύματα (έναντι 65 τραπεζικών ιδρυμάτων το 2010), από τα οποία : 33 πιστωτικά ιδρύματα (17 εμπορικές και 16 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα. 19 καταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν την έδρα τους σε κράτος της Ε.Ε., 4 καταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα άλλη χώρα εκτός της ΕΕ και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, και 1 πιστωτικό ίδρυμα που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του ν. 3601/2007, δηλαδή το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

Τα πιστωτικά ιδρύματα, στο τέλος 2010 έφτασαν σε κεφαλαιοποίηση στο ποσό των 14 δισ. ευρώ, ποσό ίσο με το 26 τοις εκατό της συνολικής κεφαλαιοποίησης του Χρηματιστηρίου, έναντι 28 δις το 2009 και το οποίο αντιστοιχούσε στο 33 τοις εκατό της συνολικής κεφαλαιοποίησης του Χρηματιστηρίου Αθηνών. (ΕΕΤ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2011).

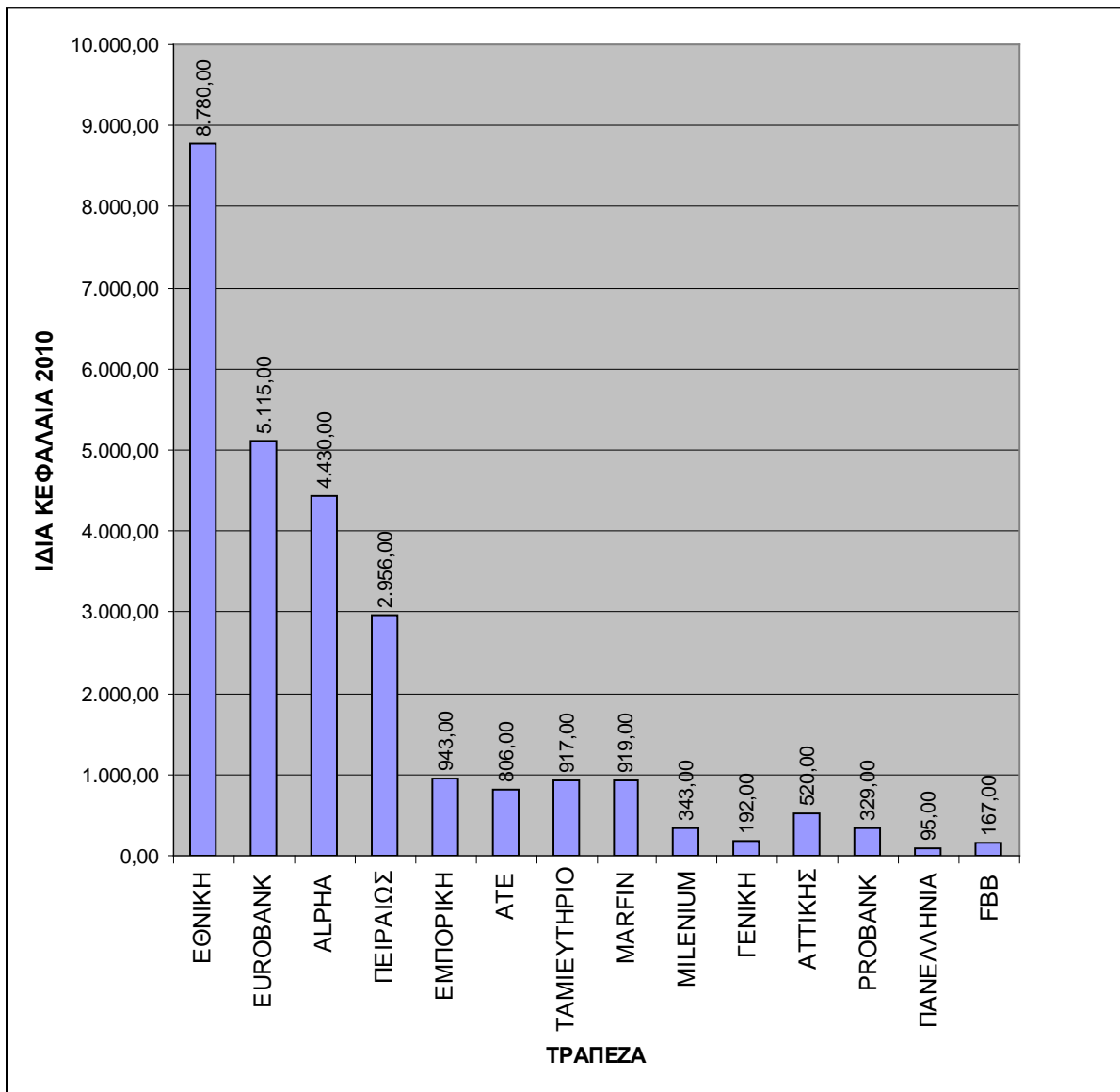
Στα χαρακτηριστικά του ελληνικού πιστωτικού τομέα στην Ελλάδα και παρατηρώντας τα αμιγώς πιστωτικά ιδρύματα διαπιστώνεται ένας υψηλός βαθμός συγκέντρωσης όπως άλλωστε και στις υπόλοιπες μικρές και μεσαίες οικονομίες της Ευρωζώνης. Ο βαθμός συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, παρουσιάζει ελαφρά αύξηση (σε σχέση με το 2007) είτε βάσει του μεριδίου αγοράς των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών σε όρους ενεργητικού (δείκτης CR5) είτε με βάση το δείκτη Herfindahl -Hirschmann (HHI) ο οποίος σαν δείκτης είναι πιο ευαίσθητος από τον αντίστοιχο δείκτη συγκέντρωσης CR5. (Λέκκος, Στάγγελ, Πανδής,2010) . Στην Ελλάδα οι πέντε μεγαλύτερες τράπεζες από πλευράς ενεργητικού εμφάνισαν στα τέλη του 2008 τον αντίστοιχο δείκτη σε 69,5% (2007: 67,7%) εμφανίζοντας, μεταξύ 2003 και 2008, ελαφρά αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης (2003: 66,9%). Αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης των 5 μεγαλύτερων τραπεζών παρουσιάζεται και στο σύνολο των τραπεζικών συστημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 κρατών μελών κατά την εξαετία 2003 - 2008 (2008: 59,6%, 2003: 58,8%). Αξιοσημείωτο είναι πάντως ότι ο βαθμός συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, αν και εμφανίζεται υψηλότερος από το γενικό Μ.Ο. του συνόλου της ΕΕ, παραμένει αρκετά χαμηλός όταν εξετάζεται με το αντίστοιχο δείκτη βαθμού συγκέντρωσης των τραπεζικών συστημάτων κρατών-μελών της ευρωζώνης με πληθυσμό αντίστοιχο της Ελλάδας, όπως η Ολλανδία, το Βέλγιο, κ.α. (ΕΕΤ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2009).

Στα παρακάτω γραφήματα 2-1 , 2-2 και 2-3 παρουσιάζεται η κατάταξη των Ελληνικών Τραπεζών για το έτος 2010 ανάλογα με το μέγεθος του ενεργητικού και των ιδίων κεφαλαίων καθώς και ο βαθμός αποτελεσματικότητας (Λειτουργικά Έξοδα/ Έσοδα) σε σχέση με το ενεργητικό των 5 μεγαλύτερων Τραπεζών στην Ελλάδα..

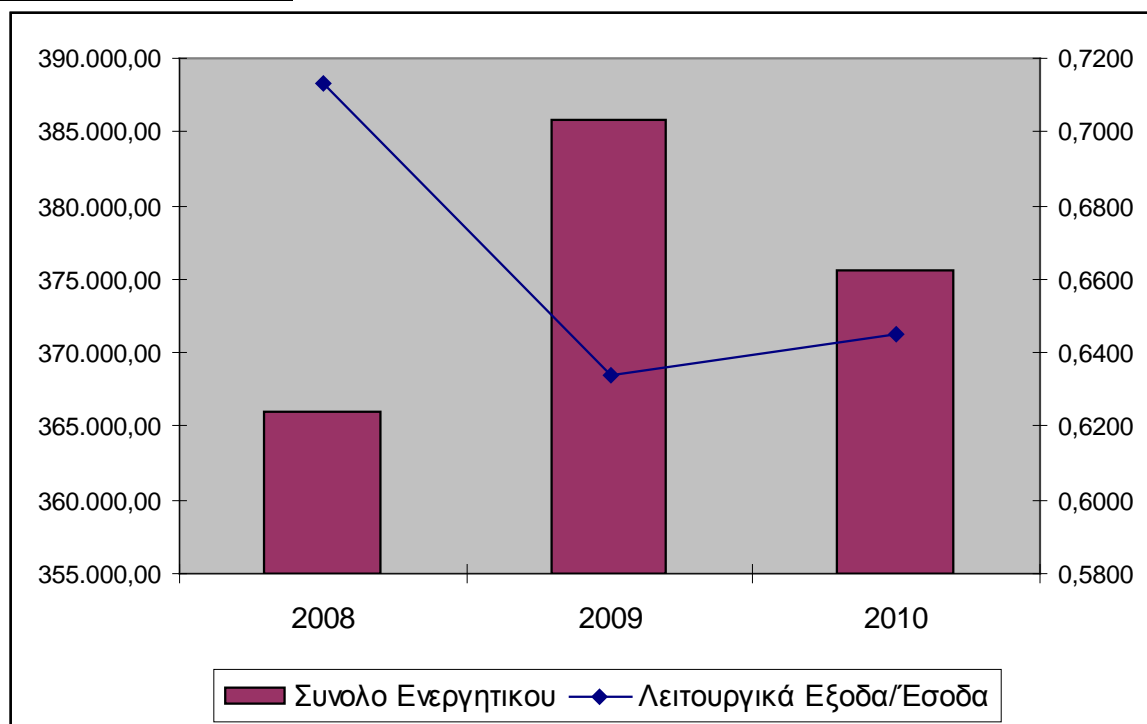
Γράφημα 2-1

Γράφημα 2-2

Γράφημα 2-3 Αποτελεσματικότητα και μέγεθος Ενεργητικού των 5 μεγαλύτερων Τραπεζών 2008-2010²

Σε σχέση με τους βασικούς οικονομικούς δείκτες εμφανίστηκε μια μείωση των καταθέσεων κατά περίπου 40 δισ. από το Ιανουάριο του 2010 έως και τον Φεβρουάριο του 2011 η οποία συνέβαλε στην άνοδο του δείκτη δανείων προς καταθέσεις άνω του 100%. Ο λόγος χορηγήσεων προς καταθέσεις το 2010 έφτασε στο 105%, ενώ το 2009 ήταν λίγο μικρότερος (2009: 91%). Το υπόλοιπο των καταθέσεων και *repos* των νοικοκυριών και επιχειρήσεων στις τράπεζες έφθασε τα 245,3 δισ. (2009: 278,9 δισ. ευρώ). Το 2010 επίσης, το υπόλοιπο των χορηγήσεων προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά ανήλθε στα 257,7 δισ. (το 2009 ήταν : 249,5 δισ.).

Η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην εγχώριο αγορά και των ομίλων τους αυξήθηκε το 2010, μέσα σε ιδιαίτερα αρνητικές οικονομικών συνθήκες, στο 13,8% από 13,2% το 2009 για τις τράπεζες και στο 12,2% από 11,7% για τους τραπεζικούς ομίλους, ενώ ο δείκτης βασικών κεφαλαίων αυξήθηκε ελαφρώς, στο ίδιο διάστημα, σε 12,2% από 12,0% για τις τράπεζες και στο 10,9% από 10,7% για τους τραπεζικούς ομίλους, εξαιτίας της αύξησης των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τους και της μείωσης του σταθμισμένου ενεργητικού (ως προς τον κίνδυνο)

Οι τράπεζες παρουσίασαν το 2010 επίσης σημαντική μείωση των προ φόρων κερδών. Ειδικότερα οι τραπεζικοί όμιλοι το 2010 εμφάνισαν ζημίες της τάξης των 800 εκατ. ευρώ

² Πηγή : Δημοσιευμένες καταστάσεις τραπεζών έτους 2008-2010, διαμόρφωση του συγγραφέα.

έναντι κερδών της τάξης των 1,3 δισ. ευρώ το 2009. Η μείωση αυτή οφείλεται εκτός των άλλων και στα εξής:

- στις αυξημένες ζημιές από χρηματοοικονομικές πράξεις,
- στη μείωση των λειτουργικών εσόδων, τα οποία σε σύγκριση με το 2009 μειώθηκαν κατά 10,7%,
- στις αυξημένες προβλέψεις που συνεχίστηκαν να λαμβάνονται και για το 2010, στο ύψος των 7 δισ. ευρώ,

Η μετά από φόρους και προβλέψεις αποδοτικότητα του ενεργητικού (σταθμισμένου με βάση τον κίνδυνο) και των μέσων ιδίων κεφαλαίων σε επίπεδο ομίλων διαμορφώθηκε, το 2010 σε -0,3% (2008: 0,7%, 2009: 0,15%) και 4,16% (2008: 9,9%, 2009: 2,26%), αντίστοιχα. Σε επίπεδο τραπεζών οι ίδιοι δείκτες διαμορφώθηκαν σε -0,55% και -8,64% αντίστοιχα (2008: 0,2% και 3,2%, 2009: -0,09% και -1,66%).

Ο δείκτης λειτουργικών εξόδων προς λειτουργικά έσοδα (δείκτης αποτελεσματικότητας) παρουσίασε μικρή επιδείνωση, όπως προκύπτει από την αύξηση του σχετικού δείκτη, σε επίπεδο τραπεζών από 54,9% το 2009 σε 58,2% το 2010 και από 57,7% σε 62,3% το 2010.

Το καθαρό περιθώριο επιτοκίου παρέμεινε κάτω από το 2 τοις εκατό (1,97%) σε επίπεδο τραπεζών (2,2% το 2008 και 1,87% το 2009).³

³ Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010, Απρίλιος 2011, σελ.176-177

2.2 Οι ελληνικές Τράπεζες και η οικονομική κρίση

Οι χρόνιες αδυναμίες και κρίσεις στο τραπεζικό σύστημα προκαλούν σημαντικά προβλήματα στην οικονομική σταθερότητα και τις μακροοικονομικές επιδόσεις της χώρας (Καπόπουλος, Προβόπουλος, 2001).

Ως συστημική μπορεί να χαρακτηριστεί η χρηματοοικονομική κρίση του 2008, η οποία ξεκίνησε από τις ΗΠΑ και επεκτάθηκε στις περισσότερες χώρες και αγορές του πλανήτη. Η κρίση αυτή είχε τις ρίζες της στις εξελίξεις της τελευταίας 20ετίας που χαρακτήρισαν το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα και που εκδηλώθηκε με τη κρίση της στεγαστικής φούσκας των ΗΠΑ και τα υψηλά ποσοστά αθέτησης που εμφάνισαν τα ενυπόθηκα δάνεια υψηλού κινδύνου. (Σαπουντζογλου,2010).

Σε πρώτη φάση οι Τράπεζες στην Ελλάδα δεν αντιμετώπισαν μεγάλα προβλήματα εξαιτίας της μικρής έκθεσης σε τοξικά ομόλογα (EET, 2010), και της σχετικά ικανοποιητικής κεφαλαιακής επάρκειας που διέθεταν. Ο Τραπεζικός τομέας μάλιστα συνέβαλε στη προσωρινή βελτίωση των οικονομικών μεγεθών του δημοσίου χρέους και των πιστώσεων, στηρίζοντας την αγορά σημαντικού τμήματος του χρέους (Δελτίο Alpha,2009).

Ωστόσο οι ελληνικές Τράπεζες λόγω του δημοσιονομικού χρέους και της έλλειψης εμπιστοσύνης στην ελληνική οικονομία ήρθαν αντιμέτωπες με την υποβάθμιση των κρατικών ομολόγων τα οποία χρησιμοποιούσαν ως εγγυήσεις για την άντληση της ρευστότητας από Τράπεζες του εξωτερικού.

Η αύξηση των spreads των ομολόγων επηρεάζει παράλληλα και το κόστος δανεισμού των ελληνικών τραπεζών. Με δεδομένο ότι οι στρόφιγγες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας δεν είναι τόσο ανοικτές όσο στο πρόσφατο παρελθόν αναγκάζονται να πληρώσουν πάρα πολύ ακριβά το χρήμα, καθώς η πιστοληπτική τους ικανότητα έχει υποβαθμιστεί, ενώ οι ξένοι επενδυτές εμφανίζονται απρόθυμοι να τοποθετήσουν τα χρήματά τους σε ελληνικές επιχειρήσεις. Επίσης καταθέσεις πολλών εκατομμυρίων μεταφέρονται εκτός Ελλάδας αυξάνοντας το κόστος δανεισμού. (Πεφάνης, 2010)

Παράλληλα εντείνεται η ασφυξία για τις τράπεζες από την κάθετη πτώση στις χορηγήσεις και κατά συνέπεια η είσπραξη τόκων σταματά απότομα. και η τραπεζική κερδοφορία μειώνεται κάθετα.

Τα επισφαλή δάνεια αποτελούν μια ακόμη πηγή προβλημάτων για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, καθώς φτάσουν και ξεπερνούν ακόμα και το 10% του συνολικού χαρτοφυλακίου τους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το Δεκέμβριο του 2010 αυξήθηκε τόσο ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων καταναλωτικής πίστης (Δεκέμβριος 2010: 20,5%, 2009: 13,4%, 2008: 8,2%, 2007: 6,0%, 2006: 6,9%), όσο και ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων στεγαστικής πίστης (Δεκέμβριος 2010: 10%, 2009: 7,4%, 2008: 5,3%, 2007: 3,6%, 2006: 3,4%)¹. Μέτρα προστασίας των δανειοληπτών, επιτείνουν το αρνητικό κλίμα, καθώς οι πελάτες των Τραπεζών δεν θα είναι διατεθειμένοι να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους.

Τέλος, η επέκταση των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια, έχουν μετατρέψει την γεωγραφική επέκταση των τραπεζών σε πηγή προβλημάτων. Δεν γίνονται νέες χορηγήσεις, οι επισφάλειες έχουν αυξηθεί κατακόρυφα, και η αξία των περιουσιακών τους στοιχείων σε αυτές έχουν χάσει πάνω από το μισό της αξίας τους.

Σε όλη τη διάρκεια του 2010 και στις αρχές του 2011 η ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών δέχθηκε ισχυρές πιέσεις, εξαιτίας της δημοσιονομικής κρίσης και των συνθηκών μακροοικονομικής ύφεσης. Αυτό συνέβη σε περίοδο κατά την οποία οι ελληνικές τράπεζες είχαν να αντιμετωπίσουν την αποπληρωμή, μέσα στο 2010, ποσών 8 δις ευρώ από υποχρεώσεις που θα έληγαν και τη σημαντική μείωση της καταθετικής βάσης, η έκταση της οποίας, από τις αρχές του 2010 μέχρι και το Φεβρουάριο του 2011, ξεπέρασε τα 40 δισεκ. Ευρώ.²

Για τη διατήρηση της ομαλής λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και τη διαμόρφωση ικανοποιητικών συνθηκών ρευστότητας και κεφαλαιακής επάρκειας στην οικονομία η ελληνική κυβέρνηση έλαβε και τα αντίστοιχα μέτρα. Προχώρησε σε 5πλασιασμό του ποσού των καταθέσεων τις οποίες εγγυάται το σύστημα εγγυήσεως των καταθέσεων, με ανάλογη αύξηση του κόστους των ασφαλιστρών που πληρώνουν οι τράπεζες και έδωσε επίσης στις τράπεζες τη δυνατότητα:

1. με παραχώρηση για 3 χρόνια προνομιούχων μετοχών τους στο κράτος, προκειμένου να ενισχύσουν περαιτέρω την κεφαλαιακή τους επάρκεια,
2. να κάνουν χρήση της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου για συνέχιση του δανεισμού τους στις αγορές ομολόγων, και
3. να δανεισθούν ομόλογα του Δημοσίου για συνέχιση του δανεισμού τους από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, από την οποία ο δανεισμός ήταν δυνατός με ενέχυρο ομόλογα του Δημοσίου και άλλα τιτλοποιημένα στοιχεία του ενεργητικού των τραπεζών. Αυτό είχε σαν συνέπεια : α) Τη διατήρηση της πιστωτικής επεκτάσεως σε ικανοποιητικά θετικά επίπεδα, έναντι αρνητικής πιστωτικής επεκτάσεως σε πολλές άλλες χώρες. β) Τη συμβολή

¹ Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010, Απρίλιος 2011, σελ. 177

² Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010, Απρίλιος 2011, σελ. 33

των τραπεζών στην ικανοποίηση των διογκωμένων αναγκών αναχρηματοδότησεως του δημοσίου χρέους και κατά συνέπεια, στην πτώση του περιθωρίου κινδύνου στα κρατικά ομόλογα στις 1,3 ποσοστιαίες μονάδες από τον Ιούλιο 2009, από 2,8 ποσοστιαίες μονάδες στο πρώτο τρίμηνο του 2009. (Δελτίο Alpha,2009).

Η προσφυγή της χώρας στις 23 Απριλίου 2010 στο μηχανισμό στήριξης και χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας παρά τις όποιες αρνητικές συνέπειες στην αυτονομία της οικονομικής πολιτικής αποτελεί ταυτοχρόνως την τελευταία δυνατότητα της χώρας να μετασχηματίσει τις οικονομικές και διοικητικές της δομές, να ελέγξει την δυναμική των δημοσιονομικών της μεγεθών και να βελτιώσει τη δομική της ανταγωνιστικότητα. Επίσης μέσω της δημιουργίας του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας δίνεται η δυνατότητα προάσπισης της σταθερότητας τους ελληνικού τραπεζικού συστήματος, παρέχοντας μετοχικό κεφάλαιο σε περίπτωση σημαντικής μείωσης των κεφαλαιακών αποθεματικών. Πρόκειται για μια δράση η οποία θωρακίζει την κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζών και η οποία θα λειτουργήσει συμπληρωματικά ως προς τα υπάρχοντα εργαλεία ενίσχυσης της ρευστότητας. (Αναστασάτος, 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Θεωρητική ανασκόπηση Βιβλιογραφίας σχετικά με την αποτελεσματικότητα των Τραπεζών

3.1 Το πρόβλημα και η σημασία της αξιολόγησης των τραπεζικών συστημάτων

Οι γενικευμένες οικονομικές κρίσεις, ανεξαρτήτως αιτίων και προέλευσης, θέτουν σε σοβαρή δοκιμασία την ικανότητα των τραπεζών να επιτελούν αποτελεσματικά τον αναπτυξιακό ρόλο τους, διότι δυσχεραίνουν την πρόσβασή τους σε βασικές πηγές ρευστών κεφαλαίων (π.χ. καταθέσεις, αγορές) και χειροτερεύουν την ποιότητα του ενεργητικού τους (π.χ. δάνεια, διακρατούμενοι τίτλοι). Στις διαδικασίες συγκρότησης και ανάπτυξης μιας οικονομίας, ο ρόλος των τραπεζών και της τραπεζικής διαμεσολάβησης είναι κομβικός και συνίσταται στη διοχέτευση, με ασφάλεια και χαμηλό κόστος, των διαθέσιμων αποταμιευτικών πόρων προς τις επενδύσεις και λοιπές τοποθετήσεις ή χρήσεις τους. Η σταθερότητα στην εκπλήρωση αυτού του ρόλου έχει μεγάλη σημασία, ιδίως εκεί όπου οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών χρηματοδοτούνται κατά κύριο λόγο μέσω των τραπεζών αντί απευθείας από τις αγορές. Στα πλαίσια αυτά η χρηματοοικονομική κατάσταση των τραπεζικών ιδρυμάτων αναγνωρίζεται ως μια από τις πιο σημαντικές πληροφορίες για την εκτίμηση της ευρωστίας του ευρύτερου χρηματοπιστωτικού συστήματος και κατά επέκταση της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας καθώς αντανακλά την πιστοληπτική τους ικανότητα και κατά συνέπεια την πιθανότητα κατάρρευσης αυτών.

Όσο εύκολα όμως μπορεί να οριστεί η ευρωστία ενός τραπεζικού ιδρύματος ή συστήματος άλλο τόσο δύσκολο είναι να μετρηθεί. Μια Τράπεζα είναι αφερέγγυα και πτωχεύει, όταν η παρούσα αξία των μελλοντικών της καθαρών εσόδων καθίσταται αρνητική και υπερβαίνει τα ίδια κεφάλαια. (Προβόπουλος, Καπόπουλος 2001). Η χαμηλή ποιότητα της πληροφόρησης σχετικά με την οικονομική κατάσταση των τραπεζών μπορεί να εξηγήσει τυχόν δυσάρεστες συνέπειες. Το πολυσύνθετο πρόβλημα εντοπισμού των προαγόντων που επιδρούν στην αξιολόγηση της ευρωστίας των τραπεζών γίνεται μάλιστα πολυπλοκότερο όσο αυξάνεται η ο σύνθετος χαρακτήρας της παροχής προϊόντων και υπηρεσιών από αυτές.

3.2 Γενική Ανασκόπηση βιβλιογραφίας για την Αξιολόγηση και αποτελεσματικότητα Τραπεζών

Οι πρώτες αξιολογικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί όσον αφορά τον προσδιορισμό των μεταβλητών που επηρεάζουν την αποδοτικότητα των τραπεζών είναι εκείνες του Short (1979) και ο οποίος διαπίστωσε ότι η συγκέντρωση του τραπεζικού τομέα ήταν θετικά συνδεδεμένη με την αποδοτικότητα. Στη γενική παραδοχή της παραπάνω θέση συμφώνησε και ο Bourke (1989) με τη μελέτη του στα τραπεζικά συστήματα της Ευρώπης, Νότιας Ν. Αμερικής και Αυστραλίας.

Οι Molyneux και Thorton (1992) εξέτασαν τις επιδόσεις, ενός δείγματος 18 τραπεζών για τα έτη μεταξύ 1986 και 1989 και ακολουθώντας τη μεθοδολογία Bourke οδηγήθηκαν στο συμπέρασμα ότι η συγκέντρωση των τραπεζών παρουσιάζει μια θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση με την προ φόρων απόδοση των περιουσιακών στοιχείων. Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τον Ben Naceur (2003), χρησιμοποιώντας ένα δείγμα 10 εμπορικών τραπεζών της Τυνησίας για την περίοδο 1980 μέχρι 2000, διαπιστώθηκε ότι το υψηλό καθαρό περιθώριο επιτοκίου και η κερδοφορία συνδέεται με τις τράπεζες υψηλής κεφαλαιοποίησης αλλά και υψηλών γενικών εξόδων.

Οι Staikouras και Wood (2003) εξέτασαν την αποδοτικότητα των τραπεζών σε 13 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και απέδειξαν ότι υπάρχει μια αντιστρόφως ανάλογη σχέση μεταξύ του δείκτη δάνειων προς περιουσιακά στοιχεία και του ποσοστού των προβλέψεων για ζημιές από δάνεια με το δείκτη απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (ROA).

Σε μια πιο πρόσφατη έρευνα οι Pasiouras και Kosmidou (2007), εξέτασαν ένα δείγμα 584 τραπεζών σε 15 χώρες της ΕΕ κατά την περίοδο 1995-2001 με ενδογενείς και μακροοικονομικές μεταβλητές και πώς αυτές οι μεταβλητές επηρεάζουν την κερδοφορία τους. Αποδείχθηκε ότι η κερδοφορία των τραπεζών ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό τους καθεστώς επηρεάζεται τόσο από τις μακροοικονομικές συνθήκες, όσο και από τα οικονομικά αποτελέσματα της τράπεζας. Διαπιστώθηκε επιπλέον αρνητική και η συσχέτιση μεταξύ μεγέθους τραπεζών και κερδοφορίας τόσο των εγχώριων όσο και των ξένων τραπεζών και γι' αυτό τα τραπεζικά ιδρύματα θα πρέπει να στρέψουν την προσοχή τους προκειμένου να εδραιωθούν όχι μέσω της επέκτασης τους, όσο στο πιο αποτελεσματικό έλεγχο των εξόδων τους.

Οι Παπαδόπουλος και Καραγιάννης (2009) οι οποίοι εξέτασαν ένα μεγάλο δείγμα της Νότιας ευρωπαϊκών τραπεζών μεταξύ του 1999 και του 2004 με τη χρήση της συνάρτησης

κόστους Fourier- flexible και την προσέγγιση του στοχαστικού συνόρου/ stochastic frontier approach προσπάθησαν να υπολογίσουν την αναποτελεσματικότητα για τις συγκεκριμένες τράπεζες. Κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι μεγάλες τράπεζες είναι εν γένει λιγότερο αποτελεσματικές από τις μικρές τράπεζες.

Μια πολύ διαδεδομένη μέθοδος αποτελεσματικότητας είναι η Data Envelopment Analysis/ DEA, για την οποία αναφέρεται (Duygun-Fethi και Pasiouras, 2009) ότι έχουν διεκπεραιωθεί πολλές πρόσφατες μελέτες σχεδόν σε όλους τους τραπεζικούς τομείς παγκοσμίως. Σύμφωνα με αυτούς, η DEA έχει το πλεονέκτημα ότι μπορεί να εφαρμοστεί επιτυχώς και σε μικρά δείγματα, δεν απαιτεί την ύπαρξη υποθέσεων για την κατανομή της αναποτελεσματικότητας και τέλος δεν απαιτεί συγκεκριμένη μορφή στα δεδομένα για να κατατάξει τις πιο αποτελεσματικές τράπεζες. Γενικά, υπάρχουν πολλές εργασίες που συγκρίνουν τη μέθοδο DEA με έναν ή περισσότερους αριθμοδείκτες. Και οι δύο αυτές μέθοδοι - DEA και σχετικοί αριθμοδείκτες (ROA, δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας, επισφαλών δανείων κ.λπ) - χρησιμοποιούνται για σύγκριση της αποτελεσματικότητας τραπεζικών ιδρυμάτων πριν και μετά από εκτεταμένες συγχωνεύσεις. Σχετική έρευνα στις τράπεζες στην Ινδονησία (Viverita, 2008) έδειξε ότι η αποτελεσματικότητα αυξάνεται μετά από τις συγχωνεύσεις.

Σε μελέτη για πολωνικές τράπεζες (Wozniowska, 2008) διαχωρίζεται η παραδοσιακή μέθοδος των αριθμοδεικτών από τις παραμετρικές μεθόδους, που απαιτούν γνώση της συνάρτησης παραγωγής, σε αντιδιαστολή με τις μη παραμετρικές μεθόδους που δεν απαιτούν τέτοιου είδους γνώση, όπως η DEA. Στην ίδια έρευνα υποστηρίζεται ότι οι χρηματοοικονομικοί δείκτες παριστάνουν απόλυτες τιμές, ενώ οι υπολογισμοί με τη DEA περιέχουν σχετικές τιμές. Ωστόσο, παρόλο που σε ορισμένες περιπτώσεις η DEA και οι αριθμοδείκτες κερδοφορίας και αποτελεσματικότητας σχετίζονται θετικά και θεωρούνται ισότιμοι, μερικά από τα αποτελέσματα δεν αποδεικνύουν μια τέτοια σχέση.

3.3 Ανασκόπηση βιβλιογραφίας για τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα

Η μέτρηση της απόδοσης και της κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων έχει βρεθεί στο επίκεντρο και της ελληνικής βιβλιογραφίας ιδιαίτερα τα τελευταία 15 χρόνια σημαντικής ανάπτυξης του τραπεζικού τομέα. Πολλές από αυτές πραγματοποιούνται από τα

αρμόδια Τμήματα των ίδιων των Τραπεζών και εκτός από τη γενική ανάλυση του κλάδου γίνεται και ανάλυση των προσδιοριστικών παραγόντων που επηρεάζουν την κερδοφορία τους.

Έρευνα των Alexakis, P., Thomadakis S. and Xanthakis M., (1995) διερεύνησε την εξέλιξη των καθοριστικών παραγόντων της κερδοφορίας των τραπεζών σε μια μικρή τραπεζική αγορά, όπως είναι η περίπτωση της ελληνικής αγοράς. Η υπό εξέταση περίοδος 1980-1991, τμηματοποιήθηκε σε τρεις υποπεριόδους, στην πρώτη περίοδο στην οποία οι τράπεζες λειτουργούσαν κάτω από ένα περιβάλλον εξαιρετικά περιοριστικό, στη δεύτερη, όπου σημειώθηκαν ορισμένες αλλαγές απελευθέρωσης της αγοράς και στη τρίτη (1987-1991), όταν έγιναν σημαντικές αλλαγές απελευθέρωσης της τραπεζικής αγοράς. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι καθοριστικοί παράγοντες της κερδοφορίας των ελληνικών εμπορικών τραπεζών κατά την περίοδο της έντονης ρύθμισης της αγοράς ήταν πολύ διαφορετικοί από αυτούς που καθόρισαν την κερδοφορία σε άλλες χώρες κατά την ίδια περίοδο. Ωστόσο, με την απελευθέρωση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι καθοριστικοί αυτοί παράγοντες ευθυγραμμίστηκαν με αυτούς των άλλων χωρών με αποτέλεσμα να ομαλοποιηθεί η συμπεριφορά των ελληνικών εμπορικών τραπεζών.

Επίσης για την περίοδο 1980-89 οι Karafolas, Mantakas, (1996), εξέτασαν τη διάθρωση του κόστους σε σχέση με τις οικονομίες κλίμακας στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα την περίοδο 1980-1989 και έδειξαν ότι αναπτύσσονται οικονομίες κλίμακας σε σχέση με το λειτουργικό κόστος σε δείγμα 11 μεγάλων ελληνικών τραπεζών όπως συμβαίνει και σε άλλες χώρες. Επίσης έδειξαν ότι οι μεγάλες τράπεζες έχουν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τις μικρότερες και ότι υπάρχει ακόμη περιθώριο αύξησης του μέσου μεγέθους των ελληνικών τραπεζών μέσω του οποίου θα μπορούσαν να μειωθούν ακόμη περισσότερα τα λειτουργικά κόστη, γεγονός που μπορεί να συμβεί και με την ανάπτυξη με τη χρήση νέων τεχνολογιών.

Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των τραπεζικών υποκαταστημάτων της Εμπορικής Τράπεζας εφαρμόζοντας τη μέθοδο πολλαπλών κριτηρίων UTAPIS έγινε από τους Ζοπουνίδη, Δούμπο, Γεωργίου (1997) κατά την οποία αναπτύχθηκαν τρία μοντέλα ταξινόμησης με τα οποία κατατάχτηκαν τα υποκαταστήματα σε τρεις ομάδες αποδοτικότητας, ενώ οι Σπαθής, Κοσμίδου, Δούμπος (2002) χρησιμοποιώντας την ίδια μεθοδολογία (UTAPIS) εξέτασαν την αποτελεσματικότητα των ελληνικών τραπεζών για την περίοδο 1990-1999 και έδειξαν ότι οι μεγάλες τράπεζες είναι πιο αποτελεσματικές και παρουσίασαν υψηλή απόδοση περιουσιακών στοιχείων (ROA), χαμηλή απόδοση ιδίων κεφαλαίων και χαμηλό περιθώριο επιτοκίου, ενώ από την άλλη πλευρά, οι μικρές τράπεζες

παρουσίασαν υψηλή απόδοση ιδίων κεφαλαίων (ROE), υψηλότερο περιθώριο επιτοκίου και χρηματοοικονομικής μόχλευσης.

Ο Νούλας (1999) εξέτασε αριθμοδείκτες όπως ο ROE (απόδοση ιδίων κεφαλαίων), ROA (απόδοση επί του ενεργητικού), τη λειτουργική αποδοτικότητα και άλλους δείκτες σε 19 ελληνικές τράπεζες για την περίοδο 1993-1998. Αποδείχθηκε ότι η κερδοφορία των τραπεζών το 1998 δεν ήταν πολύ καλύτερη από ότι ήταν το 1993. Επίσης η κερδοφορία ειδικά αυτή των ιδίων κεφαλαίων παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των τραπεζών όσον αφορά την υψηλότερη και χαμηλότερη τιμή τους. Αύξηση παρουσίασε το περιθώριο κέρδους για το εξεταζόμενο δείγμα εξαιτίας της καλύτερης ικανότητας των διοικήσεων να ελέγχουν τα έξοδα των τραπεζών για δεδομένα έσοδα. Τέλος παρατήρησε ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης της λειτουργικής αποτελεσματικότητας μέσω της περαιτέρω μείωσης του μισθολογικού κόστους εξαιτίας του ότι ο δείκτης αυτός παρέμεινε ίδιος ή ελαφρά μειούμενος σε σχέση με το αρχικό έτος εξέτασης (1993).

Επίσης χρησιμοποιώντας αριθμοδείκτες και τη μέθοδο DEA ο Noulas (2001), συγκρίνει την αποτελεσματικότητα κρατικών και ιδιωτικών τραπεζών για την περίοδο 1993-1998. Τα αποτελέσματα αναφέρουν ότι και με τους δύο τρόπους οι ιδιωτικές τράπεζες εμφανίζονται πιο αποτελεσματικές, παρόλο που στη DEA οι διαφορές στα επίπεδα αποτελεσματικότητας δεν είναι στατιστικά σημαντικές.

Στην ανάλυση των Halkos και Salamouīs (2004) για τις ελληνικές εμπορικές τράπεζες την περίοδο 1997-1999 με τη χρήση επιλεγμένων αριθμοδεικτών που μετρούν την αποδοτικότητα ενός τραπεζικού ιδρύματος (αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων, αποδοτικότητα ενεργητικού, κέρδη ανά υπάλληλο κ.λ.π) και χρησιμοποιώντας την μη παραμετρική μέθοδο DEA (Data Envelopment Analysis) κατέληξαν στα εξής συμπεράσματα: 1) παρατηρείται θετική σχέση μεταξύ του μεγέθους μιας τράπεζας και της αποτελεσματικότητας 2) το ιδιοκτησιακό καθεστώς δεν σχετίζεται άμεσα με την αποδοτικότητα 3) Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές που πραγματοποιήθηκαν το διάστημα αυτό έφεραν μεικτά αποτελέσματα σε σχέση με την αποδοτικότητα.

Οι Κοσμίδου και Ζοπουνίδης (2005) εξέτασαν τους παράγοντες που επηρεάζουν την αποδοτικότητα και την κερδοφορία τόσο των μεγάλων όσο και των μικρών τραπεζών με τη βοήθεια δεικτών αποδοτικότητας, κερδοφορίας ρευστότητας κεφαλαιακής επάρκειας και άλλων ποιοτικών χαρακτηριστικών. Τα αποτελέσματα έδειξαν υψηλή απόδοση ιδίων κεφαλαίων, υψηλότερη κεφαλαιακή επάρκεια και χαμηλή ρευστότητα των μικρών τραπεζών σε σχέση με τις μεγάλες τράπεζες. Σε παρόμοια συμπεράσματα κατέληξαν με την μελέτη

τους και οι Σπαθής, Κοσμίδου, Δούμπος (2002).

Σε άλλη μελέτη οι Κοσμίδου και Ζοπουνίδης (2008) αξιολόγησαν τις επιδόσεις και την αποτελεσματικότητα των εμπορικών και των συνεταιριστικών τραπεζών στην Ελλάδα για τη μέθοδο περίοδο από το 2003 μέχρι το 2004 και τις κατέταξαν με βάση τις επιδόσεις τους, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο PROMETHEE και επιλεγμένους χρηματοοικονομικούς δείκτες. Από αυτήν την κατάταξη των τραπεζών που κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι εμπορικές τράπεζες επεκτείνονταν όλο και πιο γρήγορα σε σύγκριση με τις συνεταιριστικές βελτιώνοντας τους χρηματοοικονομικούς τους δείκτες προκειμένου να είναι πιο ανταγωνιστικές στο ευρωπαϊκό υπερβάλλον, αντίθετα από τις συνεταιριστικές τράπεζες τα αποτελέσματα των οποίων δεν παρουσιάζουν ομοιόμορφη κατανομή.

Σε πιο πρόσφατη έρευνα (Κοσμίδου,2008) εξετάζονται οι προσδιοριστικούς παράγοντες της αποδοτικότητας του ελληνικού τραπεζικού τομέα (εμπορικές τράπεζες) κατά την περίοδο 1990-2002. Με τη σχετική ανάλυση παλινδρόμησης και τη χρήση στατιστικών μοντέλων (Lagrange Multiplier (LM) statistic), παρατηρήθηκε ότι οι υψηλές τιμές του δείκτη ROAA (αποδοτικότητα του μέσου Ενεργητικού) που σχετίζονται με τράπεζες με υψηλή κεφαλαιοποίηση, υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια και χαμηλό δείκτη κόστους προς έσοδα. Βέβαια το μέγεθος σχετίζεται με τη αποτελεσματικότητα και είναι στατιστικά σημαντικό στις περιπτώσεις που λαμβάνονται υπόψη και μακροοικονομικά δεδομένα (η αύξηση του ΑΕΠ έχει σημαντική θετική επίδραση στο δείκτη ROAA, ενώ ο πληθωρισμός αρνητική).

Αντίστοιχου ενδιαφέροντος προς την ως άνω μελέτη είναι και εκείνη των Gaganis και Pasiouras (2009), η οποία συνέκρινε τις αποδόσεις των εγχώριων και ξένων τραπεζών στην Ελλάδα για την περίοδο 1999-2004. Βασικός σκοπός της μελέτης αυτής ήταν να εξετάσει τις διαφορές ως προς την αποτελεσματικότητα των ελληνικών και ξένων τραπεζών που δρουν στην Ελλάδα, κυρίως λόγω της σημαντικής αύξησης του αριθμού των ξένων τραπεζών που εγκαταστάθηκαν και λειτουργούν στην ελληνική επικράτεια, των οποίων όμως το μέγεθος δεν ξεπερνά το 10% του ενεργητικού του συνόλου των τραπεζών της Ελλάδος. Η εν λόγω μελέτη έδειξε ότι οι τράπεζες στην Ελλάδα μπορούν να αυξήσουν την αποτελεσματικότητά τους κατά 26,75%. Επίσης, από τη σύγκριση εγχώριων και ξένων τραπεζών προέκυψε ότι οι εγχώριες τράπεζες για όλη την περίοδο ήταν περισσότερο τεχνικά αποτελεσματικές από τις ξένες, ενώ οι ξένες σε αντίθεση με τις εγχώριες είχαν μεγαλύτερες αποδόσεις κλίμακας.

Σύμφωνα με τη μελέτη των Ασημακόπουλου, Μπρισίμη και Ντελή (2008), η οποία εξετάζει, με τη μέθοδο της «Περιβάλλουσας Ανάλυσης Δεδομένων» (Data Envelopment Analysis

DEA), την εξέλιξη της αποτελεσματικότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος κατά την περίοδο 1994-2006, το σχετικό μέγεθος της αποτελεσματικότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος παρουσίασε διαχρονική βελτίωση., οφειλόμενη κυρίως στην αύξηση της καταναμητικής αποτελεσματικότητας (ως καταναμητική αποτελεσματικότητα νοείται η ικανότητα βέλτιστης χρησιμοποίησης των συντελεστών παραγωγής δεδομένου του κόστους χρήσης τους όπως αυτό μετριέται από τις τιμές τους). Η εκτίμηση των προσδιοριστικών προαγόντων έγινε μέσω συγκεκριμένου υποδείγματος για την εκτίμηση του οποίου χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των ελαχίστων τετραγώνων σε δυο στάδια των Khan και Lewbel (2007). Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή, πιο αποτελεσματικές, σε σχέση με τις τράπεζες μεσαίου μεγέθους, εμφανίστηκαν να είναι οι μεγάλες τράπεζες, αλλά και οι μικρότερες τράπεζες.

Πιο πρόσφατη ανάλυση είναι αυτή του Αγγελίδη (2009), η οποία αξιολογεί την κερδοφορία και την αποτελεσματικότητα των ελληνικών τραπεζών για τα έτη 2005 έως 2008 με τη χρήση αριθμοδεικτών και της μεθόδου DEA¹. Σε αυτή, η κερδοφορία, η απόδοση των ιδίων κεφαλαίων, το περιθώριο κέρδους και τα έσοδα από προμήθειες παρουσιάζουν αρνητική τάση, επομένως οι τράπεζες πρέπει να αυξήσουν τα έσοδά τους από άλλες πηγές. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι αποτελεσματικές τράπεζες δεν είναι πάντα εκείνες με τη μεγαλύτερη κερδοφορία. Αυτό το αποτέλεσμα υποδηλώνει ότι οι καλά οργανωμένες, αλλά μη αποδοτικές τράπεζες θα μπορούσαν να έχουν επιτύχει τα ίδια οικονομικά αποτελέσματα με λιγότερους πόρους ή έστω θα μπορούσαν να έχουν βελτιώσει τους ίδιους πόρους που έχουν χρησιμοποιήσει.

Σε δείγμα ελληνικών τραπεζών που δραστηριοποιούνται σε έξι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης κατά την περίοδο 1998-2005 μελετήθηκε από τους Κουτσομανώλη Α., Σταικούρας Χ, Τριαντόπουλος Χ. (2010) με τη χρήση της παραμετρικής μεθοδολογίας του Στοχαστικού Ορίου, προκειμένου να μετρηθεί η αποτελεσματικότητα κόστους και κέρδους των συγκεκριμένων τραπεζών. Τα αποτελέσματα έδειξαν μια αρνητική σχέση μεταξύ κόστους

¹ Η μέθοδος DEA, η οποία βασίζεται στο γραμμικό προγραμματισμό, αναπτύχθηκε από τους Charnes et al το 1978 και αναφέρεται στη βιβλιογραφία ως μία από τις πλέον δημοφιλείς τεχνικές μέτρησης της αποδοτικότητας μονάδων (Decision Making Units, DMU) που λειτουργούν στο πλαίσιο ενός συστήματος. Οι παραγωγικές μονάδες ονομάζονται «Μονάδες Λήψης Αποφάσεων» ή DMU, για να τονιστεί το γεγονός ότι η μεθοδολογία αυτή έχει εξαιρετικά μεγάλη εφαρμογή σε οικονομικές μονάδες (επιχειρήσεις) και τη μελέτη της αποτελεσματικότητας των παραγωγικών τους μονάδων που μετασχηματίζουν κάθε λογής «εισροές» σε «εκροές». Πρόκειται για μια μέθοδο γραμμικού προγραμματισμού που βασίζεται σε μοντέλα εισροών-εκροών, τα οποία παρουσιάζουν τη σχέση μεταξύ των εισροών και των εκροών μιας παραγωγικής διαδικασίας.

και βαθμού συγκέντρωσης, μια θετική σχέση μεταξύ του κόστους και του λόγου μη εξυπηρετούμενων δανείων, χωρίς όμως να προκύπτουν σαφή συμπεράσματα σχετικά με το πόσο οι ελληνικές τράπεζες λειτουργούν αποτελεσματικότερα από το μέσο όρο των τραπεζικών ιδρυμάτων των χωρών αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Οι λογιστικές και οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρέχουν πληροφορίες που μπορούν να βοηθήσουν τους ενδιαφερόμενους για τις επιχειρηματικές μονάδες να λάβουν σωστές αποφάσεις. Αποτελούν, ως εκ τούτου σημαντική πηγή πληροφοριών. Η χρήση αριθμοδεικτών αποτελεί μια από τις πλέον διαδεδομένες και δυναμικές μεθόδους χρηματοοικονομικής ανάλυσεως. Αριθμοδείκτης είναι η απλή σχέση ενός κονδυλίου του ισολογισμού ή της καταστάσεως αποτελεσμάτων χρήσεως προς ένα άλλο και εκφράζει με απλή μαθηματική μορφή. (Νιάρχος, 2004). Τα κυριότερα πλεονεκτήματα της χρηματοοικονομικής ανάλυσης και αξιολόγησης με τη χρήση αριθμοδεικτών είναι ότι είναι απλοί και εύκολοι στην εφαρμογή τους, παρακάμπτεται η δυσκολία ανάλυσης και ερμηνείας των απόλυτων δεδομένων τους με την καθιέρωση των μεταξύ τους σχέσεων (δεικτών), τα αποτελέσματά τους μπορούν να χρησιμοποιηθούν για συγκρίσεις με άλλους αριθμοδείκτες τόσο της ίδιας οικονομική μονάδας διαχρονικά, όσο και σε σύγκριση με μονάδες του ίδιου κλάδου και τέλος είναι διαθέσιμα τα στοιχεία για τη μέτρησή τους.

Αντίστοιχα τα μειονεκτήματα αφορούν στη πληθώρα ύπαρξης διαφόρων αριθμοδεικτών η επιλογή των οποίων μεμονωμένα δεν θα μπορούσε να αποτυπώσει την πραγματική κατάσταση της οικονομικής μονάδας. Η ανάλυση των δεικτών περιλαμβάνει δύο μεθόδους, τη διαστρωματική και τη διαχρονική ανάλυση, η καθεμία από τις οποίες παρέχει χρήσιμες πληροφορίες. Η διαστρωματική ανάλυση συγκρίνει τους δείκτες μιας τράπεζας με τους δείκτες άλλων τραπεζών του ίδιου κλάδου για την ίδια χρονική περίοδο και η διαχρονική ανάλυση εξετάζει τους διάφορους δείκτες μιας τράπεζας για μια σειρά ετών και επιτρέπει στην τράπεζα να προσδιορίσει κατά πόσο αναπτύσσεται ή όχι, κατά πόσο οδεύει εμπρός η πίσω και γενικά αποκαλύπτει τις τάσεις που δημιουργούνται.

Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός δεικτών που θα μπορούσαν να είχαν συμπεριληφθεί στην ανάλυση ή ακόμα και να αντικαταστήσουν τους δείκτες που θα χρησιμοποιηθούν παρακάτω. Συγκεκριμένα ο Golin (2001) περιγράφει μια σειρά δεικτών

(πάνω από 80), γεγονός που σημαίνει ότι το πλήθος των δεικτών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοοικονομική ανάλυση των τραπεζών είναι πολύ μεγάλο.

Παρ' όλα αυτά, πέρα από την έλλειψη δεδομένων που είναι σύνηθες φαινόμενο και δεν επιτρέπει πάντα τον υπολογισμό των επιθυμητών δεικτών, η χρήση μεγάλου αριθμού δεικτών παρουσιάζει και άλλα προβλήματα λόγω της υψηλής συσχέτισης που συνήθως υπάρχει μεταξύ των κριτηρίων (δείκτες).

4.1 Προτεινόμενη μεθοδολογία

Στη παρούσα διπλωματική το προτεινόμενο μεθοδολογικό πλαίσιο περιλαμβάνει τα εξής στάδια:

Στάδιο 1^ο : Χρηματοοικονομική ανάλυση (Financial Analysis)

Στάδιο 2^ο : Πολυκριτήρια Ταξινόμηση και κατάταξη (Multicriteria Sorting and Ranking)

4.1.1 Στάδιο 1^ο : Χρηματοοικονομική ανάλυση (Financial Analysis)

Το πρώτο στάδιο αφορά στη χρηματοοικονομική ανάλυση επιλεγμένων τραπεζικών ιδρυμάτων με τη χρήση επιλεγμένων αριθμοδεικτών που να βοηθούν με απλό και κατανοητό τρόπο να διερευνηθεί η απόδοση των συγκεκριμένων τραπεζών. Σίγουρα η ποικιλομορφία των παραγόντων που επιδρούν στη αντιμετώπιση του προβλήματος αξιολόγησης ενός τραπεζικού ιδρύματος είναι δύσκολη και πολύπλοκη. Για το λόγο αυτό στο στάδιο της χρηματοοικονομικής ανάλυσης θα διερευνηθεί η κατάσταση των τραπεζών με τη συλλογή μιας σειράς δεδομένων που αφορούν το μέγεθος της περιουσίας, τα ίδια κεφάλαια, τα οικονομικά αποτελέσματα αλλά και κάποια αποτελέσματα λειτουργικής απόδοσης με βάση δημοσιευμένες λογιστικές καταστάσεις (ισολογισμούς, αποτελέσματα χρήσης) καθώς και πληροφορίες που δημοσιεύονται στις ετήσιες εκθέσεις αυτών. Επειδή η μελέτη μεμονωμένων δεικτών σε μια χρονική στιγμή μπορεί να οδηγήσει σε εσφαλμένα αποτελέσματα, θα προτιμηθεί η συγκέντρωση δεδομένων τουλάχιστον μιας τριετίας, διάστημα που θεωρείται από πολλούς αναλυτές ως η μικρότερη περίοδος που μπορεί να αποδώσει μια σχετικά αξιόπιστη εικόνα για τον τραπεζικό οργανισμό. Η περίοδος που επιλέχτηκε για την εξέταση του δείγματος και που αφορά στην οικονομική κρίση είναι το διάστημα 2008-2010 στο οποίο

μπορεί να αποτυπωθεί τόσο η εικόνα πριν της εκκίνηση των επιπτώσεων της κρίσης όσο η εικόνα κατά την διάρκεια αυτής. Τη συλλογή των χρηματοοικονομικών δεδομένων ακόλουθη η επιλογή από ένα μεγάλο σύνολο τραπεζικών αριθμοδεικτών οι οποίοι έχουν χρησιμοποιηθεί κατά το παρελθόν σε αρκετές έρευνες τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς. Όσον αφορά τα τραπεζικά ιδρύματα οι κυριότεροι και πιο διαδεδομένοι στην χρηματοοικονομική ανάλυση των λογιστικών τους καταστάσεων δείκτες μπορούν να κατηγοριοποιηθούν στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Αριθμοδείκτες κερδοφορίας, μέσω των οποίων μελετάται η αποδοτικότητα ενός τραπεζικού ιδρύματος, η ποιότητα των κερδών του καθώς και η ικανότητα διοίκησής του
- Αριθμοδείκτες ρευστότητας, οι οποίοι χρησιμοποιούνται για την αποτύπωση της βραχυχρόνιας οικονομικής κατάστασης και της ικανότητας του να ανταποκριθεί στις τρέχουσες ανάγκες για ρευστά διαθέσιμα,
- Αριθμοδείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, μέσω των οποίων οι πιστωτές μπορούν να ελέγχουν το βαθμό προστασίας και ασφάλειας για το συγκεκριμένο ίδρυμα αλλά και το κατά πόσο είναι ικανό μακροχρόνια να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις.
- Αριθμοδείκτες ποιότητας χαρτοφυλακίου, μέσω των οποίων αξιολογείται η ποιότητα των απαιτήσεων ενός τραπεζικού ιδρύματος κυρίως των χορηγήσεων αυτού, καθώς και η αποτελεσματικότητα του τρόπου διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων για τη δημιουργία κερδών.

4.1.2 Στάδιο 2^ο : Πολυκριτήρια Ταξινόμηση και κατάταξη (Multicriteria Sorting and Ranking)

Η ανάπτυξη της Πολυκριτήριας Ανάλυσης Αποφάσεων αποτελεί μια σύγχρονη μορφή στην επίλυση πολύπλοκων προβλημάτων στο τομέα της επιχειρησιακής έρευνας με ιδιαίτερη άνθηση τα τελευταία χρόνια. Η κλασική προσέγγιση (ή μονοκριτήρια) αντιμετωπίζει τα χρηματοοικονομικά προβλήματα ως προβλήματα μεγιστοποίηση ή ελαχιστοποίησης κάτω από περιορισμούς, και θεωρεί την προτεινόμενη λύση ως την καλύτερη επιλογή. Πέρα όμως από αυτή την προσέγγιση έχουν αναπτυχθεί τελευταία και νέες προσεγγίσεις πιο ολοκληρωμένες, και σε μια λογική έξω από το μοντέλο της βελτιστοποίησης. Κατά τον Ζοπουνίδη (2001) οι λόγοι που οδήγησαν σ' αυτή τη νέα προσέγγιση είναι:

1) Διατυπώνοντας το πρόβλημα σε όρους αναζήτησης ενός βέλτιστου οι αποφασίζοντες εγκλείονται σε μια στενή προβληματική, η οποία δεν είναι συνήθως προσαρμοσμένη στο πραγματικό πρόβλημα,

2) Οι διάφορες αποφάσεις παίρνονται από ανθρώπους (διευθυντές, στελέχη οργανισμών και επιχειρήσεων) και όχι από μαθηματικά μοντέλα, οι οποίοι εμπλέκονται όλο και περισσότερο στη διαδικασία της απόφασης λαμβάνοντας υπόψη όλο και περισσότερο τις προτιμήσεις, τις εμπειρίες και τις γνώσεις τους,

3) Για πολύπλοκες επιχειρηματικές αποφάσεις (επιλογή επενδυτικών έργων, ανάλυση κινδύνου χαρτοφυλακίου, εκτίμηση κινδύνου πτώχευσης κ.λπ.) θεωρείται αρκετά παράδοξο να προτείνονται τεχνικές βελτιστοποίησης για την επίλυση τους, καθόσον πολλαπλά και ανταγωνιστικά κριτήρια πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

Η συμβολή της πολυκριτήριας ανάλυσης αποφάσεων παίζει σημαντικό ρόλο και στην περίπτωση των προβλημάτων αξιολόγησης της επιχειρησιακής απόδοσης όπου η χρήση της την τελευταία δεκαετία είναι αρκετά διαδεδομένη όπως φαίνεται και από τον παρακάτω πίνακα (Zorounidis, Doumpos, 2002a).

Πίνακας 4-1 Εφαρμογές πολυκριτήριας ανάλυσης αποφάσεων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	ΕΡΕΥΝΕΣ
Πολυκριτήρια θεωρία Χρησιμότητας	AHP Other Methods	Lee et al. (1995) Babic and Plazibat (1998) Diakoulaki et al. (1992) Yeh et al. (2000)
Θεωρίες Σχέσεων υπεροχής	ELECTRE PROMETHEE	Mareschal and Mertens (1990,1992,1993) Mareschal and Brans (1991) Pardalos et al. (1997) Babic and Plazibat (1998) Zmitri et al. (1998) Baourakis et al. (2002) Ζοπουνίδης, Λεμονάκης, Σχοινιωτάκης (2006) Ζοπουνίδης, Πασιούρας, Τζανετουλάκος (2006) Ζοπουνίδης, Γαγάνης (2006)
Θεωρίες επιμερισμού προτιμήσεων	UTA UTAPIS	Siskos et al. (1994) Zorounidis et al. (1995a, 1996) Michalopoulos et al. (1998) Voulgaris et al. (2000)

Στην παρούσα διπλωματική εργασία θα χρησιμοποιηθεί για τη κατάταξη των τραπεζικών ιδρυμάτων η μέθοδος PROMETHEE (Preference Rankink Organization of Enrichment

Evaluation) η οποία ανήκει στην ευρύτερη οικογένεια των θεωριών των σχέσεων υπεροχής. Πρόκειται για διαδοχικές μεθόδους οι οποίες στηριζόμενες στις βασικές της θεωρίας των σχέσεων υπεροχής, επιτρέπουν την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων επιλογής (PROMTHEE I) και κατάταξης (PROMTHEE II), άρχισαν να αναπτύσσονται στα μέσα της δεκαετίας του 1980 από τους Brans και Vinke (1985) και εξαιτίας του ότι είναι σχετικά απλές τόσο στην αντίληψη όσο και στην εφαρμογή τους προτιμήθηκαν αρκετά τα τελευταία χρόνια στο χώρο της πολυκριτήριας ανάλυσης.

4.2 Οι αριθμοδείκτες που χρησιμοποιήθηκαν

Στην παρούσα έρευνα θα χρησιμοποιηθούν επιλεγμένοι αριθμοδείκτες οι οποίοι αποδίδουν επιλεκτικά πληροφορίες που αναφέρονται στην κερδοφορία, την ρευστότητα, την κεφαλαιακή επάρκεια, την ποιότητα του ενεργητικού και την λειτουργική αποτελεσματικότητα. Πιο συγκεκριμένα θα χρησιμοποιηθούν :

4.2.1 ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ

Η κερδοφορία ενός τραπεζικού οργανισμού αναφέρεται τόσο στο ύψος των κερδών που παράγει αυτός ο οργανισμός όσο και στην αποδοτικότητα αυτού. Συνεπώς από τη μια εκφράζει τη δυναμικότητα του καθαρού κέρδους ενώ ταυτόχρονα αποτυπώνει τη ικανότητα της διοίκησης να αξιοποιεί τα κεφάλαια του, να εκμεταλλεύεται τα περιουσιακά της στοιχεία και να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τις λειτουργικές της δαπάνες (Golin, 2001). Τα κέρδη καταστούν βιώσιμο τον οργανισμό και βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μέσω της εξασφάλισης επαρκούς ρευστότητας για τη συνέχιση της λειτουργίας τους. Επίσης προσελκύουν νέα κεφάλαια πχ. μέσω καταθέσεων ή μέσω νέων επενδυτών από τη μια και βοηθούν τον οργανισμό να τα επανεπενδύσει αυξάνοντας έτσι την περιουσία της οικονομικής μονάδας και κατά συνέπεια των μετόχων της. Η ύπαρξη είτε υψηλών είτε χαμηλών κερδών όταν εξετάζονται μεμονωμένα δεν αποτελούν πολλές φορές ασφαλές κριτήριο για την ευημερία ένας τραπεζικού οργανισμού γιατί μπορεί να μην οφείλονται στην άριστη και αποδοτική λειτουργία του αλλά αντίθετα να είναι αποτέλεσμα ιδιαίτερα αυξημένων κινδύνων που εμπεριέχονται στις δραστηριότητές του. Γι' αυτό είναι σημαντικό να εξετάζονται τα κέρδη σε σχέση με τα στοιχεία του ενεργητικού και τα κεφάλαια που χρησιμοποιούνται για

την επίτευξη αυτών, καθώς και σε σχέση με τα έσοδα και τα έξοδα αξιολογώντας έτσι την πολιτική που ακολουθεί έναντι των λειτουργικών του δαπανών.

4.2.1.1 Αριθμοδείκτης Αποδοτικότητας Ενεργητικού (Return on Assets – ROA)

$$\text{Αποδοτικότητα Ενεργητικού} = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη μετά φόρων}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Είναι από τους πιο συχνά χρησιμοποιούμενους δείκτες προσδιορισμού της κερδοφορίας ο οποίος συνδέει τα καθαρά μετά φόρων κέρδη με το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων του οργανισμού. Ο αριθμοδείκτης αποτελεί το κύριο εργαλείο αξιολόγησης και έλεγχου της διοίκησης ενός τραπεζικού ιδρύματος και παρέχει σημαντικές πληροφορίες για τη αποτελεσματική διαχείριση των στοιχείων του ενεργητικού. Όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης τόσο αποτελεσματικότερη είναι η διαχείριση των περιουσιακών του στοιχείων. Μια τιμή μεταξύ 1 και 2,5% αποτελεί ικανοποιητική ένδειξη για την αξιοποίηση του ενεργητικού και την παραγωγή κερδών. Δείκτης μεγαλύτερος του 2,5% αποτελεί πολύ καλή ένδειξη η οποία θα πρέπει να συνδυαστεί και με άλλες πληροφορίες όπως για παράδειγμα απαιτήσεις με υψηλό πιστωτικό κίνδυνο.

$$\text{Αποδοτικότητα Ενεργητικού} = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη προ φόρων}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Σχετικός με τον παραπάνω δείκτη είναι και ο δείκτης Καθαρά κέρδη προ φόρων προς Σύνολο ενεργητικού ο οποίος θα χρησιμοποιηθεί στην παρούσα ανάλυση και ο οποίος δεν επηρεάζεται όσον αφορά την απόδοση του ενεργητικού από το ύψος των κάθε φορά επιβαλλόμενων φόρων.

4.2.1.2 Αριθμοδείκτης Αποδοτικότητας Ίδιων Κεφαλαίων (Return on Equity – ROE)

$$\text{Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων} = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη προ φόρων}}{\text{Ίδια Κεφάλαια}}$$

Ο συγκεκριμένος δείκτης παρουσιάζει το ποσοστό απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων του οργανισμού σχέση με τα καθαρά κέρδη προ φόρων δηλαδή το καθαρό κέρδος για κάθε μονάδα επενδεδυμένου κεφαλαίου. Αποτελεί ένδειξη αποτελεσματικότητας με τη οποία η διοίκηση διαχειρίζεται τα κεφάλαια των φορέων της και γι αυτό αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς αριθμοδείκτες για τους επενδυτές ανεξάρτητα από το αντικείμενο δραστηριοποίησης της οικονομικής μονάδας.

4.2.2 ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ

Οι δείκτες ρευστότητας χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό τόσο της βραχυχρόνιας οικονομικής θέσης μιας επιχείρησης όσο και της ικανότητάς της να ανταποκριθεί στις βραχυπρόθεσμες ή τρέχουσες υποχρεώσεις της, όταν αυτές λήγουν. Η ύπαρξη επαρκούς ρευστότητας σε ένα τραπεζικό οργανισμό είναι καθοριστικής σημασίας για την καθημερινή του λειτουργία καθώς επηρεάζει όλους τους τομείς που αφορούν την λειτουργία του, τις χρηματοδοτήσεις αλλά και τις επενδύσεις του. Οι καταθέσεις των πελατών και ο διατραπεζικός δανεισμός αποτελούν κύρια πηγή άντλησης των κεφαλαίων τους. Οι τράπεζες διατηρούν ταμειακά διαθέσιμα και πέρα από το ελάχιστο όριο που επιβάλλεται να έχουν προκειμένου να καλύψουν προβλήματα ρευστότητας που θα προκύψουν στο μέλλον. Ο κίνδυνος ρευστότητας μεγαλώνει ακόμη περισσότερο στην περίπτωση που μια τράπεζα αδυνατεί να ρευστοποιήσει στοιχεία του ενεργητικού την κατάλληλη στιγμή με ευνοϊκούς ορους. Σε κάθε περίπτωση η κακή διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας και η μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων της έχει ως αποτέλεσμα την δυσφήμισή της, τη μείωση της εμπιστοσύνης των πελατών και επενδυτών της με αποτέλεσμα την πιθανή κήρυξη της σε κατάσταση πτώχευσης. (Νιάρχος, 2004).

Οι αριθμοδείκτες που θα χρησιμοποιηθούν περισσότερο για τον προσδιορισμό της βραχυχρόνιας οικονομικής θέσεως μιας επιχείρησης και της ικανότητας της να ανταποκρίνεται στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της είναι οι εξής:

4.2.2.1 Σύνολο Απαιτήσεων (χορηγήσεις) προς καταθέσεις πελατών (Net Loans to Customer Deposit)

$$(P1) \text{ Σύνολο Χορηγήσεων προς Καταθέσεις} = \frac{\text{Χορηγήσεις}}{\text{Καταθέσεις}}$$

Ένας από τους πιο διαδεδομένους δείκτες ρευστότητας είναι ο δείκτης Χορηγήσεις προς Καταθέσεις. Ο συγκεκριμένος δείκτης συγκρίνει τις δύο βασικές δραστηριότητες της τράπεζας τις Χορηγήσεις και τις Καταθέσεις και εκφράζει το ποσοστό των καταθέσεων που χρησιμοποιήθηκαν ως πηγή κεφαλαίου για την παροχή δανείων, ενός δηλαδή μη άμεσα ρευστοποιήσιμου στοιχείου του ενεργητικού της τράπεζας. Όσο μικρότερες τιμές παρουσιάζει αυτός ο δείκτης τόσο υψηλότερη ρευστότητα παρουσιάζει η τράπεζα. Μια τιμή γύρω και λίγο κάτω από τη μονάδα αποτελεί ικανοποιητική ένδειξη για την ικανότητα του οργανισμού να ανταποκριθεί στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις του. Ο συγκεκριμένος δείκτης μπορεί να χρησιμοποιηθεί με το μέσο όρο του κλάδου και να διαπιστωθεί το επίπεδο ρευστότητας σε σχέση με τις υπόλοιπες τράπεζες.

4.2.2.2 Σύνολο Ενεργητικού προς Απαιτήσεις (χορηγήσεις) (Assets to Loans)

$$(P2) \text{ Σύνολο Ενεργητικού προς Χορηγήσεις} = \frac{\text{Ενεργητικό}}{\text{Χορηγήσεις}}$$

Ένας άλλος δείκτης που χρησιμοποιείται αλλά δείχνει περισσότερο την ποιότητα του Ενεργητικού είναι ο δείκτης Σύνολο Ενεργητικού/Σύνολο Χορηγήσεων. Υψηλή τιμή σημαίνει χαμηλό ποσοστό χορηγήσεων σε σχέση με το Ενεργητικό άρα χαμηλό κίνδυνο από τη μη άμεση ρευστοποίηση ενός στοιχείου του ενεργητικού με ύπαρξη όμως μεγαλύτερου αποθέματος ρευστότητας. Από την άλλη η συνέπεια ενός πολύ υψηλού δείκτη επιφέρει χαμηλή αποδοτικότητα από τη μη αξιοποίηση στοιχείων του ενεργητικού.

4.2.3 ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

Η ύπαρξη επαρκών κεφαλαίων είτε αυτά έχουν προέλθει από τους ίδιους τους φορείς της επιχείρησης (ίδια κεφάλαια) είτε αποτελούν το σύνολο των βραχυπροθέσμων, μεσοπροθέσμων και μακροπροθέσμων υποχρεώσεων αποτελούν παράγοντα καταλυτικής σημασίας για ένα τραπεζικό οργανισμό. Με τη λογιστική προσέγγιση το κεφάλαιο περιορίζεται στη έννοια των ιδίων κεφαλαίων και αποτελείται από το σύνολο των αδιανέμητων κερδών του μετοχικού κεφαλαίου και των αποθεματικών του οργανισμού. Η έννοια των κεφαλαίων έχει αποκτήσει τα τελευταία χρόνια μεγαλύτερη σημασία με την υιοθέτηση από τις εποπτικές αρχές του όρου των «ρυθμιστικών κεφαλαίων» ο οποίος έχει γίνει αποδεκτός και περιγράφει με πιο αναλυτικό και ενιαίο τρόπο όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που συνθέτουν το κεφάλαιο ενός τραπεζικού οργανισμού. Ο πολλαπλός ρόλος των ιδίων κεφαλαίων έγκειται στο γεγονός ότι αυτό εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις για την έναρξη λειτουργίας της επιχείρησης, επενδύονται κατά κανόνα σε μακροχρόνιες επενδύσεις επειδή θεωρούνται μόνιμα, και εκτείνονται σε περισσότερους κινδύνους από ότι τα κεφάλαια που προέρχονται από δανεισμό. Αποτελούν την ασπίδα προστασίας σε περιπτώσεις ύπαρξης ζημιών από τον τραπεζικό οργανισμό ή όταν οι προβλέψεις δεν μπορούν να καλύψουν την τυχόν μείωση των απαιτήσεων της τράπεζας. Ενώ σε περίπτωση πτώχευσης μέσω της ρευστοποίησης ικανοποιούν τις υποχρεώσεις της τράπεζας προς τρίτους. Επίσης τα ισχυρά ίδια κεφάλαια αποτελούν ικανοποιητική ένδειξη προς τους καταθέτες και του επενδυτές προκειμένου να υπάρξουν πρόσθετοι πόροι αξιοποίησής τους από μια τράπεζα. Η μελέτη συνεπώς δεικτών που περιγράφουν την επάρκεια ή τη διάρθρωση αυτών βοηθά στη αξιολόγηση, την αξιοπιστία και τη βιωσιμότητα του τραπεζικού ιδρύματος. Οι δείκτες που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν στην παρακάτω ανάλυση είναι :

4.2.3.1 Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων προς Σύνολο Ενεργητικού (Equity to Assets)

$$\text{Ίδια Κεφάλαια προς Ενεργητικό} = \frac{\text{Σύνολο Ίδιων Κεφαλαίων}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Για το προσδιορισμό της Κεφαλαιακής επάρκειας θα να χρησιμοποιηθεί ο δείκτης Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Σύνολο Ενεργητικού. Αυτός ο δείκτης είναι από τους πιο σημαντικούς και

συχνά χρησιμοποιούμενους δείκτες μέτρησης της κεφαλαιακής επάρκειας από παλιά και προσδιορίζει το ποσοστό του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων που χρηματοδοτήθηκε από τα κεφάλαια των φορέων της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Υψηλές τιμές του συγκεκριμένου δείκτη σημαίνουν μικρότερη ανάγκη για εξωτερική χρηματοδότηση άρα υψηλή αποδοτικότητα. Ένα τραπεζικό ίδρυμα με δείκτη ιδίων κεφαλαίων γύρω στο 8% θεωρείται ικανό για να αντιμετωπίσει τυχόν δυσκολίες όπως π.χ μείωση αξίας των απαιτήσεων του.

4.2.3.2 Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων προς Χορηγήσεις (Equity to Total Loans)

$$\text{Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις} = \frac{\text{Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Χορηγήσεις}}$$

Ο δείκτης Ίδια κεφάλαια προς Χορηγήσεις παρουσιάζει την κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας και μετράει ουσιαστικά την δυνατότητα που έχει η τράπεζα να καλύψει πιθανές ζημιές από τις χορηγήσεις με τα ίδια της κεφάλαια. Το γεγονός ότι οι Τράπεζες μεγάλο μέρος του ενεργητικού τους το τοποθετούν σε δανεισμό προς πελάτες ή και άλλες τράπεζες με αποτέλεσμα τη αύξηση του κεφαλαιακού κινδύνου, ο συγκεκριμένος δείκτης αποτυπώνει πιο καθαρά την πραγματική εικόνα στο ζήτημα αυτό. Υψηλές τιμές του δείκτη είναι περισσότερο επιθυμητές γιατί καταδεικνύουν μεγαλύτερη κεφαλαιακή επάρκεια και ασφάλεια.

4.2.4 ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΕΙΟΥ

Η ποιότητα των στοιχείων του ενεργητικού και ιδιαίτερα αυτή του χαρτοφυλακίου αποτελεί παράγοντα καταλυτικής σημασίας και επηρεάζει όλα τα μεγέθη μιας Τράπεζας. Κακής ποιότητας χαρτοφυλάκιο και υψηλές επισφάλειες μειώνουν τα κέρδη λόγω υψηλών προβλέψεων για απογείωση των απαιτήσεων καθώς επίσης απειλούν και την κεφαλαιακή επάρκεια δεδομένου ότι τα ίδια κεφάλαια αποτελούν ασπίδα προστασίας έναντι ζημιών όταν οι αντίστοιχες προβλέψεις δεν επαρκούν. Κακής ποιότητας ενεργητικό μειώνει επίσης τη ρευστότητα λόγω μη αποπληρωμής ορισμένων απαιτήσεων και απαιτεί μεγαλύτερα ταμειακά

διαθέσιμα για την ικανοποίηση των βραχυχρόνιων αναγκών το οποίο οδηγεί και σε μικρότερη αποδοτικότητα των στοιχείων του ενεργητικού. Ο προσδιορισμός της ποιότητας του χαρτοφυλακίου των τραπεζών συχνά γίνεται δύσκολος ιδιαίτερα αν δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία για τον προσδιορισμό της κακής ποιότητας του (δάνεια σε οριστική καθυστέρηση), και απαιτεί περαιτέρω διερεύνηση τόσο ποιοτική όσο και ποσοτική. Η χρήση δεικτών για την ποσοτική εκτίμηση της ποιότητας του ενεργητικού μπορεί να γίνει με τους εξής δείκτες:

4.2.4.1 Σύνολο Προβλέψεων προς Χορηγήσεις (Provisioning to Total Loans)

$$\text{Σύνολο Προβλέψεων προς Χορηγήσεις} = \frac{\text{Προβλέψεις για Πιστωτικό κίνδυνο}}{\text{Σύνολο Χορηγήσεων}}$$

Ο δείκτης προβλέψεις προς Χορηγήσεις αποτελεί μέτρο του πιστωτικού κινδύνου της τράπεζας. Ο υπολογισμός του είναι ιδιαίτερα χρήσιμος στην περίπτωση που οι πληροφορίες σχετικά με το ύψος των απαιτήσεων σε οριστική καθυστέρηση δεν είναι διαθέσιμες. Υψηλές τιμές του δείκτη μπορεί να δείχνουν ασφάλεια για την τράπεζα δεδομένου ότι έχει λάβει τα μέτρα της για τυχόν επισφαλή δάνεια αλλά καταδεικνύουν επίσης και χαμηλή ποιότητα χαρτοφυλακίου δανείων άρα και αυξημένο κίνδυνο μμείωσης των κερδών.

4.2.4.2 Σύνολο Προβλέψεων προς Σύνολο Λειτουργικών Εσόδων (Provisioning to Total Income)

$$\text{Σύνολο Προβλέψεων προς Λειτ.έσοδα} = \frac{\text{Προβλέψεις για Πιστωτικό κίνδυνο}}{\text{Λειτουργικά έσοδα}}$$

Αντίστοιχος δείκτης με τον παραπάνω είναι και αυτός των Προβλέψεων προς το σύνολο των λειτουργικών εσόδων. Ο δείκτης αυτός δείχνει το ποσοστό των λειτουργικών εσόδων που καταλαμβάνουν οι προβλέψεις που κάνει η τράπεζα για τον πιστωτικό κίνδυνο. Υψηλές τιμές του παραπάνω δείκτη δείχνουν κακή ποιότητα Ενεργητικού (λόγω κακής ποιότητας χαρτοφυλακίου), αυξημένο κίνδυνο και κατά συνέπεια χαμηλή αποδοτικότητα.

4.2.5 ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Προκειμένου να μετρηθεί η λειτουργική αποτελεσματικότητα ενός οργανισμού χρησιμοποιούνται διάφοροι αριθμοδείκτες που σχετίζονται με την ικανότητα του να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τις λειτουργικές του δαπάνες. Δείκτες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την μέτρηση της αποτελεσματικότητας λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος είναι οι :

4.2.5.1 Σύνολο Κερδών προ φόρων προς αριθμό Προσωπικού

$$\text{Κερδη προ φορων προς αριθ.προσωπικου} = \frac{\text{Κερδη προ φορων}}{\text{Αριθ.προσωπικου}}$$

Ο αριθμοδείκτης προκύπτει εάν διαιρέσουμε τα κέρδη προ φόρων με τον αριθμό του απασχολούμενου προσωπικού και δείχνει έμμεσα την επίδραση που ασκεί μια αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων στον τραπεζικό οργανισμό στα κέρδη του. Μια επιχείρηση για παράδειγμα που έχει το συγκεκριμένο αριθμοδείκτη στο 20% επηρεάζει τα κέρδη της περισσότερο σε μια αύξηση του προσωπικού της από μια που έχει τον ίδιο αριθμοδείκτη στο 10%.

4.2.5.2 Αριθμοδείκτης Κόστους Εσόδων (Cost to Income)

$$\text{Αριθμοδείκτης Κόστους Εσόδων} = \frac{\text{Λειτουργικά Έξοδα}}{\text{Λειτουργικά εσόδα}}$$

Ο δείκτης αυτός αποδίδει μια ένδειξη για την συνολική λειτουργική αποτελεσματικότητα μιας τράπεζας. Εκφράζει το ποσοστό των Εσόδων που απορροφούνται από τα λειτουργικά έξοδα. Υψηλές τιμές των παραπάνω δεικτών δείχνουν αναποτελεσματική λειτουργία του πιστωτικού ιδρύματος και μείωση κερδοφορίας, διότι το ποσοστό λειτουργικών κερδών που παραμένει σε αυτό βρίσκεται σε τέτοιο επίπεδο που ίσως να μην επαρκεί για την εξυπηρέτηση των χρηματοοικονομικών και άλλων εξόδων της τράπεζας. Η μελέτη αυτού του αριθμοδείκτη αντανακλά και την δυνατότητα της Τράπεζας να προσαρμόζει τα έξοδα της ανάλογα με τις συνθήκες των κάθε φορά εσόδων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Για τη χρηματοοικονομική ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν οι δείκτες των 7 μεγαλύτερων εμπορικών ελληνικών τραπεζών. Οι συγκεκριμένες εμπορικές τράπεζες είναι οι μεγαλύτερες από πλευράς ενεργητικού τράπεζες και το σύνολο του ενεργητικού τους καλύπτει σχεδόν το 85 % του συνόλου του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Οι τράπεζες που επιλέχθηκαν είναι η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η Eurobank EFG, η Alpha Bank, η Τράπεζα Πειραιώς, η Εμπορική Τράπεζα, η ΑΤΕ Bank και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο.

5.1 Ανάλυση Αριθμοδεικτών

5.1.1 ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ

Μετά τον υπολογισμό των σχετικών δεικτών, τα αποτελέσματα που πρόεκυψαν για την κερδοφορία των 7 Τραπεζών κατά τη διάρκεια της τριετίας 2008-2010 παρουσιάζονται στο Πίνακα 5-1 και τον Πίνακα 5-2. Στο Πίνακα 5-1 αποτυπώνεται ο δείκτης Κέρδη προ φόρων προς Ενεργητικό και στο Πίνακα 5-2 ο δείκτης Κέρδη προ φόρων προς Ίδια Κεφάλαια.

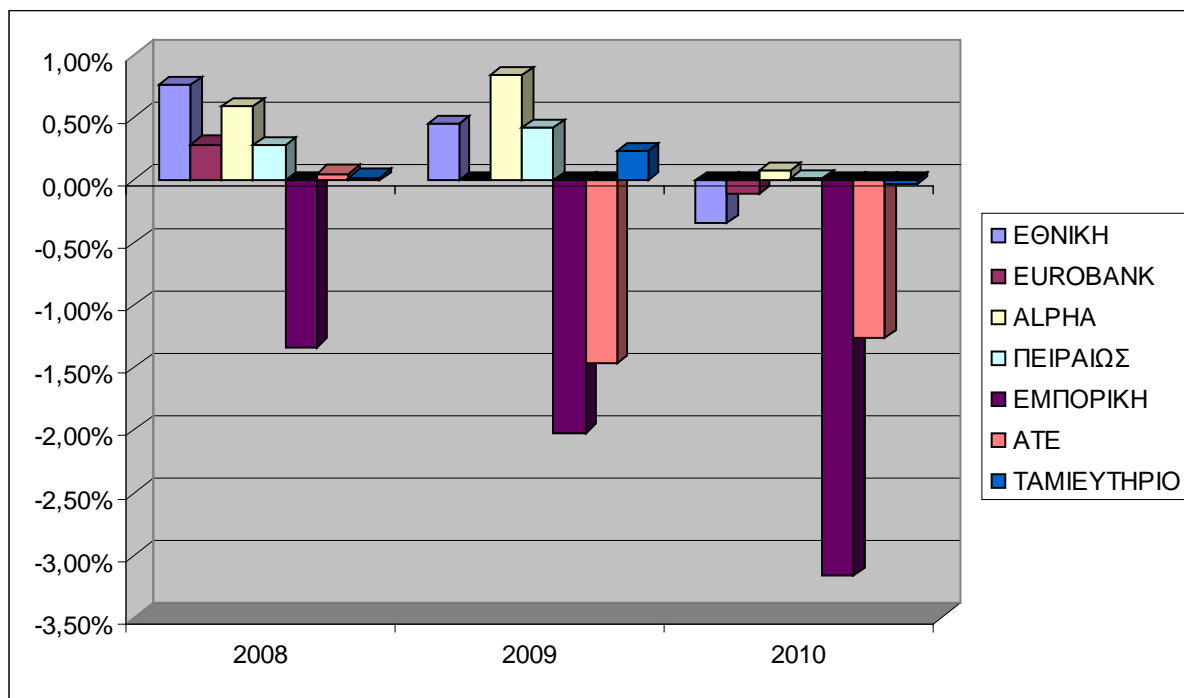
Η εικόνα κατά το έτος έναρξης της εξεταζόμενης περιόδου ήδη εμφανίζει μη ενθαρρυντικά σημάδια του δείκτη των Κερδών προ φόρων προς το Σύνολο του ενεργητικού. Πιο συγκριμένα το 2008 όλες οι εξεταζόμενες Τράπεζες εμφανίζουν τιμή πολύ κάτω της μονάδας με υψηλότερο αυτόν της Εθνικής 0,76% και χαμηλότερο της Εμπορικής -1,34%. Αξιοσημείωτο είναι ότι το 2008 όλες οι Τράπεζες πλην της Εμπορικής εμφανίζουν οριακά θετικό δείκτη και κοντά στο Μ.Ο. του δείγματος (0,09%). Το 2009 διαπιστώνεται επιδείνωση του συγκεκριμένου δείκτη σε όλες τις τράπεζες με εξαίρεση την ALPHA που διατηρεί την υψηλότερη τιμή (από 0,59 σε 0,84%), την Τράπεζα Πειραιώς (από 0,27% σε 0,41%) και το ΤΤ (από 0,02% σε 0,23%). Η επιδείνωση το 2009 οφείλεται αφενός στην εμφάνιση ζημιών για τις ΑΤΕ και ΕΜΠΟΡΙΚΗ ή την αντίστοιχη μείωση των κερδών για τις Τράπεζες ΕΘΝΙΚΗ, EUROBANK. Τη χρονιά αυτή παρατηρείται μια μεγάλη αύξηση των προβλέψεων για πιστωτικούς κινδύνους σε βαθμό και πάνω από το διπλάσιο της προηγούμενης χρονιάς (Προβλέψεις Εθνική 2008 408 εκ. → 2009 793 εκ. και ΑΤΕ 2008 195

εκ. → 819 εκ.) Το 2010 είναι η χρονιά εμφάνισης ζημιών για όλες τις Τράπεζες του δείγματος με εξαίρεση τα οριακά κέρδη της ALPHA και ΠΕΙΡΑΙΩΣ. Η Εθνική και η Εμπορική Τράπεζα εμφανίζουν τη μεγαλύτερη επιδείνωση σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά (Εθνική Τράπεζα 2009 +0,44% → 2010 -0,35% και Εμπορική Τράπεζα 2009 -2,02% → 2010 -3,16%), ενώ σταθερότητα στις μεταβολές παρατηρήθηκε στις EUROBANK (2009 0,00% → 2010 -0,12%), ΑΤΕ (2009 -1,47% → 2010 -1,27%) και ΤΤ (2009 0,23% → 2010 -0,03%).

Πίνακας 5-1 Κέρδη προ φόρων/ Συνολικό Ενεργητικό

Κέρδη προ φόρων/ Συνολικό Ενεργητικό			
	2008	2009	2010
ΕΘΝΙΚΗ	0,76%	0,44%	-0,35%
EUROBANK	0,28%	0,00%	-0,12%
ALPHA	0,59%	0,84%	0,07%
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,27%	0,41%	0,01%
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	-1,34%	-2,02%	-3,16%
ΑΤΕ	0,05%	-1,47%	-1,27%
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	0,02%	0,23%	-0,03%
Μ.Ο δείγματος	0,09%	-0,23%	-0,68%

Γράφημα 5-1 Κέρδη προ φόρων/ Συνολικό Ενεργητικό

Στον Πίνακα 5-2 εμφανίζεται ο δείκτης Καθαρών κερδών προς ίδια κεφάλαια. Ο συγκεκριμένος δείκτης παρουσιάζει το ποσοστό απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων του οργανισμού σχέση με τα καθαρά κέρδη προ φόρων δηλαδή το καθαρό κέρδος για κάθε μονάδα επενδεδυμένου κεφαλαίου. Η εικόνα του συγκεκριμένου δείκτη παρουσιάζει ομοιότητες με τον προηγούμενο δείκτη και βαίνει μειούμενος εξαιτίας της εμφάνισης ζημιών (1 τράπεζα το 2008, 2 Τράπεζες το 2009 και 5 τράπεζες το 2010). Το 2008 οι 4 μεγαλύτερες από πλευράς ιδίων κεφαλαίων τράπεζες εμφανίζουν ικανοποιητικό δείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων (Εθνική 9,84%, EUROBANK 6,75%, ALPHA 16,69% και Τράπεζα Πειραιώς 5,22%). Την ίδια χρόνια η ΑΤΕ και το ΤΤ εμφανίζουν χαμηλό δείκτη (1,55% και 0,5% αντίστοιχα) εξαιτίας των πολύ χαμηλών κερδών τους, ενώ η Εμπορική Τράπεζα με υψηλές ζημιές και ελάχιστα ίδια κεφάλαια παρουσιάζει αρνητική εικόνα (-196,37%). Η εικόνα το 2009 φέρνει πάλι πρώτη την ALPHA με 11,88% με δεύτερη την Πειραιώς 6,18% και τρίτη την Εθνική Τράπεζα 4,9% και τέταρτο το ΤΤ με 3,35%. Σημειώνεται ότι τη συγκεκριμένη χρονιά πραγματοποιήθηκε αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου από όλες τις Τράπεζες δείγματος (στα πλαίσια του νόμου 3723/2008 περί ενισχύσεως των ιδίων κεφαλαίων των Τραπεζών με αγορά προνομιούχων μετοχών από το κράτος) του που σε συνδυασμό με τη μείωση των κερδών σε άλλες περιπτώσεις βελτίωσε (ΑΤΕ από 1,55% το 2008 → -36,07% το 2009, Εμπορική Τράπεζα από -196,37% το 2008 → -50,99% το 2009)

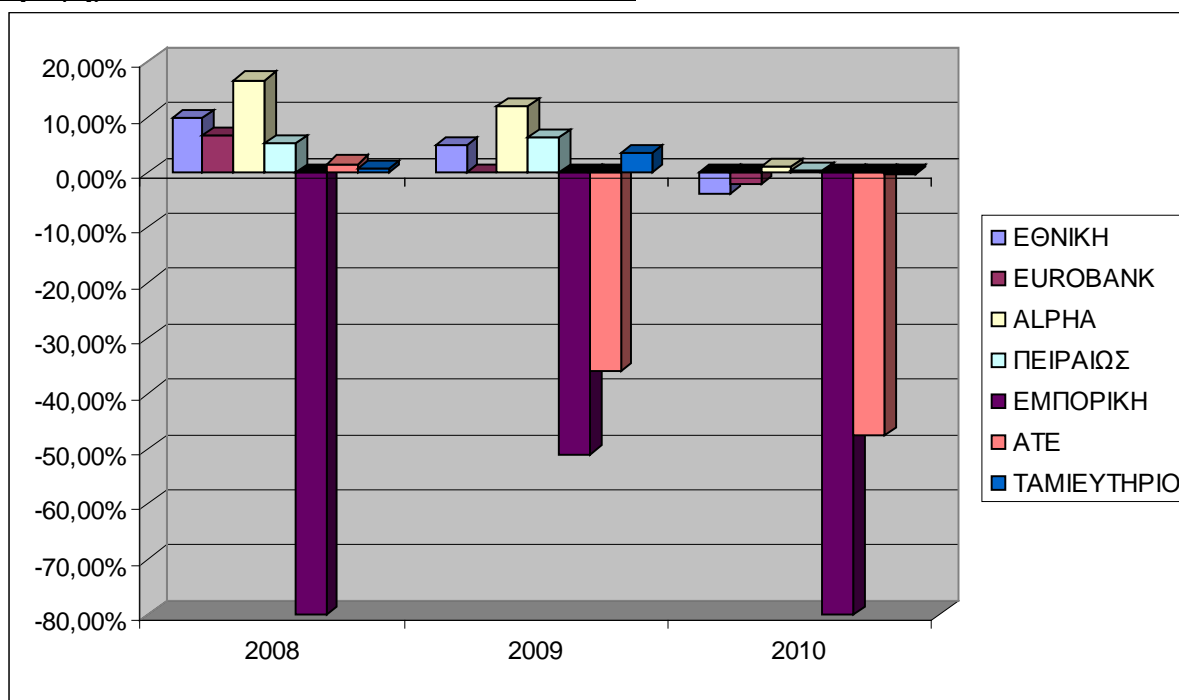
και σε άλλες περιπτώσεις επιδείνωσε το αποτέλεσμα (ALPHA από 16,69% το 2008 → 11,88% το 2009, ΕΘΝΙΚΗ από 9,84% το 2008 → 4,90% τοπ 2009).

Το 2010 η εμφάνιση υψηλών ζημιών δημιούργησε αρνητικούς δείκτες ROE (προ φόρων) σε 5 από τις 7 τράπεζες (ΕΘΝΙΚΗ, EUROBANK, ΕΜΠΟΡΙΚΗ, ΑΤΕ, ΤΤ). Η ALPHA και η Τράπεζα Πειραιώς κράτησαν οριακά την κερδοφορία τους σε 45 εκ.€ και 5 εκ.€ αντίστοιχα και ήταν οι μοναδικές Τράπεζες με θετικό δείκτη (1,02% και 0,17% αντίστοιχα)

Πίνακας 5-2 Κέρδη προ φόρων/ Ίδια Κεφάλαια

Κέρδη προ φόρων/ Ίδια Κεφάλαια			
	2008	2009	2010
ΕΘΝΙΚΗ	9,84%	4,90%	-3,79%
EUROBANK	6,75%	0,00%	-2,03%
ALPHA	16,69%	11,88%	1,02%
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	5,22%	6,18%	0,17%
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	-196,37%	-50,99%	-88,55%
ΑΤΕ	1,55%	-36,07%	-47,77%
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	0,50%	3,35%	-0,55%
M.O	-22,26%	-8,68%	-20,21%

Γράφημα 5-2 Κέρδη προ φόρων/ Ίδια Κεφάλαια

5.1.2 ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ

Ο δείκτης χορηγήσεις προς Καταθέσεις είναι ενδεικτικός του τρόπου χρησιμοποίησης των καταθέσεων μιας τράπεζας σε σχέση με τις χορηγήσεις. Η τοποθέτηση των καταθέσεων σε ένα μη άμεσα ρευστοποιήσιμο στοιχείο του ενεργητικού αποτελεί και ένδειξη μειωμένης ή αυξημένης ρευστότητας του τραπεζικού ιδρύματος.

Στο υπό εξέταση δείγμα όπως παρατηρείται και στον Πίνακα 5-3 το 2008 οι 4 από τις 7 τράπεζες (Εθνική, EUROBANK, ΑΤΕ, ΤΤ) εμφανίζουν τιμή κάτω της μονάδας ένα οι υπόλοιπες 3 (ALPHA, ΠΕΙΡΑΙΩΣ, ΕΜΠΟΡΙΚΗ) πάνω και από το Μέσο Όρο του δείγματος που ήταν 106%. Σημειώνεται ότι η διαφορά του πρώτου από τον τελευταίο είναι σχεδόν διπλάσια (ΤΤ → 63,45%, Πειραιώς → 138,8%).

Το 2009 η εικόνα του δείκτη παρουσιάζει αυξομειώσεις, παρόλα αυτά οι ίδιες 4 Τράπεζες βρίσκονται με ικανοποιητικό δείκτη και οι 3 με υψηλότερο και άνω του Μέσου όρου. Η Εθνική Τράπεζα συνεχίζει την πιστωτική επέκταση (από 53440 εκ.€ το 2008 σε 58130 εκ. € το 2009) με αποτέλεσμα ο δείκτης να πλησιάζει την μονάδα (100,08%). Την ίδια πιστωτική επέκταση πραγματοποιούν και οι άλλες δυο «κρατικού ενδιαφέροντος» Τράπεζες ΑΤΕ (2008 → 20955 εκ. € 2009 → 22166 εκ. € και Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο (2008→ 7126 εκ. € 2009→ 8034 εκ. €) με τη διαφορά ότι η ΑΤΕ πραγματοποιεί μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση

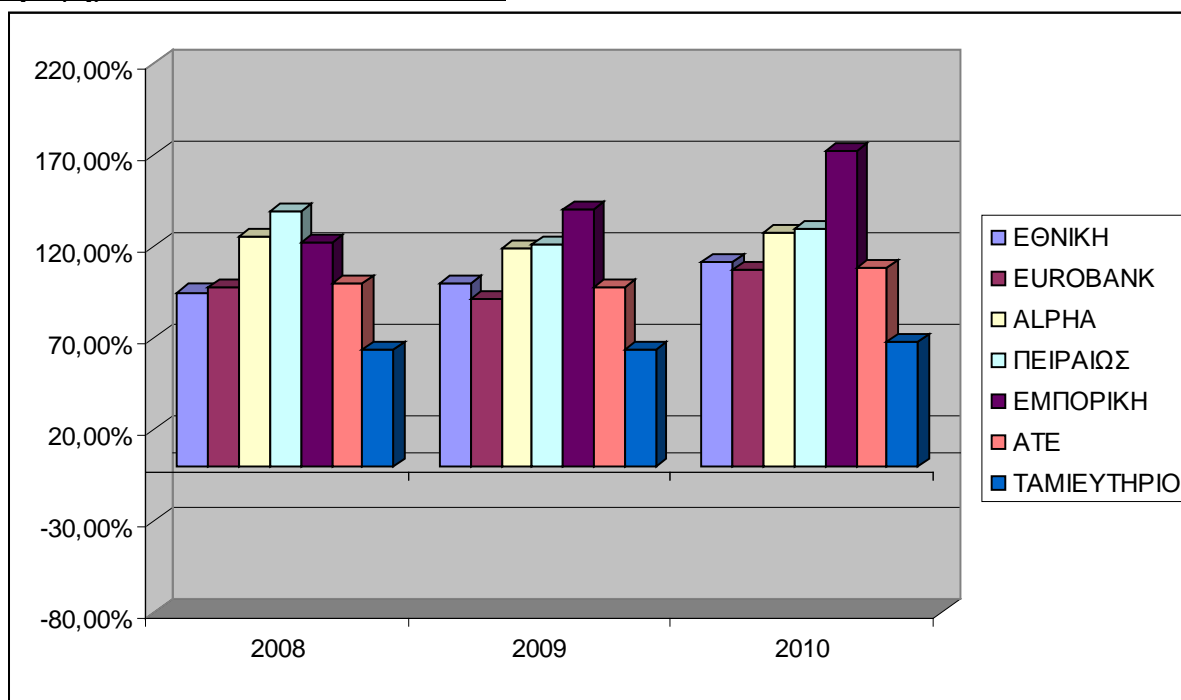
των καταθέσεων με αποτέλεσμα την μείωση του δείκτη (από 99,83% το 2008 σε 97,73% το 2009) ενώ το ΤΤ πραγματοποιεί ισόποση ποσοστιαία αύξηση των καταθέσεων διατηρώντας έτσι το δείκτη σταθερό (από 63,45% το 2008 σε 63,47% το 2009). Χαρακτηριστικό είναι ότι όλες οι Τράπεζες (πλην της Εμπορικής) προσπαθώντας να αντλήσουν ρευστότητα αυξάνουν τις καταθέσεις των πελατών (αυξάνοντας τα επιτόκια καταθέσεων) και μόνο αυτές που συγκράτησαν την πιστωτική τους επέκταση παρουσίασαν σημαντική βελτίωση του δείκτη (EUROBANK από 97,98% το 2008 σε 91,72% το 2009, ALPHA από 124,76% το 2008 σε 118,59% το 2009 και Πειραιώς από 138,88% το 2008 σε 121,43% το 2009) και μείωση του Μέσου όρου του δείγματος από 106,3% σε 104,74%.

Το 2010 επιδεινώνονται οι δείκτες όλων των Τραπεζών και εκτός από το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο το οποίο διατηρεί σταθερά δείκτη πολύ κάτω της μονάδας ελαφρά αυξημένο (από 63,47% το 2009 σε 67,45% 2010). Τρεις Τράπεζες διατηρούνται κάτω από το μέσο όρο του 117,72% (Εθνική, EUROBANK, ΑΤΕ) και οι υπόλοιπες 3 τον ξεπερνούν αρκετά (Εμπορική 2010→172,38% από 140,17% το 2009). Η επιδείνωση αυτή οφείλεται κυρίως στη μείωση των καταθέσεων που διακρατούν οι Τράπεζες είτε από έλλειψη ρευστότητας στην αγορά λόγω της κρίσης είτε από αναλήψεις μετρητών από τους καταθέτες. Έτσι ενώ τα δανειακά χαρτοφυλάκια παραμένουν σε όλες τις τράπεζες σταθερά σε σχέση με το 2009, οι υποχρεώσεις προς τους πελάτες σε όλες τις Τράπεζες μειώνονται δραστικά. Με μεγάλη διαφορά το ΤΤ διατηρεί την καλύτερη εικόνα ρευστότητας (67,45%) για το 2010 και ακολουθούν η EUROBANK (107,45%) και η Αγροτική Τράπεζα (108,25%).

Πίνακας 5-3 Χορηγήσεις / Καταθέσεις

Χορηγήσεις / Καταθέσεις			
	2008	2009	2010
ΕΘΝΙΚΗ	94,94%	100,08%	111,00%
EUROBANK	97,98%	91,72%	107,45%
ALPHA	124,76%	118,59%	127,81%
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	138,88%	121,43%	129,68%
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	122,34%	140,17%	172,38%
ΑΤΕ	99,83%	97,73%	108,25%
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	63,45%	63,47%	67,45%
Μ.Ο	106,03%	104,74%	117,72%

Γράφημα 5-3 Χορηγήσεις / Καταθέσεις

Όσον αφορά το άλλο δείκτη ρευστότητας τα αποτελέσματα του οποίου παρουσιάζονται στον Πίνακα 5-4 παρατηρούνται τα εξής:

Το 2008 δυο Τράπεζες παρουσίαζαν στο συγκεκριμένο δείκτη τιμή πάνω από 2. Πιο συγκεκριμένα η EUROBANK με 2,14 και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο με 2,09. παρουσιάζουν ικανοποιητικό δείκτη διότι έχουν υψηλές τοποθετήσεις σε απαιτήσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (δεσμευμένες καταθέσεις). Ο υψηλός δείκτης στις δυο αυτές Τράπεζες δηλώνει μια ασφάλεια έναντι του κινδύνου ρευστότητας γιατί οι απαιτήσεις έναντι πελατών δεν αποτελούν μεγάλο μέρος του ενεργητικού δηλαδή δεν είναι δεσμευμένο μεγάλο μέρος σε στοιχεία που αν χρειαστεί δεν είναι άμεσα ρευστοποιήσιμα. Επίσης μειώνει και τον έκθεση της Τράπεζας από τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αθέτησης υποχρεώσεων των πελατών. Την χαμηλότερη τιμή είχαν η Εμπορική Τράπεζα (1,35) και η ΑΤΕ (1,32) στις οποίες το μεγαλύτερο μέρος του ενεργητικού είναι τοποθετημένο σε δάνεια σε πελάτες (χορηγήσεις). Οι υπόλοιπες Τράπεζες κυμαίνονται με μικρές διαφορές γύρω από την τιμή 1,5. Το 2009 όλες οι Τράπεζες (πλην της Εμπορικής) βελτιώνουν την εικόνα του συγκεκριμένου δείκτη γεγονός που οφείλεται περισσότερο στην αύξηση του ενεργητικού τους (λόγω αύξησης των μετοχικών τους κεφαλαίων) παρά στην μείωση των χορηγήσεων οι οποίες κατά κύριο λόγο παραμένουν σχεδόν σταθερές. Η Eurobank βελτιώνει το συγκεκριμένο δείκτη σε

2,38 το 2009 (από 2,14 το 2008) όπως και το ΤΤ σε 2,24 , η ALPHA σε 1,62, η Πειραιώς σε 1,57 ενώ η Εθνική παρέμεινε σταθερή στο 1,57.

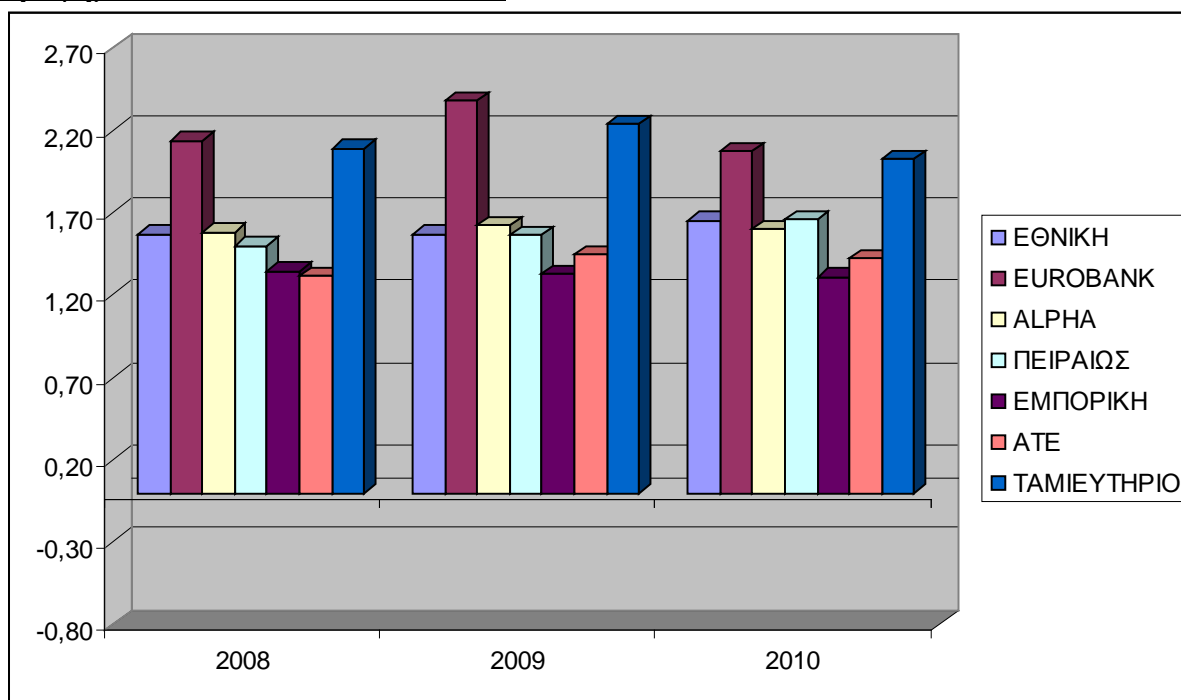
Το 2010 δεν μεταβάλλονται σημαντικά τα δεδομένα. Μικρή βελτίωση παρατηρείται από την Εθνική Τράπεζα (2009 → 1,57 2010 → 1,65) και την Τράπεζα Πειραιώς (2009→ 1,57 2010 →1,66) λόγω αύξησης του Ενεργητικού, ενώ σταθερές παρέμειναν οι ALPHA (2009→ 1,62 2010 →1,60) , Εμπορική (2009→ 1,33 2010 →1,31) και η ΑΤΕ (2009→ 1,44 2010 →1,43).

Διαχρονικά ο δείκτης δεν παρουσιάζει μεγάλες αυξομειώσεις ούτε μεταξύ των Τραπεζών ούτε όσον αφορά την κατάταξη. Η EUROBANK και το ΤΤ παρουσιάζουν υψηλό δείκτη ρευστότητας που μπορεί να συνεπάγεται και χαμηλή αποδοτικότητα ενεργητικού, ενώ από την άλλη η Εμπορική Τράπεζα είναι εκτεθειμένη περισσότερο σε κίνδυνο αδυναμίας ρευστοποίησης των θέσεων του ενεργητικού.

Πίνακας 5-4 Ενεργητικό / Χορηγήσεις

Ενεργητικό / Χορηγήσεις			
	2008	2009	2010
ΕΘΝΙΚΗ	1,57	1,57	1,65
EUROBANK	2,14	2,38	2,08
ALPHA	1,58	1,62	1,60
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1,50	1,57	1,66
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	1,35	1,33	1,31
ΑΤΕ	1,32	1,44	1,43
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	2,09	2,24	2,02
M.O	1,65	1,73	1,68

Γράφημα 5-4 Ενεργητικό / Χορηγήσεις

5.1.3 ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

Στον Πίνακα 5-5 εμφανίζονται τα αποτελέσματα του δείκτη Ίδια Κεφάλαια προς το σύνολο ενεργητικού για το διάστημα 2008-2010. Ένα τραπεζικό ίδρυμα με δείκτη 5%-8% θεωρείται ικανό να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά δυσκολίες από μια πιθανή πτώση των στοιχείων του ενεργητικού του. Το 2008 η κατάσταση του δείκτη δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική με το Μέσο Όρο του δείγματος να κυμαίνεται στο 4,02%. Μόνο η Εθνική Τράπεζα παρουσιάζει ικανοποιητική τιμή (7,67%) που δηλώνει ότι ένα ικανοποιητικό ποσοστό των περιουσιακών της στοιχείων χρηματοδοτήθηκε από τα κεφάλαια των φορέων της επιχειρηματικής της δραστηριότητας. Οι υπόλοιπες Τράπεζες (EUROBANK, ALPHA, Πειραιώς, ΑΤΕ, και ΤΤ βρίσκονται γύρω από το Μ.Ο. γεγονός που οφείλεται στη μείωση των ιδίων κεφαλαίων λόγω μείωση κυρίως των αποθεματικών (EUROBANK) γεγονός που δημιουργεί θέμα κεφαλαιακής επάρκειας στις διοικήσεις των τραπεζών. Στην Εμπορική Τράπεζα τα ύψη των ζημιών μείωσαν τα ίδια κεφάλαια σε 201,66 εκ € με αποτέλεσμα ο δείκτης να πλησιάζει μόλις την μονάδα (0,68%).

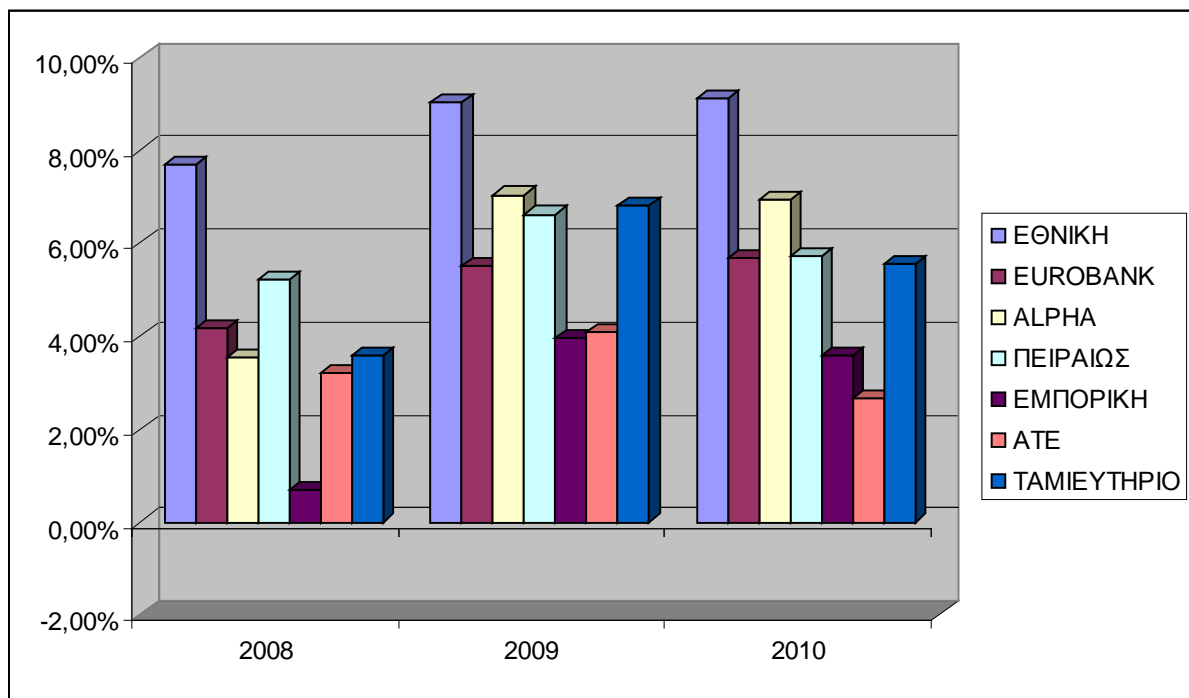
Το 2009 η εικόνα λόγω της αύξησης των μετοχικών κεφαλαίων σε όλες τις Τράπεζες βελτιώνεται αισθητά (Μ. Ο δείγματος 6,1%) χωρίς όμως να αλλάξει η κατάταξη των Τραπεζών όσον αφορά τους δείκτες. Η Εθνική ενισχύει την θέση της (9,02%) και 4 Τράπεζες (EUROBANK, ALPHA, Πειραιώς και ΤΤ) ξεπερνούν το όριο του 5% τη συγκεκριμένη χρονιά. Η Εμπορική παρά την αύξηση της Καθαρής της Θέσης βελτίωσε τον δείκτη σε μόλις 3,96%.

Το 2010 είναι η χρονιά των ζημιών στις περισσότερες τράπεζες το οποίο αποτυπώνεται και στη μείωση των ιδίων κεφαλαίων τους. Τρεις (3) Τράπεζες επιδεινώνουν ελαφρά το δείκτη τους αλλά μέσα στα όρια ασφαλείας (ALPHA 2009→ 7,04% 2010 → 6,95%) (Πειραιώς 2009→ 6,62% 2010→5,71%) (Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο 2009→ 6,82% 2010→ 5,54%). Δυο (2) Τράπεζες πέφτουν κάτω και από το Μέσο Όρο του δείγματος 5,60% (ΑΤΕ 2009→ 4,07% 2010→ 2,65%) (Εμπορική 2009→ 3,96% 2010→ 3,57%). Η EUROBANK βελτίωσε λίγο τη θέση της εξαιτίας της μείωσης του ενεργητικού που οφειλόταν στη μείωση των απαιτήσεων από άλλες τράπεζες (από 39828 εκ. € το 2009 σε 29483 εκ. € το 2010). Η Εθνική με την αύξηση μετοχικού κεφαλαίου στο 4 τρίμηνο του έτους ύψους 1,8 δις € διατήρησε τον καλύτερο δείκτη από όλες τις τράπεζες για το έτος (9,12%).

Πίνακας 5-5 Ίδια Κεφάλαια / Ενεργητικό

Ίδια Κεφάλαια / Ενεργητικό			
	2008	2009	2010
ΕΘΝΙΚΗ	7,67%	9,02%	9,12%
EUROBANK	4,19%	5,49%	5,66%
ALPHA	3,55%	7,04%	6,95%
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	5,23%	6,62%	5,71%
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	0,68%	3,96%	3,57%
ΑΤΕ	3,21%	4,07%	2,65%
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	3,58%	6,82%	5,54%
M.O	4,02%	6,15%	5,60%

Γράφημα 5-5 Ίδια Κεφάλαια / Ενεργητικό

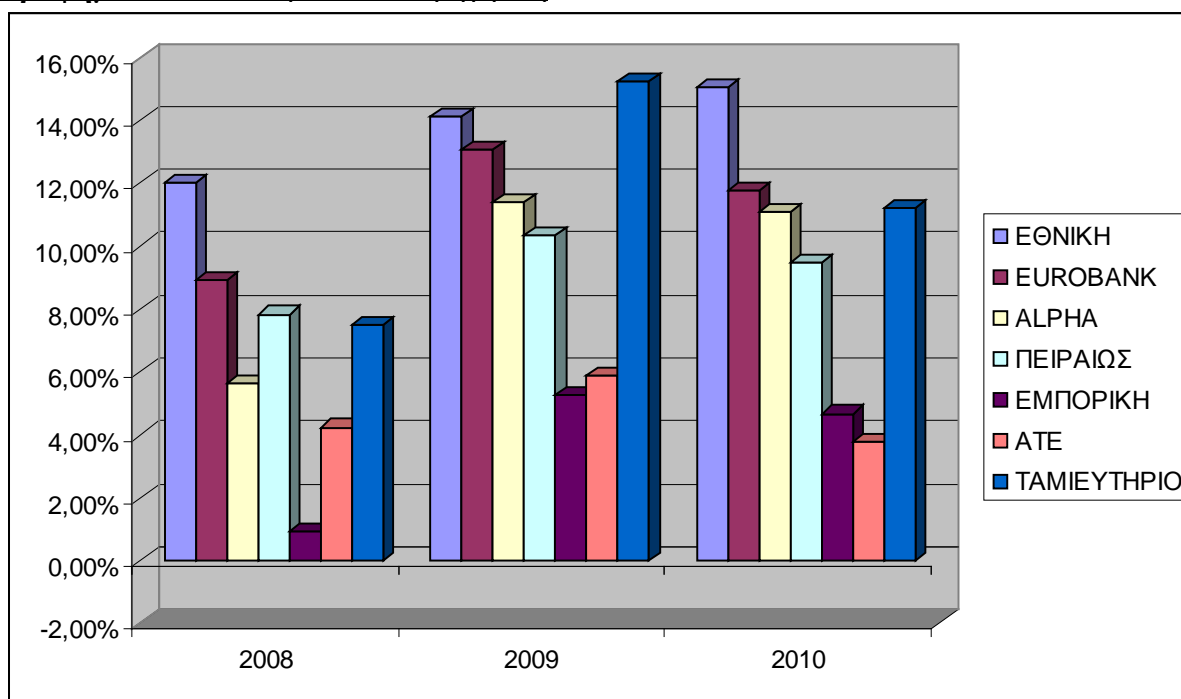
Στον Πίνακα 5-6 αποτυπώνεται ο δείκτης Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις για την τριετία 2008-2010. Η εικόνα για το 2008 προσδιορίζει την κατάσταση της κεφαλαιακής επάρκειας σε σχέση με το πιο επισφαλές κομμάτι εκείνο του ενεργητικού που αφορά τις χορηγήσεις. Όπως και στον προηγούμενο δείκτη (Ίδια Κεφάλαια / Ενεργητικό) οι Τράπεζες χωρίζονται σε 3 κατηγορίες. Στην πρώτη είναι μόνη της η Εθνική Τράπεζα με μεγάλη διαφορά από τη δεύτερη (12,04%) που αποτυπώνει την μικρότερη έκθεση σε ενδεχόμενο κεφαλαιακό κίνδυνο. Στη δεύτερη κατηγορία βρίσκονται 4 Τράπεζες (EUROBANK, ALPHA, Πειραιώς και ΤΤ) με ικανοποιητικό δείκτη γύρω στο Μ.Ο. του δείγματος 6,72% και στην τρίτη κατηγορία βρίσκεται η ΑΤΕ και η Εμπορική Τράπεζα με δείκτη 4,24% και 0,92% αντίστοιχα. Η εικόνα βελτιώνεται σαφώς το 2009 με τη συμμετοχή των τραπεζών στο πρόγραμμα ρευστότητας βάση του νομού 3723/2008 με αποτέλεσμα ο Μ.Ο. του δείγματος να ανέλθει στο 10,77 το 2009 (από 6,72% το 2008). Το ΤΤ με την αύξηση των ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με το μικρό ύψος των χορηγήσεων διπλασίασε σχεδόν το δείκτη του σε 15,24% (από 7,48% το 2008), όπως και αντίστοιχα και ALPHA (11,42% το 2009 από 5,62% το 2008). Το 2010 η μείωση των Ιδίων κεφαλαίων και η παράλληλη σταθεροποίηση της πιστωτικής πολιτικής επέφεραν μια μείωση του συγκεκριμένου δείκτη σε όλες τις Τράπεζες πλην της Εθνικής η οποία φαίνεται να είναι περισσότερο θωρακισμένη κεφαλαιακά (15,08%)

Πίνακας 5-6 Ίδια Κεφάλαια / Χορηγήσεις

Ίδια Κεφάλαια / Χορηγήσεις

	2008	2009	2010
ΕΘΝΙΚΗ	12,04%	14,15%	15,08%
EUROBANK	8,94%	13,06%	11,75%
ALPHA	5,62%	11,42%	11,10%
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	7,84%	10,36%	9,48%
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	0,92%	5,28%	4,67%
ΑΤΕ	4,24%	5,88%	3,78%
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	7,48%	15,24%	11,20%
Μ.Ο	6,72%	10,77%	9,58%

Γράφημα 5-6 Ίδια Κεφάλαια / Χορηγήσεις

5.1.4 ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ

Στον Πίνακα 5-7 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα το δείκτη Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους προς σύνολο απαιτήσεων προς πελάτες (Χορηγήσεις) για τα έτη 2008-2009-2010. Η μελέτη του παραπάνω δείκτη αφενός δείχνει στοιχεία ποιότητας του ενεργητικού αφετέρου σε περιόδους κρίσης μπορεί να υποδηλώνει και τακτική της Τράπεζας για αμυντική πολιτική απέναντι σε μελλοντικές ζημιές από δάνεια.

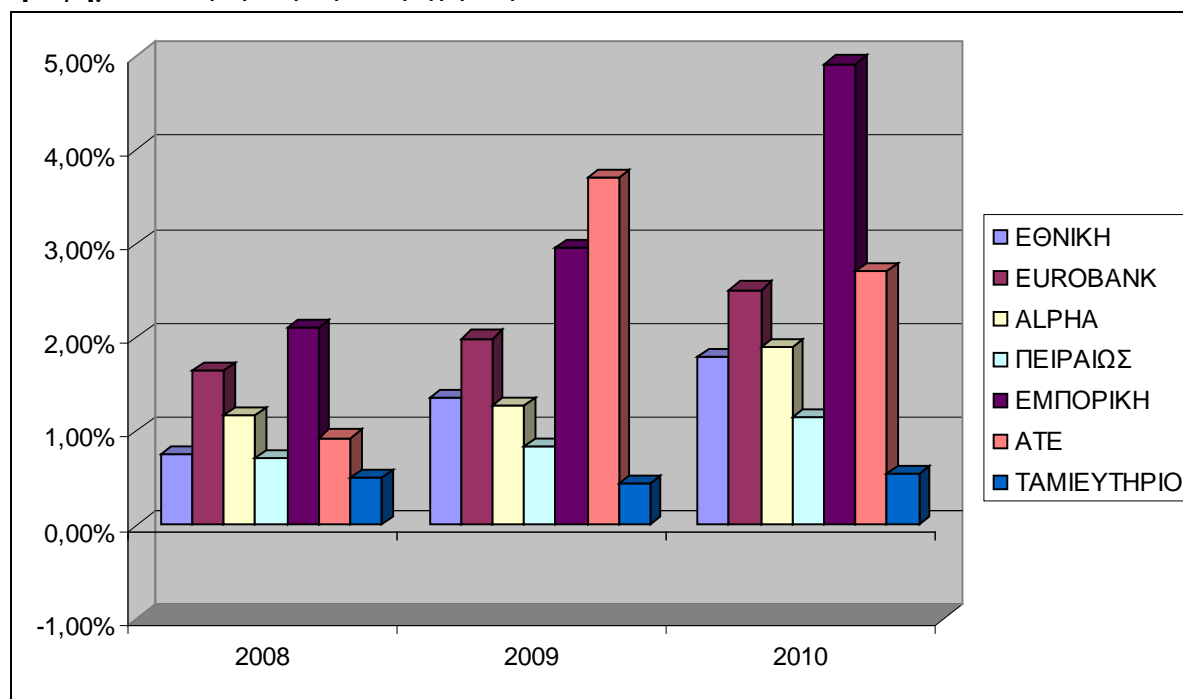
Το 2008 ο δείκτης είναι στο ΤΤ 0,51% στη Πειραιώς 0,72% στην Εθνική 0,76% και στην ΑΤΕ 0,93% η μικρή τιμή του οποίου δηλώνει μικρότερη πιθανότητα εμφάνισης ζημιών λόγω απαιτήσεων σε οριστική ή προσωρινή καθυστέρηση το οποίο δηλώνει καλύτερη ποιότητα χαρτοφυλακίου. Η Εμπορική εξαιτίας της μεγάλης αύξησης των δανείων και προκαταβολών σε πελάτες (από 18.407 εκ. € το 2007 σε 22.2019 το 2008) με παράλληλη αύξηση των δανείων σε καθυστέρηση (από 3.989 το 2007 σε 5.009 το 2008) οδήγησε σε διπλασιασμό των προβλέψεων από 209 εκ. € το 2007 σε 465 εκ. ευρώ το 2008 και διαμόρφωση του δείκτη σε 2,11%. Το 2009 αντίστοιχη συντηρητική πολιτική σχηματισμού προβλέψεων ακλούθησε και η ΑΤΕ διαμορφώνοντας τον αντίστοιχο δείκτη σε 3,69% αυξάνοντας τις προβλέψεις από 195 εκ. € το 2008 σε 819 εκ. € το 2009 (αύξηση 320%). Σημαντική αύξηση των προβλέψεων και του αντίστοιχου δείκτη είχαν το 2009 τόσο η Εθνική (αύξηση προβλέψεων 94,36%), όσο και η Εμπορική (αύξηση προβλέψεων 34,19%).

Το 2010 ο Μ.Ο. του δείκτη για τις τράπεζες του δείγματος αυξήθηκε σε 2,22% γεγονός που οφείλεται στην αύξηση των καθυστερούμενων δανείων και τον σχηματισμό από όλες τις τράπεζες υψηλών προβλέψεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου. Συγκεκριμένα η Εθνική αύξησε τις προβλέψεις από 793 εκ. € σε 1.044 εκ. € (αύξηση 31,65%) και η ALPHA από 532 εκ. € σε 758 εκ. € (αύξηση 42,43). Το Ταμειυτήριο λόγω της μικρής επέκτασης του πιστωτικού χαρτοφυλακίου παρέμεινε με τον χαμηλότερο δείκτη στο 0,55%.

Πίνακας 5-7 Προβλέψεις / Χορηγήσεις

Προβλέψεις / Χορηγήσεις			
	2008	2009	2010
ΕΘΝΙΚΗ	0,76%	1,36%	1,79%
EUROBANK	1,65%	1,99%	2,51%
ALPHA	1,17%	1,27%	1,90%
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,72%	0,84%	1,15%
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	2,11%	2,96%	4,92%
ΑΤΕ	0,93%	3,69%	2,71%
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	0,51%	0,44%	0,55%
Μ.Ο	1,12%	1,79%	2,22%

Γράφημα 5-7 Προβλέψεις / Χορηγήσεις

Παρόμοια με την παραπάνω εικόνα όσον αφορά την ποιότητα του χαρτοφυλακίου παρουσιάζει και ο δείκτης Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους προς Λειτουργικά Έσοδα όπως φαίνεται στον Πίνακα 5-8. Συγκεκριμένα κατά την τριετία 2008-2010 η Εμπορική Τράπεζα εμφανίζει τον υψηλότερο δείκτη (2008→ 68,12% 2009→ 94,4% 2010→ 141,11%) και με μεγάλη διαφορά και από την επόμενη Τράπεζα και από το Μ.Ο. του δείγματος.

Αντίστοιχα το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο παρουσιάζει τον καλύτερο δείκτη στο αντίστοιχο διάστημα με μείωση του δείκτη το 2009 (9,83% από 12,12% το 2008) εξαιτίας του σχετικά μικρού χαρτοφυλακίου σε προϊόντα υψηλού πιστωτικού κινδύνου (σύνολο καταναλωτικής πίστης 1.826 εκ. € το 2009) και κατά συνέπεια και των χαμηλών προβλέψεων έναντι αυτού. Οι υψηλές προβλέψεις (αύξηση κατά 320%) ανέβασαν τον δείκτη το 2009 και στην περίπτωση της ΑΤΕ παρόλη την αύξηση των εσόδων κατά 24,5% (από 714 εκ. € το 2008 σε 889 εκ. € το 2009). Το 2010 ο δείκτης αυξάνεται σε όλες τις Τράπεζες (εκτός από την ΑΤΕ) αφενός εξαιτίας των αυξημένων προβλέψεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου αλλά και εξαιτίας της μείωσης των λειτουργικών εσόδων που πραγματοποίησαν. Πιο συγκεκριμένα η Εθνική εμφάνισε μείωση εσόδων σε σχέση με το 2009 κατά 19,88% (2009 → 2636 εκ. € 2010 → 2112) που οφείλονται κυρίως σε ζημιές από χρηματοοικονομικές πράξεις και τίτλων του επενδυτικού της χαρτοφυλακίου. Να σημειωθεί εδώ ότι ως αποτελέσματα χρηματοοικονομικών πράξεων αναγνωρίζονται οι μεταβολές από την εκτίμηση της εύλογης αξίας των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού, τα κέρδη ή ζημιές από τη διάθεσή τους και οι συναλλαγματικές διαφορές αποτίμησης χρηματοοικονομικών στοιχείων σε ξένο νόμισμα. Στα αποτελέσματα χρηματοοικονομικών πράξεων καταχωρούνται και οι ζημιές από απομείωση ομολόγων.

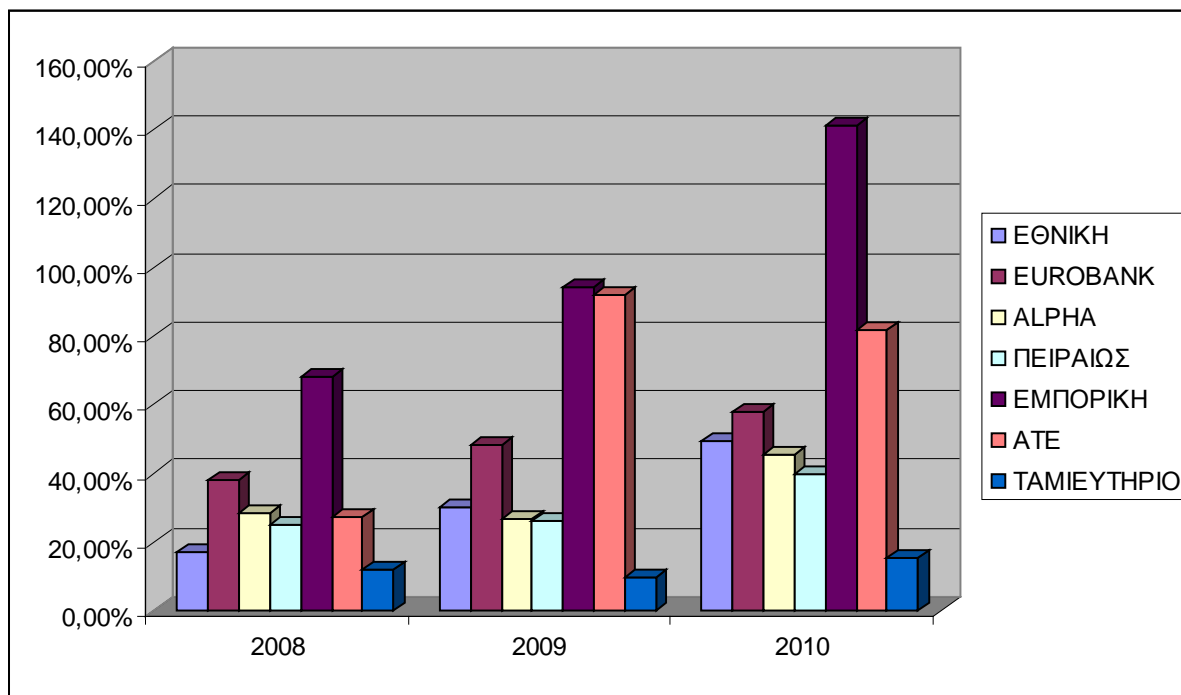
Στην περίπτωση της EUROBANK ο δείκτης αυξήθηκε από 48,21% σε 58,11% εξαιτίας της αύξησης κατά 30,74% των προβλέψεων (2009 → 836 εκ. €, 2010 → 1093 εκ. €). Στην περίπτωση της ALPHA η μείωση των εσόδων σε επίπεδο τράπεζας προσήλθε κατά κύριο λόγο από την μείωση των τόκων (2995 εκ. € το 2010 έναντι 3339 εκ. € το 2009) και ανάλογη μείωση των προμηθειών λόγω της μείωσης του όγκου των συναλλαγών κατά το έτος αυτό. Μικρότερη μείωση των εσόδων παρουσίασε και η τράπεζα Πειραιώς 11,54% (από 1014 εκ. € το 2009 σε 897 εκ. € το 2010) κυρίως λόγω της μικρής πτώσης των τόκων (2009 → 2.149 εκ. €, 2010 → 2.071 εκ. €) αλλά και των αποτελεσμάτων από χρηματοοικονομικές πράξεις του εμπορικού της χαρτοφυλακίου.

Πίνακας 5-8 Προβλέψεις / Λειτουργικά Έσοδα

Προβλέψεις / Λειτουργικά Έσοδα

	2008	2009	2010
ΕΘΝΙΚΗ	17,34%	30,08%	49,43%
EUROBANK	38,16%	48,21%	58,11%
ALPHA	28,42%	26,54%	45,66%
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	25,07%	25,94%	40,02%
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	68,12%	94,40%	141,11%
ΑΤΕ	27,31%	92,13%	81,90%
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	12,12%	9,83%	15,31%
Μ.Ο	30,93%	46,73%	61,65%

Γράφημα 5-8 Προβλέψεις / Λειτουργικά Έσοδα

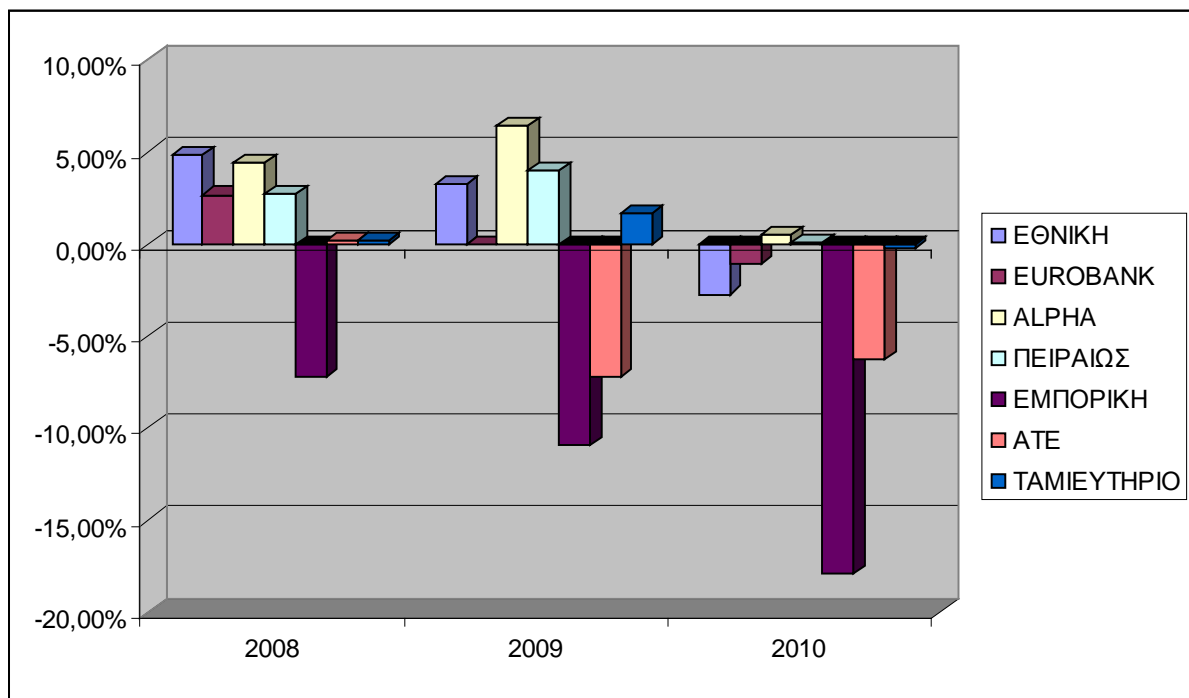
5.1.5 ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Στον Πίνακα 5-9 παρουσιάζονται οι τιμές του δείκτη Κέρδη προ φόρων προς τον αριθμό προσωπικού της Τράπεζας. Τα υψηλότερα κέρδη των 4 πρώτων τραπεζών (Εθνική, ALPHA, EUROBANK και Πειραιώς) διαμόρφωσαν κατά το έτος 2008 θετικούς δείκτες με υψηλότερο αυτόν της Εθνικής (4,81%) εξαιτίας των υψηλών κερδών προ φόρων που παρουσίασαν. Αντίθετα η εικόνα των 3 επόμενων ήταν μηδενικές έως και αρνητικές (Εμπορική -7,22%). Αυτό είχε σαν συνέπεια τον επόμενο χρόνο όλες οι Τράπεζες να προβούν σε μειώσεις του προσωπικού τους με εφαρμογές εθελουσίων προγραμμάτων και τη μη πρόσληψη νέου προσωπικού με συνέπεια τη βελτίωση των δεικτών δυο τραπεζών (ALPHA από 4,44% το 2008 σε 6,41% και η Πειραιώς από 2,68% το 2008 σε 3,94 το 2009). Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο προχώρησε σε προσλήψεις μέσω γραπτού διαγωνισμού και αύξησε το προσωπικό του κατά 43,56% χωρίς όμως να επιδεινώσει το δείκτη του μιας και εμφάνισε βελτιωμένα κέρδη κατά το έτος 2009. Το 2010 όλες οι Τράπεζες μείωσαν το προσωπικό τους από -0,76% (EUROBANK) έως -10,67% (Εμπορική) η εμφάνιση όμως ζημιών οδήγησε σε αρνητικούς αριθμοδείκτες τις 5 από τις 7 Τράπεζες (Εθνική -2,73%, EUROBANK -1,04%, Εμπορική -17,91%, ΑΤΕ -6,26% και ΤΤ -0,21%).

Πίνακας 5-9 Κέρδη προ φόρων / Αριθμός Προσωπικού

Κέρδη προ φόρων / Αριθμός Προσωπικού			
	2008	2009	2010
ΕΘΝΙΚΗ	4,81%	3,20%	-2,73%
EUROBANK	2,67%	0,00%	-1,04%
ALPHA	4,44%	6,41%	0,52%
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	2,68%	3,94%	0,10%
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	-7,22%	-10,88%	-17,91%
ΑΤΕ	0,22%	-7,23%	-6,26%
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	0,16%	1,69%	-0,21%
M.O	1,11%	-0,41%	-3,93%

Γράφημα 5-9 Κέρδη προ φόρων / Αριθμός Προσωπικού

Στον Πίνακα 5-10 αποτυπώνεται η σχέση των λειτουργικών εξόδων προ προβλέψεων προς τα συνολικά λειτουργικά έσοδα για την τριετία 2008-2010. Μέτρο της αποτελεσματικής λειτουργίας ο συγκεκριμένος δείκτης εμφανίζεται το 2008 με Μ.Ο. των Τραπεζών του δείγματος στο 71,30%. Αποτελεσματική στην λειτουργία της με βάση το δείκτη αυτό το 2008 εμφανίζεται η EUROBANK που οφείλεται στην υψηλή συμπίεση των εξόδων της σε σχέση με τα συνολικά έσοδα από τόκους και προμήθειες με 47,88%. Αντίθετα το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο εμφανίζει δείκτη 97,98% εξαιτίας του ότι το μεγαλύτερο μέρος των εξόδων προέρχεται από Αμοιβές προσωπικού και Γενικά διοικητικά έξοδα (210 εκ. € για το 2008). Το 2009 παρατηρείται μια βελτίωση του δείκτη σε όλες σχεδόν τις Τράπεζες (Μ.Ο. 2009 63,40%) που οφείλεται κυρίως στη αύξηση των λειτουργικών εσόδων και όχι τόσο στην συμπίεση του κόστους λειτουργίας. Έτσι η ALPHA και η ΑΤΕ αύξησαν τα έσοδα κατά 15,03% και 24,51% αντίστοιχα ενώ τα έξοδα τους αυξήθηκαν κατά 6,30% και 0,37% αντίστοιχα. Μεγάλη μείωση σε σχέση με το 2008 στα λειτουργικά έξοδα είχε η Πειραιώς (-31,20% από 799 εκ. € το 2008 σε 550 εκ. € το 2009) γεγονός που βελτίωσε αισθητά το δείκτη της σε 54,24% (από 83,54% το 2008). Το 2010 είναι η χρονιά δραματικής μείωσης των εσόδων για τις Τράπεζες γεγονός που τις οδηγεί σε ακόμη μεγαλύτερη μείωση των λειτουργικών εξόδων. Έτσι το ΤΤ μειώνει κατά -28,06% τα έξοδα (από 310 εκ. € το 2009 σε

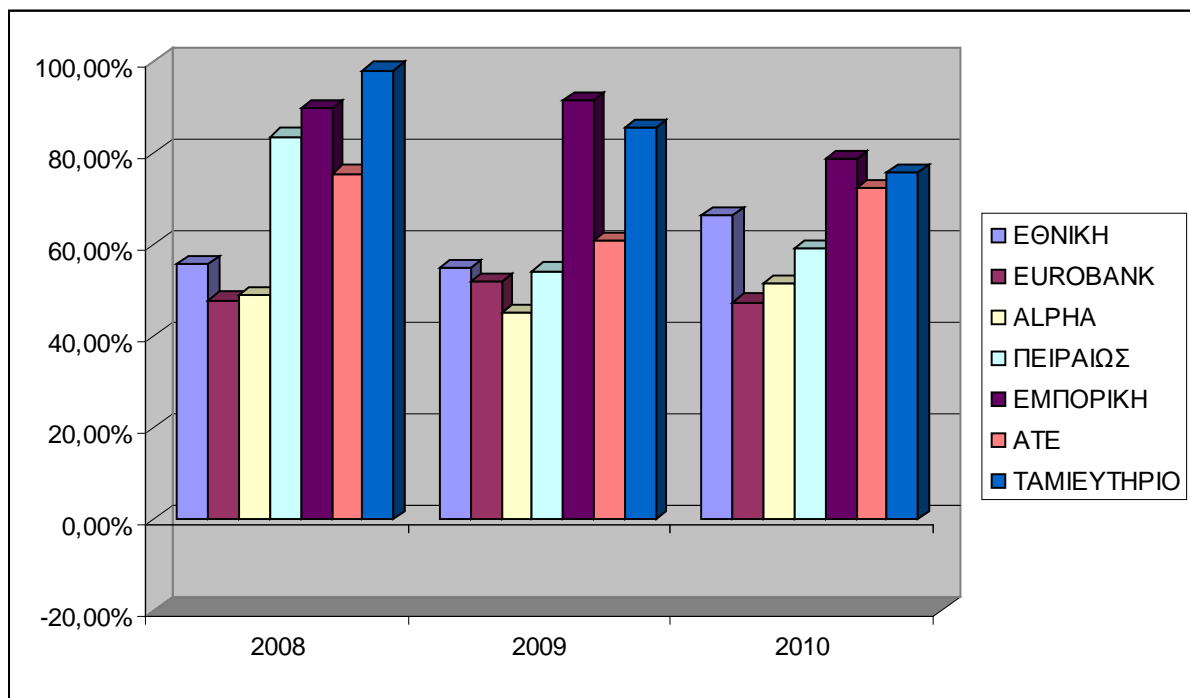
223 εκ. € το 2010) και η Εμπορική κατά -8,28% (από 604 εκ. € το 2009 σε 554 εκ. € το 2010). Την ίδια χρονιά τα Έσοδα μειώνονται στην ΑΤΕ κατά -20,47% (από 889 το 2009 εκ. € σε 707 εκ. € το 2010) και -19,88% στην Εθνική (από 2.636 εκ. € το 2009 σε 2112 εκ. € το 2010) που οφείλεται κυρίως στην μείωση της αξίας των τίτλων του επενδυτικού χαρτοφυλακίου και λιγότερο στην μείωση από τόκους και προμήθειες. Θα μπορούσε να εκτιμηθεί ότι η μείωση του κόστους που πραγματοποιήθηκε σε όλα τα τραπεζικά ιδρύματα το 2010, βελτίωσε και την αποτελεσματικότητά τους στην περίπτωση που ο περιορισμός και η συγκράτηση των δαπανών δεν συνοδεύεται από μια αντίστοιχη μείωση του ενεργητικού ή αντίστοιχα μείωση των εσόδων της κάθε τράπεζας. Σ' αυτή την περίπτωση η μείωση του κόστους φανερώνει σμίκρυνση του μεγέθους της και όχι βελτίωση της αποτελεσματικότητας. Έτσι διαπιστώνεται ότι μόνο στις περιπτώσεις της EUROBANK η μείωση των εξόδων συνοδεύτηκε από μια αύξηση των αντίστοιχων εσόδων σε σχέση με το 2009 (από 1.734 εκ. € σε 1881 εκ. € το 2010) και της Πειραιώς όπου η μείωση των εξόδων δεν συρρίκνωσε το ενεργητικό της κατά τη διετία 2009-2010 (από 48.922 εκ. € το 2009 σε 51.786 εκ. € το 2010). Επίσης διαπιστώνεται ότι οι μεγαλύτερες από πλευράς ενεργητικού τράπεζες φαίνεται να είναι πιο αποτελεσματικές και κάτω από το Μ.Ο. του δείγματος (64,50%) σε σχέση με τις μικρότερες τράπεζες.

Πίνακας 5-10 Λειτουργικά Έξοδα / Λειτουργικά Έσοδα

Λειτουργικά Έξοδα / Λειτουργικά Έσοδα

	2008	2009	2010
ΕΘΝΙΚΗ	55,63%	54,74%	66,24%
EUROBANK	47,88%	51,79%	47,42%
ALPHA	48,90%	45,19%	51,57%
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	83,54%	54,24%	59,31%
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	89,65%	91,38%	78,81%
ΑΤΕ	75,49%	60,85%	72,28%
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	97,98%	85,64%	75,85%
Μ.Ο	71,30%	63,40%	64,50%

Γράφημα 5-10 Λειτουργικά Έξοδα / Λειτουργικά Έσοδα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΠΟΛΥΚΡΙΤΗΡΙΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

6.1 Πολυκριτήρια μέθοδος *Promethee*

Η μέθοδος PROMETHEE ανήκει στη θεωρία των σχέσεων υπεροχής και δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά από τον Brans (1982) ενώ άλλες δημοσιεύσεις της μεθόδου ακολούθησαν όπως αυτές των Brans, Vincke (1985) και Brans, Vincke, Mareschal (1986). Οι βασικές αρχές που διέπουν τη μέθοδο PROMETHEE σε σχέση με άλλες μεθόδους της ίδιας κατηγορίας (μέθοδοι ELECTRE) σύμφωνα με τον Ζοπουνίδη (2001) είναι οι ακόλουθες τρεις: (1) επέκταση στην έννοια των κριτηρίων (νέες συναρτήσεις κριτηρίων) (2) εκτιμώμενη σχέση υπεροχής (είναι λιγότερη ευαίσθητη σε μικρές τροποποιήσεις και κατά συνέπεια είναι εύκολη η ερμηνεία της) και (3) εκμετάλλευση της σχέσης υπεροχής (χρήσιμο ειδικά όταν οι εναλλακτικές λύσεις πρέπει να ταξινομηθούν από τα καλύτερα προς τα χειρότερα).

Πιο συγκριμένα για κάθε ζευγάρι εναλλακτικών δραστηριοτήτων α και β προσδιορίζεται ο πολυκριτηριακός δείκτης προτίμησης (preference index) $\Pi(\alpha, \beta)$ ο οποίος προσδιορίζει την εκτιμώμενη σχέση υπεροχής. Μεταβάλλεται μεταξύ των τιμών 0 και 1 και ισχύει :

- $\Pi(\alpha, \beta) \approx 0$ σημαίνει αδύνατη προτίμηση της εναλλακτικής λύσης α έναντι της β για όλα τα κριτήρια,
- $\Pi(\alpha, \beta) \approx 1$ σημαίνει ισχυρή προτίμηση της εναλλακτικής λύσης α έναντι της β για όλα τα κριτήρια.

Υπολογίζεται από την ακόλουθη μαθηματική εξίσωση

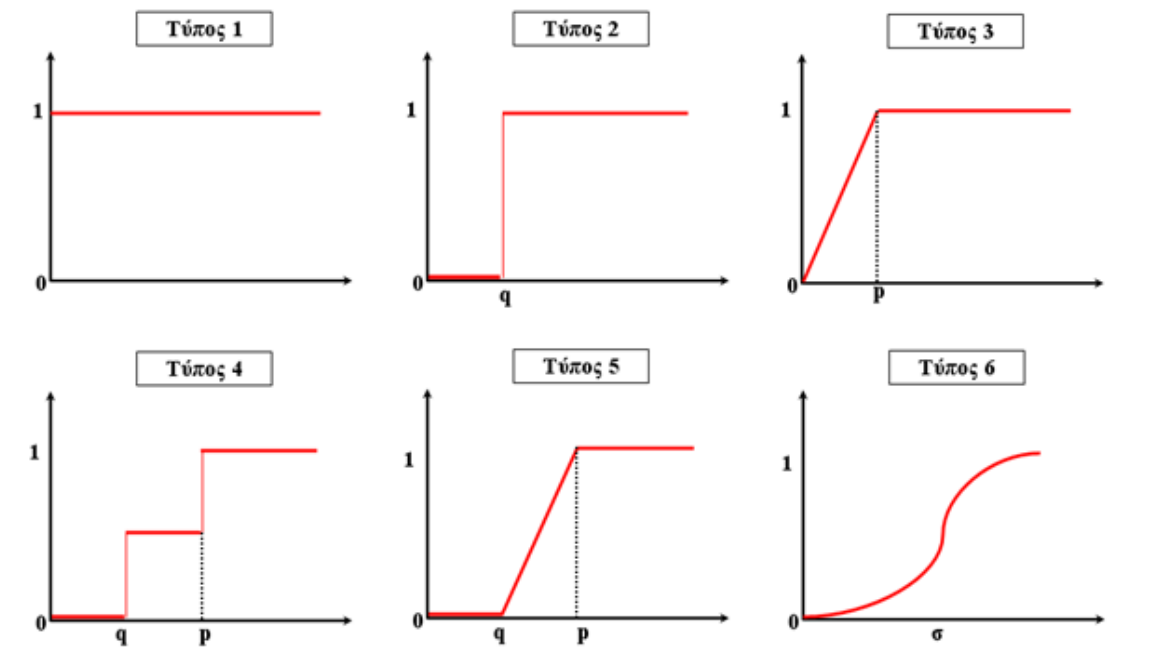
$$\Pi(\alpha, \beta) = \frac{\sum_{j=1}^k w_j P_j(\alpha, \beta)}{\sum_{j=1}^k w_j}$$

Όπου w_j είναι το βάρος του κάθε κριτηρίου f_j ($j=1, \dots, k$), το $\Pi(\alpha, \beta)$ αντιπροσωπεύει την ένταση προτίμησης του αποφασίζοντα για την εναλλακτική λύση α έναντι της β εναλλακτικής, όταν θεωρούνται ταυτόχρονα όλα τα κριτήρια απόφασης. Το $P_j(\alpha, \beta)$ αποτελεί το μερικό δείκτη προτίμησης για το κριτήριο j (preference function) το οποίο ορίζεται από τον αναλυτή για κάθε κριτήριο ξεχωριστά. Οι έξι τύποι γενικών κριτηρίων είναι οι εξής :

- 1) Κανονικό : δεν περιλαμβάνει κατώφλια αδιαφορίας q και μεταβαίνει από την κατάσταση απότομα στην κατάσταση προτίμησης.
- 2) με κατώφλι αδιαφορίας (U – type): περιλαμβάνει μόνο κατώφλι αδιαφορίας q .

- 3) με κατώφλι προτίμησης (V – type): περιλαμβάνει μόνο κατώφλι προτίμησης p .
- 4) Βαθμωτό : περιλαμβάνει κατώφλι αδιαφορίας q , και κατώφλι προτίμησης p , που ορίζει ένα μόνο επίπεδο ενδιάμεσης προτίμησης μεταξύ αδιαφορίας και σαφούς προτίμησης.
- 5) Γραμμικό : περιλαμβάνει κατώφλι αδιαφορίας q , και γραμμική μετάβαση στην κατάσταση σαφούς προτίμησης που ορίζεται από το κατώφλι προτίμησης p .
- 6) Κριτήριο Gauss (Gauss type): Από από την κατάσταση αδιαφορίας προς την κατάσταση σαφούς προτίμησης υπάρχει μια σταδιακή μετάβαση ακολουθώντας τη συνάρτηση μιας κατανομής Gauss και προσδιορίζεται από την τυπική απόκλιση της κατανομής σ .

Γράφημα 6-1

Σε ότι αφορά την εκμετάλλευση της σχέσης υπεροχής για την ταξινόμηση των εναλλακτικών λύσεων ορίζονται δυο ροές, η εξερχόμενη

$$\phi^+(a) = \sum_{b \in K} \pi(a, b)$$

, με $K =$ το σύνολο των εναλλακτικών λύσεων

και η εισερχόμενη

$$\phi^-(a) = \sum_{b \in K} \pi(b, a)$$

Η θετική ροη και η αρνητική ροη καταρχήν αποτελούν μια πρώτη ταξινόμηση κάθε εναλλακτικής λύσης. Όταν η εξερχόμενη ροη $\phi^+(a)$ είναι μεγάλη, δηλώνει ότι η εναλλακτική λύση a υπερέρχει των άλλων εναλλακτικών λύσεων του συνόλου K , ενώ η μικρότερη εισερχόμενη ροη $\phi^-(a)$ δηλώνει ότι η εναλλακτική λύση a κυριαρχείται από τις άλλες εναλλακτικές λύσεις. Ο καθορισμός της τελικής καθαρής ροη έχει ως εξής:

$$\phi(a) = \phi^+(a) - \phi^-(a).$$

Στην περίπτωση της μεθόδου PROMETHEE II παρατηρούνται οι ακόλουθες σχέσεις υπεροχής :

$\alpha P \beta$ (α υπερέρχει β) αν $\phi(\alpha) > \phi(\beta)$

$\alpha I \beta$ (α, β είναι αδιάφορες μεταξύ τους) αν $\phi(\alpha) = \phi(\beta)$.

6.2 Κατάταξη Τραπεζών με τη χρήση της πολυκριτήριας μεθόδου Promethee II

6.2.1 Επιλογή οικονομικών δεικτών

Η επιλογή των συγκεκριμένων δεικτών έγινε με βάση δείκτες που έχουν χρησιμοποιηθεί και στο παρελθόν σε ανάλογες έρευνες στα πλαίσια διερεύνησης της απόδοσης του ελληνικού χρηματοπιστωτικού κλάδου μερικές εκ των οποίων ενδεικτικά περιγράφονται παρακάτω. Το 2006 οι Ζοπουνίδης, Λεμονάκης, Σχοινιωτάκης¹ εφάρμοσαν το συγκεκριμένο υπόδειγμα της PROMETHEE προκειμένου να εκτιμήσουν την απόδοση 14 τραπεζικών ιδρυμάτων την περίοδο 2003-2004 αφού πρώτα τις ομαδοποίησαν σε 5 μεγάλες και 9 μικρές με βάση το μέγεθός τους. Τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν ήταν οι παρακάτω αριθμοδείκτες:

Κερδοφορία : Καθαρά Κέρδη / Ίδια Κεφάλαια, Καθαρά κέρδη / Ενεργητικό, Καθαρά Έσοδα από τόκους / Κυκλοφορούν Ενεργητικό, Μεικτά αποτελέσματα Εκμετάλλευσης / Σύνολο Ενεργητικού.

Ρευστότητα : Απαιτήσεις / Σύνολο Υποχρεώσεων, Κυκλοφορούν Ενεργητικό / Σύνολο Ενεργητικού

¹ Αναλυτική περιγραφή καθώς και τα αποτελέσματα της σχετικής έρευνας καταγράφονται αναλυτικά στο βιβλίο «Συστήματα Αξιολόγησης και σύγχρονα θέματα στην Οικονομική και Χρηματοοικονομική Διοίκηση» (Ζοπουνίδης, Γαγάνης, Πασιούρας), εκδόσεις Κλειδάριθμος 2006

Αποτελεσματικότητα Διαχείρισης Δαπανών : Δαπάνες Προσωπικού / Ενεργητικό

Κεφαλαιακή Επάρκεια : Ίδια Κεφάλαια / Ενεργητικό

Ποιότητα χαρτοφυλακίου : Προβλέψεις / Μεικτά Αποτελέσματα, Προβλέψεις / Σύνολο Ενεργητικού.

Ανάλογη μελέτη για την απόδοση και κατάταξη με βάση οικονομικούς δείκτες έγινε και πάλι το 2006 από τους Ζοπουνίδη και Γαγάνη¹, οι οποίοι μελέτησαν 16 συνεταιριστικούς τραπεζικούς οργανισμούς και στη οποία χρησιμοποιήθηκαν οι παρακάτω αριθμοδείκτες :

Κερδοφορία : Καθαρά Κέρδη / Ίδια Κεφάλαια, Καθαρά κέρδη / Ενεργητικό, Κέρδη προ φόρων / Χορηγήσεις.

Ρευστότητα : Σύνολο Απαιτήσεων / Σύνολο Ενεργητικού, Χορηγήσεις / Καταθέσεις
Καταθέσεις / Σύνολο Ενεργητικού.

Αποτελεσματικότητα Διαχείρισης Δαπανών : Κέρδη προ φόρων / Προσωπικό, Προσωπικό / Καταστήματα.

Κεφαλαιακή Επάρκεια : Ίδια Κεφάλαια / Καταθέσεις, Ίδια Κεφάλαια / Σύνολο Απαιτήσεων

Αξιοσημείωτη είναι και επίσης η προσπάθεια των Ζοπουνίδη, Μουριάδου, Μπαρόλα, Πασιούρα το 2006² να αξιολογήσουν την πορεία των μεγαλύτερων τραπεζικών ιδρυμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο κατά τα έτη 2001 και 2002. Για την εκτίμηση των επιδόσεων των τραπεζικών ιδρυμάτων χρησιμοποιήθηκαν 7 γνωστοί αριθμοδείκτες οι οποίοι καλύπτουν όλες τις κατηγορίες της χρηματοοικονομικής ανάλυσης σύμφωνα με το μοντέλο CAMEL³ (Golin,

¹ Αναλυτική περιγραφή καθώς και τα αποτελέσματα της σχετικής έρευνας καταγράφονται αναλυτικά στο βιβλίο «Συστήματα Αξιολόγησης και σύγχρονα θέματα στην Οικονομική και Χρηματοοικονομική Διοίκηση» (Ζοπουνίδης, Γαγάνης, Πασιούρας) εκδόσεις Κλειδάριθμος 2006

² Αναλυτική περιγραφή καθώς και τα αποτελέσματα της σχετικής έρευνας καταγράφονται αναλυτικά στο βιβλίο «Συστήματα Αξιολόγησης και σύγχρονα θέματα στην Οικονομική και Χρηματοοικονομική Διοίκηση» (Ζοπουνίδης, Γαγάνης, Πασιούρας, 2006) εκδόσεις Κλειδάριθμος 2006

³ Το ενιαίο Σύστημα Αξιολόγησης των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (Uniform Financial Institution Rating System – UFIRS) ευρύτερα γνωστό ως μοντέλο CAMEL προτάθηκε από το Ομοσπονδιακό Συμβούλιο Ελέγχου Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (FFIEC) τον Νοέμβριο του 1979 και πρώτη που το υιοθέτησε ήταν η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των Η.Π.Α. Αποτελεί ένα από τα αποτελεσματικότερα εργαλεία αξιολόγησης και εσωτερικής εποπτείας και φερεγγυότητας ενός τραπεζικού Ιδρύματος. Η ονομασία προέρχεται από τα 5 χαρακτηριστικά μέτρησης της απόδοσης ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος που είναι η κεφαλαιακή επάρκεια (Capital), η ποιότητα χαρτοφυλακίου (assets quality), η αποτελεσματικότητα της διοίκησης (Management), η κερδοφορία (Earnings), και η ρευστότητα (Liquidity).

2001), εκτός από την κατηγορία εκτίμησης της ποιότητας του management. Πιο συγκριμένα χρησιμοποιήθηκαν οι εξής δείκτες:

Κερδοφορία : Λοιπά Λειτουργικά Έσοδα / Μέσο όρο Ενεργητικού, Καθαρά Κέρδη / Ίδια Κεφάλαια.

Ρευστότητα : Χορηγήσεις / Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις, Χρεόγραφα και Διαθέσιμα / Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις

Αποτελεσματικότητα Διαχείρισης Δαπανών : Σύνολο Εξόδων / Σύνολο Εσόδων

Κεφαλαιακή Επάρκεια : Ίδια Κεφάλαια / Ενεργητικό

Ποιότητα χαρτοφυλακίου : Προβλέψεις για Επισφαλείς Απαιτήσεις / Απαιτήσεις.

Στον Πίνακα 6-1 παρουσιάζονται οι χρηματοοικονομικοί δείκτες που αποτέλεσαν τα 10 κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για την κατάταξη των 7 Τραπεζών για το διάστημα 2008-2010. Οι συγκριμένοι χρηματοοικονομικοί δείκτες αν και λίγοι στον αριθμό, αντιπροσωπεύουν με σαφήνεια και σχετική πληρότητα κάποιες πτυχές της τραπεζικής απόδοσης και συνιστούν τα κριτήρια αξιολόγησης κατά την εφαρμογή της πολυκριτηριακής ανάλυσης και κατάταξης.

Πίνακας 6-1 Κριτήρια πολυκριτηριακής ανάλυσης

Κριτήριο	α/α	Δείκτες
Κριτήριο	1	Κέρδη προ φόρων/ Συνολικό Ενεργητικό
Κριτήριο	2	Κέρδη προ φόρων/ Ίδια κεφάλαια
Κριτήριο	3	Χορηγήσεις/ Καταθέσεις
Κριτήριο	4	Ενεργητικό/Χορηγήσεις
Κριτήριο	5	Ίδια Κεφάλαια/ Συνολικό Ενεργητικό
Κριτήριο	6	Ίδια κεφάλαια/ χορηγήσεις
Κριτήριο	7	Προβλέψεις/ Χορηγήσεις
Κριτήριο	8	Προβλέψεις/ Λειτουργικά Έσοδα
Κριτήριο	9	Κέρδη προ φόρων/ προσωπικό
Κριτήριο	10	Λειτουργικά Έξοδα/ Λειτουργικά Έσοδα

Στον Πίνακα 6-2 παρουσιάζονται αναλυτικά οι τιμές των 10 προτεινόμενων δεικτών των 7 τραπεζών για κάθε έτος ξεχωριστά. Για λόγους που αφορούν στην εφαρμογή της μεθόδου στον συγκεκριμένο πίνακα έχουν επισημανθεί με διαφορετικό χρωματισμό τα κριτήρια ανάλογα με την επιδιωκόμενη μεγιστοποίηση ή ελαχιστοποίηση (Min → Κριτήρια 3,7,8,10 και Max → Κριτήρια 1,2,4,5,6,9)

Πίνακας 6-2 Τιμές χρηματοοικονομικών δεικτών

2008	Κέρδη προ φόρων/ Συνολικό Ενεργητικό	Κέρδη προ φόρων/ Ίδια κεφάλαια	Χορηγήσεις / Καταθέσεις	Ενεργητικό/Χορηγήσεις	Ίδια Κεφάλαια/ Συνολικό Ενεργητικό	Ίδια κεφάλαια/ χορηγήσεις	Προβλέψεις/ Χορηγήσεις	Προβλέψεις/ Λειτουργικά Έσοδα	Κέρδη προ φόρων/ προσωπικό	Λειτουργικά Έξοδα/ Λειτουργικά Έσοδα
ΕΘΝΙΚΗ	0,0076	0,0984	-0,9494	1,5685	0,0767	0,1204	-0,0076	-0,1734	0,0481	-0,5563
EUROBANK	0,0028	0,0675	-0,9798	2,1360	0,0419	0,0894	-0,0165	-0,3816	0,0267	-0,4788
ALPHA	0,0059	0,1669	-1,2476	1,5819	0,0355	0,0562	-0,0117	-0,2842	0,0444	-0,4890
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,0027	0,0522	-1,3888	1,4997	0,0523	0,0784	-0,0072	-0,2507	0,0268	-0,8354
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	-0,0134	-1,9637	-1,2234	1,3468	0,0068	0,0092	-0,0211	-0,6812	-0,0722	-0,8965
ΑΤΕ	0,0005	0,0155	-0,9983	1,3200	0,0321	0,0424	-0,0093	-0,2731	0,0022	-0,7549
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	0,0002	0,0050	-0,6345	2,0915	0,0358	0,0748	-0,0051	-0,1212	0,0016	-0,9798
2009	Κέρδη προ φόρων/ Συνολικό Ενεργητικό	Κέρδη προ φόρων/ Ίδια κεφάλαια	Χορηγήσεις / Καταθέσεις	Ενεργητικό/Χορηγήσεις	Ίδια Κεφάλαια/ Συνολικό Ενεργητικό	Ίδια κεφάλαια/ χορηγήσεις	Προβλέψεις/ Χορηγήσεις	Προβλέψεις/ Λειτουργικά Έσοδα	Κέρδη προ φόρων/ προσωπικό	Λειτουργικά Έξοδα/ Λειτουργικά Έσοδα
ΕΘΝΙΚΗ	0,0044	0,0490	-1,0008	1,5692	0,0902	0,1415	-0,0136	-0,3008	0,0320	-0,5474
EUROBANK	0,0000	0,0000	-0,9172	2,3767	0,0549	0,1306	-0,0199	-0,4821	0,0000	-0,5179
ALPHA	0,0084	0,1188	-1,1859	1,6227	0,0704	0,1142	-0,0127	-0,2654	0,0641	-0,4519
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,0041	0,0618	-1,2143	1,5658	0,0662	0,1036	-0,0084	-0,2594	0,0394	-0,5424
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	-0,0202	-0,5099	-1,4017	1,3311	0,0396	0,0528	-0,0296	-0,9440	-0,1088	-0,9138
ΑΤΕ	-0,0147	-0,3607	-0,9773	1,4432	0,0407	0,0588	-0,0369	-0,9213	-0,0723	-0,6085
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	0,0023	0,0335	-0,6347	2,2355	0,0682	0,1524	-0,0044	-0,0983	0,0169	-0,8564
2010	Κέρδη προ φόρων/ Συνολικό Ενεργητικό	Κέρδη προ φόρων/ Ίδια κεφάλαια	Χορηγήσεις / Καταθέσεις	Ενεργητικό/Χορηγήσεις	Ίδια Κεφάλαια/ Συνολικό Ενεργητικό	Ίδια κεφάλαια/ χορηγήσεις	Προβλέψεις/ Χορηγήσεις	Προβλέψεις/ Λειτουργικά Έσοδα	Κέρδη προ φόρων/ προσωπικό	Λειτουργικά Έξοδα/ Λειτουργικά Έσοδα
ΕΘΝΙΚΗ	-0,0035	-0,0379	-1,1100	1,6535	0,0912	0,1508	-0,0179	-0,4943	-0,0273	-0,6624
EUROBANK	-0,0012	-0,0203	-1,0745	2,0757	0,0566	0,1175	-0,0251	-0,5811	-0,0104	-0,4742
ALPHA	0,0007	0,0102	-1,2781	1,5975	0,0695	0,1110	-0,0190	-0,4566	0,0052	-0,5157
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,0001	0,0017	-1,2968	1,6604	0,0571	0,0948	-0,0115	-0,4002	0,0010	-0,5931
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	-0,0316	-0,8855	-1,7238	1,3087	0,0357	0,0467	-0,0492	-1,4111	-0,1791	-0,7881
ΑΤΕ	-0,0127	-0,4777	-1,0825	1,4253	0,0265	0,0378	-0,0271	-0,8190	-0,0626	-0,7228
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	-0,0003	-0,0055	-0,6745	2,0227	0,0554	0,1120	-0,0055	-0,1531	-0,0021	-0,7585

6.2.2 Κατάταξη Τραπεζών με τη χρήση της Promethee II

Η επεξεργασία των παραπάνω κριτηρίων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση της πολυκριτήριας μεθόδου Promethee II (Ζοπουνίδης, 2003), η οποία επιτρέπει τη σύνθεση πολλαπλών κριτηρίων για την εξαγωγή μιας συνολικής κατάταξης των τραπεζών, αξιολογώντας ταυτόχρονα 500 διαφορετικά σενάρια σχετικά με τη βαρύτητα των χρηματοοικονομικών κριτηρίων. Για κάθε τυχαία τιμή των συντελεστών βαρύτητας έγινε σύγκριση κάθε τραπεζικού ιδρύματος με τα υπόλοιπα κατά την οποία χρησιμοποιήθηκε η συνάρτηση μιας κατανομής Gauss (γενικό κριτήριο του Gauss -τύπος 6). Η παραπάνω διαδικασία επαναλήφθηκε για 50 διαφορετικά σενάρια των συντελεστών βαρύτητας αλλά και για 10 τιμές της παραμέτρου σ του κριτηρίου Gauss. Στη συνέχεια έγινε υπολογισμός του μέσου όρου της βαθμολογίας κάθε τράπεζας για τις 500 επαναλήψεις και προσδιορίστηκε η παρακάτω θέση στην τελική κατάταξη.

Πίνακας 6-3 Κατάταξη PROMETHEE II

<i>ΚΑΤΑΤΑΞΗ 2008</i>	<i>ΤΡΑΠΕΖΑ</i>	<i>ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ</i>
1	ΕΘΝΙΚΗ	1,656712099
2	ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	0,718889607
3	EUROBANK	0,692935638
4	ALPHA	0,337993066
5	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,100835811
6	ΑΤΕ	-0,313382954
7	ΕΜΠΟΡΙΚΗ	-3,193983267

<i>ΚΑΤΑΤΑΞΗ 2009</i>	<i>ΤΡΑΠΕΖΑ</i>	<i>ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ</i>
1	ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	1,359902773
2	ΕΘΝΙΚΗ	1,153832828
3	ALPHA	0,956657565
4	EUROBANK	0,698271699
5	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,586817256
6	ΑΤΕ	-1,87557783
7	ΕΜΠΟΡΙΚΗ	-2,879904291

<i>ΚΑΤΑΤΑΞΗ 2010</i>	<i>ΤΡΑΠΕΖΑ</i>	<i>ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ</i>
1	ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	1,18406643
2	EUROBANK	1,087456325
3	ΕΘΝΙΚΗ	0,980135692
4	ALPHA	0,867701176
5	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,61866238
6	ΑΤΕ	-1,474989314
7	ΕΜΠΟΡΙΚΗ	-3,263032688

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 Συμπεράσματα

7.1 Σχολιασμός Αποτελέσματος

Τα δεδομένα του πίνακα 6-3 υποδεικνύουν ως πρότυπα χρηματοοικονομικής κατάστασης σε βάθος χρόνου το ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ και την ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.

Το ΤΤ καταλαμβάνει τη 2^η θέση το 2008 και την 1^η το 2009 και 2010 ενώ αντίστοιχα η Εθνική Τράπεζα καταλαμβάνει την 1^η θέση το 2008 την 2^η θέση το 2009 και την 3^η θέση το 2010.

Η κατάταξη του Ταχυδρομικού Ταμειυτηρίου επιβεβαιώνεται και από την χρηματοοικονομική ανάλυση που παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο 5 και η οποία οφείλεται στις πολύ καλές επιδόσεις που είχε σχετικά με τη ρευστότητα και την κεφαλαιακή επάρκεια. Άλλωστε πρόκειται για μια ιδιαίτερη περίπτωση πιστωτικού ιδρύματος που έχει παραδοσιακά υψηλή ρευστότητα λόγω της αποταμιευτικού του χαρακτήρα. Από την άλλη η μικρή σχετικά πιστωτική επέκταση (κυρίως δάνεια σε δημοσίους υπαλλήλους) είχε ως αποτέλεσμα το σχηματισμό χαμηλών προβλέψεων και την κατάληψη πολύ καλής θέσης στον τομέα της ποιότητας του χαρτοφυλακίου. Η κεφαλαιακή επάρκεια τέλος ήταν από τις καλύτερες κι κοντά στο μέσο όρο του εξεταζόμενου δείγματος. Στα κριτήρια της κερδοφορίας και της λειτουργικής αποτελεσματικότητας παρέμεινε καθ'ολη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου σε αρκετά ικανοποιητικά επίπεδα (Κριτήριο 9 → 3^ο το 2009 και 2010).

Η περίπτωση της ΕΘΝΙΚΗΣ, της μεγαλύτερης ελληνικής τράπεζας, αναδεικνύεται από μια σταθερή πορεία στις πρώτες θέσεις στο διάστημα 2008-2010. Η κεφαλαιακή της επάρκεια και η πολύ καλή κατάταξη σε όλους τους δείκτες την κατατάσσει στην πρώτη θέση το 2008. Η μείωση της κερδοφορίας το 2010 (εμφάνιση ζημιών σε επίπεδο τράπεζας) εξαιτίας και των ζημιών από το χαρτοφυλάκιο των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου αντισταθμίστηκε εν μέρη από βελτίωση των δεικτών λειτουργικής αποτελεσματικότητας και τα καλύτερα αποτελέσματα σε επίπεδο ομίλου (προερχόμενα κυρίως από την τουρκική Finansbank). Αυτή η επιδείνωση των αποτελεσμάτων την έφεραν στην 3^η θέση το 2010.

Παρόμοια με την περίπτωση της ΕΘΝΙΚΗΣ είναι και η περίπτωση της EUROBANK. Η κατάταξή της μεταξύ 3^{ης}, 4^{ης} και 2^{ης} θέσης το 2008, 2009 και 2010 αποδεικνύει την σταθερή της πορεία η οποία παρουσιάζεται ελαφρώς ανοδική το 2010. Η συγκεκριμένη Τράπεζα είχε πολύ καλή απόδοση στη τραπεζική ρευστότητα (1^η στη τριετία 2008-2010 για το κριτήριο 4 Ενεργητικό/Χορηγήσεις) καθώς και στη λειτουργική αποτελεσματικότητα (2^η για το 2008 και

2010 στο κριτήριο 10) δείκτες που βελτιώνουν τη θέση της σε σχέση με την Εθνική Τράπεζα το 2010.

Στις Τράπεζες που κατατάχθηκαν στις μεσαίες θέσεις ανήκουν η ALPHA BANK και η ΠΕΙΡΑΙΩΣ. Οι δυο αυτές τράπεζες κατέχουν ικανοποιητικές επιδόσεις σε όλους τους δείκτες με την ALPHA να παρουσιάζει καλύτερα αποτελέσματα στους δείκτες κερδοφορίας και λειτουργικής αποτελεσματικότητας και την ΠΕΙΡΑΙΩΣ σε αυτούς την ποιότητας χαρτοφυλακίου. Συγκεκριμένα στην Τράπεζα Πειραιώς ενώ τα δάνεια σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών σε επίπεδο ομίλου παρουσίασαν αύξηση σε σχέση με το 2009 (στο 7,6% των χορηγήσεων το 2010 από 5,1% το 2009), ήταν αρκετά χαμηλότερα από το 10% του δείκτη της αγοράς το 2010. Η σταθερότητα που παρουσιάζουν στους δείκτες οι δυο αυτές τράπεζες επιβεβαιώνεται και από την κατάταξη του πίνακα 6-3 (PROMHTHEE) στις οποίες καταλαμβάνουν την 4^η θέση η ALPHA (με εξαίρεση το 2009 που κατατάσσεται 3^η) και η ΠΕΙΡΑΙΩΣ στην 5^η θέση σταθερά και για τρία έτη.

Στις 2 τελευταίες θέσεις με βάση την πιο πάνω κατάταξη βρίσκονται η ΑΤΕ και η ΕΜΠΟΡΙΚΗ (6^η και 7^η αντίστοιχα). Η ΑΤΕ παρουσιάζει καλύτερη εικόνα σε δείκτες ρευστότητας (κριτήριο 3 Χορηγήσεις προς Καταθέσεις 3^η θέση το 2009 και 2010) ενώ κατέχει προβληματικές θέσεις στο τομέα της κεφαλικής επάρκειας (τα ίδια κεφάλαια του ομίλου επηρεάστηκαν περαιτέρω από την αρνητική αποτίμηση του χαρτοφυλακίου των ελληνικών ομολόγων και ανήλθαν σε 794,4 εκ. το 2010). Στα πλαίσια αυτά η Τράπεζα προχώρησε το 2010 σε εφαρμογή προγράμματος Αναδιάρθρωσης για την επίτευξη μακροχρόνιας βιωσιμότητας και επάρκειας κεφαλαίων, βελτίωσης των δεικτών παραγωγικότητας και αποδοτικότητας καθώς και μιας πολιτικής εξυγίανσης των προβληματικών στοιχείων του ενεργητικού. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το σχηματισμό αυξημένων προβλέψεων και τον αποτελεσματικότερο έλεγχο δανείων σε καθυστέρηση.

Παρόμοια εικόνα εμφανίζει και η ΕΜΠΟΡΙΚΗ Τράπεζα τόσο από την ανάλυση των αριθμοδεικτών όσο και από την κατάταξη με βάση τη μέθοδο PROMHTHEE καταλαμβάνοντας την 7^η θέση μεταξύ του δείγματος των επτά Τραπεζών. Ιδιαίτερα οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας είναι ιδιαίτερα χαμηλοί γεγονός που αποδεικνύεται και από την στήριξη που παρέχεται από τη μητρική της ξένης χώρας.

Φαίνεται ότι οι μεγάλες τράπεζες στην Ελλάδα να αντέχουν τα πρώτα χρόνια της κρίσης χωρίς απαραίτητα να είναι και πιο αποτελεσματικές από τις μικρότερες. Για παράδειγμα, η Εθνική, η Eurobank ή η Alpha bank μπορεί να εμφανίζουν καλές τιμές σε ορισμένους ή σε όλους τους δείκτες αλλά δεν βρίσκονται στις κορυφαίες θέσεις. Οι καλές επιδόσεις του

Ταχυδρομικού Ταμειευτηρίου επιβεβαιώνουν ότι όταν υπολογίζονται και άλλοι δείκτες εκτός από την κερδοφορία και την αποτελεσματικότητα οι μεγάλες από πλευράς ενεργητικού τράπεζες δεν είναι απαραίτητο ότι υπερέχουν στη μεταξύ τους σύγκριση.

Επίσης η καθαρή κερδοφορία των τραπεζών μειώθηκε κατακόρυφα, καταφέροντας όμως να παραμείνει σε θετικά επίπεδα παρά τη μεγάλη αύξηση των προβλέψεων. Παράλληλα φαίνεται ότι παρόλη τη διαρκή μείωση των καταθέσεων ως μορφή χρηματοδότησης οι τράπεζες άντεξαν επειδή διαπίστωσαν τη σημαντικότητα της επιστροφής στις παραδοσιακές λειτουργίες της τραπεζικής χρηματοδότησης.

Η επιλογή του συγκεκριμένου πολυκριτηριακού πλαισίου το οποίο περιλαμβάνει την χρησιμοποίηση ενός συνεπούς πλέγματος αριθμοδεικτών σε συνδυασμό με την εφαρμογή της μεθόδου PROMHTHEE II βοηθά στην αποδοτική αξιοποίηση της πληροφορίας στην αξιολόγηση των πιστωτικών ιδρυμάτων. Το πρακτικό ενδιαφέρον της παραπάνω κατάταξης μπορεί να γίνει ένα εργαλείο στη διάθεση εκείνων που σχετίζονται με την αξιολόγηση αυτών (τραπεζικοί αναλυτές, οίκοι αξιολόγησης, εποπτικές αρχές). Επίσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί από υποψηφίους επενδυτές στην λήψη επενδυτικών αποφάσεων ή να χρησιμοποιηθεί από καταθέτες στην απόφασή τους για την επιλογή κάποιου πιστωτικού ιδρύματος για τοποθέτηση των αποταμιεύσεών τους.

7.2 Γενική τάση και προοπτικές του τραπεζικού κλάδου

Αναμφίβολα, οι ελληνικές τράπεζες επλήγησαν από την οικονομική κρίση. Ενώ μέχρι και το 2007 υπήρξε μια αυξητική τάση στους δείκτες κερδοφορίας κατά τα έτη 2008-2010 αρκετές τράπεζες αρχίζουν να εμφανίζουν ζημίες και παρατηρείται γενική επιδείνωσή των δεικτών. Η παγκόσμια οικονομική κρίση, δημιούργησε τεράστια πιστωτικά προβλήματα στο χρηματοοικονομικό σύστημα από το 2007 έως και το 2010 και επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων διεθνώς αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Οι ελληνικές τράπεζες πραγματοποιούν αλλαγές στη λειτουργία, τον ισολογισμό και τα σχέδια τους, όμως η αδυναμία εξασφάλισης πόρων τις φέρνει σε κομβικό σημείο. Στα αρχικά στάδια της κρίσης, φαίνεται να μένουν ανεπηρέαστες αφενός λόγω της μικρής έκθεσής τους σε τοξικά προϊόντα. Επίσης ο σχετικά μικρός λόγος δανείων προς καταθέσεις επέφερε μικρό χρηματοδοτικό άνοιγμα και παρείχε μεγαλύτερη ασφάλεια.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα μέχρι και το 2010 είχε επιδείξει μεγάλες αντοχές. Οι δείκτες

κεφαλαιακής επάρκειας παρέμειναν το διάστημα αυτό ισχυροί και παρά τη επιδείνωση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου τους.

Στα πλαίσια αυτά οι αλλαγές δρομολογούνται προς τις εξής κατευθύνσεις: α) μείωση της μοχλεύσεως και αύξηση της ρευστότητας, και β) περιορισμό των δραστηριοτήτων υψηλού κινδύνου των τραπεζών, όπως, επενδύσεις υψηλού κινδύνου και ρίσκου και συμμετοχές σε κερδοσκοπικά επενδυτικά σχήματα. (Αντζουλάτος 2011).

Εναλλακτικά ως λύση προβάλλεται και η πώληση στοιχείων του ενεργητικού για όσες τράπεζες δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό. Το πρόβλημα με αυτή τη λύση είναι για τις περισσότερες από αυτές τις τράπεζες οι επενδύσεις στο εξωτερικό αποτελούν μια πολύ σημαντική πηγή κερδών.

Και ενώ από τις αρχές του 2000 και μέχρι το 2007 οι ελληνικές τράπεζες εξαπλώθηκαν ραγδαία σε νέες αγορές τόσο εντός της χώρας όσο και σε άλλες χώρες (κυρίως σε Βουλγαρία, Ρουμανία κ.λπ), με παράλληλη αύξηση των προτεινόμενων προϊόντων σε αυτές, η συγκεκριμένη οικονομική κρίση επέφερε σημαντικά προβλήματα στη λειτουργία τους. Χαρακτηριστικό των αποφάσεων των περισσότερων ελληνικών τραπεζών είναι ότι αντιλαμβάνονται την αναγκαιότητα επαναφοράς τους στο μοντέλο της τραπεζικής, όπου παραδοσιακά ο κύριος όγκος της χρηματοδότησής τους είναι οι πελατειακές καταθέσεις τη στιγμή που η χρηματοδότηση από άλλες τραπεζικές πηγές θεωρείται δύσκολη. Η χρηματοδότηση του ενεργητικού τους κατά 68% από καταθέσεις πρέπει να προσεγγίσει το 100%, δηλαδή ζητείται η επιστροφή τους σε ισορροπίες του 2003. (Μιχαλόπουλος 2011).

Σε σχέση με την ανάγκη συγχωνεύσεων σε σχετική μελέτη (Τσιριγωτάκης 2011) προκύπτει ότι ο μονοπωλιακός ανταγωνισμός αποτελεί τόσο την κυρίαρχουσα δομή στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα, όσο και στην Ελλάδα. Επιπλέον έρευνα σε δείγμα 20 χωρών έδειξε ότι η περαιτέρω συγκέντρωση όχι μόνο δεν θα επηρέαζε την ανταγωνιστικότητα του τραπεζικού κλάδου. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει χώρος για συγχωνεύσεις και εξαγορές στον ελληνικό τραπεζικό τομέα, προκειμένου να υπάρξει μεγαλύτερη ασφάλεια και σταθερότητα στο τραπεζικό σύστημα.

Ωστόσο, το κλειδί προκειμένου οι ελληνικές τράπεζες να επανέλθουν αγορές χρήματος εξαρτάται από την πορεία εξυγίανσης και αναβάθμισης της πιστοληπτικής αξιολόγησης της ελληνικής οικονομίας, καθώς και τη επίλυση των ευρωπαϊκών προβλημάτων που ταλανίζουν τη παγκόσμια οικονομική κοινότητα.

7.3 Βιβλιογραφία

Alexakis, P., Thomadakis, S., Xanathakis, M. (1995), "Banks liberalization and profitability: evidence from Greek commercial banks", *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, Vol. 5 No.2-3, pp.181-192.

Brans J.P and Vincke Ph. (1985), "A preference ranking organization method", *Management Science*, 31/6 647-656

Bourke P., 1989, Concentration and other determinants of bank profitability in Europe, North America and Australia, *Journal of Banking and Finance* 13, pp. 65 – 79, North-Holland

Molyneux, P., Thornton, J., (1992), "Determinants of European bank profitability: a note", *J. Bank. Finance*, Vol. 16 (6), pp. 1173–1178.

Ben Naceur, S., (2003), "The determinants of the Tunisian banking industry profitability: panel evidence", Paper presented at the Proceedings of the Economic Research Forum (ERF) 10th Annual Conference, Marrakesh–Morocco, December 16–18, 2003

Staikouras, Ch., Wood, G., (2003), "The determinants of bank profitability in Europe", Paper presented at the Proceedings of the European Applied Business Research Conference, Venice, Italy, June 9–13

Pasiouras F., Kosmidou K., (2007), "Factors influencing the profitability of domestic and foreign commercial banks in the European Union", *Research in International Business & Finance*, Vol. 21, (2), pp. 222-237.

Papadopoulos, S., Karagiannis, St., (2009), "Recent evidence on efficiency in Southern European banking", *Studies in Economics and Finance*, Vol. 26, Iss: 2, pp. 95 – 112.

Duygun-Fethi Meryem, Pasiouras Fotios (2009), *Assessing Bank Performance with Operational Research and Artificial Intelligence Techniques: A Survey*, Working Paper Series, 2009.02, University of Bath, School of Management, 1-65.

Viverita (2008), *The Effect of Mergers on Bank Performance: Evidence From Bank Consolidation Policy In Indonesia*, Proceedings of the Eighth International Business Research Conference, Dubai, 27-28 March 2008, 1-12.

Wozniowska Grazyna (2008), *Methods of measuring the efficiency of commercial banks: An example of polish banks*, *Economika* 2008, 84, 81-91.

Karafolas, S. and Mantakas, G., (1996), "A Note on Cost Structure and Economies of Scale in Greek Banking", *Journal of Banking & Finance*

Zopounidis, C., Doumpos, M., and Georgiou, H., (1997), "Application of a Multi-criteria Methodology in the Assessment of Banking Branches Efficiency", *Economic Review of the Commercial Bank of Greece*, Vol. 10, pp. 4-9

Spathis Ch., Kosmidou K., (1999), “Competitiveness of Small and Large Greek Banks: An Investigation”, Conference Proceedings, International Conference “Preparing the Manager of the 21st Century”, Thessaloniki, 16-18 December, Vol. I, pp. 205-218

Spathis Ch., Kosmidou K., Doumpos M. (2002), Assessing profitability factors in the Greek banking system: A multicriteria methodology, You have full text access to this content International Transactions in Operational Research Volume 9, Issue 5

Νούλας Α. (1999), “Κερδοφορία και αποτελεσματικότητα των ελληνικών Τραπεζών (1993-1998)”, Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Γ-Δ Τρίμηνο 1999.

Noulas A., (2001), Deregulation and operating efficiency: the case of the Greek banks, Journal of Managerial Finance, 2001, vol.27, 8, 1-16.

Kosmidou, K., Zopounidis, C., (2005), “Evaluating the performance of the Greek banking system”, Operational Research: An International Journal, Vol. 5 (2), pp. 319-326.

Pasiouras F., Kosmidou K., (2007), “Factors influencing the profitability of domestic and foreign commercial banks in the European Union”, Research in International Business & Finance, Vol. 21, (2), pp. 222-237.

Kosmidou, K., and Zopounidis, C., (2008), “Measurement of bank performance in Greece, South-Eastern Europe”, Journal of Economics, Vol. 6, pp. 79–95.

Halkos E. George, Salamouris S. Dimitrios (2004), Efficiency measurement of the Greek commercial banks with the use of financial ratios: a data envelopment analysis approach, Management Accounting Research, 15, 201-224.

Kosmidou, K., (2008) “The determinants of banks' profits in Greece during the period of EU financial integration”, Managerial Finance, Vol. 34 Iss: 3, pp.146 – 159.

Mamatzakis, E.C., Remoundos, P.C., (2003). “Determinants of Greek commercial banks profitability, 1989–2000”, Spoudai, Vol. 53 (1), pp. 84–94.

Gaganis C, Pasiouras F, (2009) Efficiency in the Greek Banking Industry: A Comparison of Foreign and Domestic Banks, International Journal of the Economics of Business, pages 221-237

Golin (2001), “The Bank Credit Analysis Handbook : A Guide for Analysts, Bankers & Investors”, First Edition, John Wiley and Sons

Ασημακόπουλου, Μπρισίμη και Ντελή(2008), Η αποτελεσματικότητα του ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος και οι προσδιοριστικοί παράγοντες, Τράπεζα της Ελλάδος, Οικονομικό δελτίο, Μάιος 2008

Αντζουλάτος Α. (2011) «Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα» Ένωση Ελληνικών Τραπεζών ,Ιούνιος 2011

Μιχαλόπουλος Γ. (2011) «Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό

χρηματοπιστωτικό σύστημα» Ένωση Ελληνικών Τραπεζών ,Ιούνιος 2011

Ζοπουνίδης Κ.(2003), «Σύγχρονα Θέματα Χρηματοοικονομικού Μάνατζμεντ», εκδόσεις Κλειδάριθμος

Ζοπουνίδης (2001), «Ανάλυση χρηματοοικονομικών αποφάσεων με πολλαπλά κριτήρια», Εκδόσεις ΑΝΙΚΟΥΛΑ, Θεσσαλονίκη 2001, σελ.15-16

Ζοπουνίδης, Γαγάνης, Πασιούρας , «Συστήματα αξιολόγησης και σύγχρονα θέματα στην οικονομική και χρηματοοικονομική διοίκηση» Κλειδάριθμος, 2006

Νιάρχος Ν. (2004), Χρηματοοικονομική ανάλυση λογιστικών καταστάσεων, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα σελ.52

Η.Λεκκός, Ε.Σταγγέλ, Ν.Πανδής, Ανάλυση της δομής και Λειτουργίας του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος, Μελέτες για το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα (ΟΠΑ 2010), σελ.60

Σαπουτζόγλου Γ, 2010, Η μορφολογία του ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος και η Διεθνής Χρηματοπιστωτική κρίση, Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδας

Προβόπουλος Γ.-Καπόπουλος Π.,(2001), Η Δυναμική του Χρηματοοικονομικού Συστήματος, Εκδ. Κριτική, σελ 119, 123

Κουτσομανάωλη Α., Σταικούρας Χ, Τριαντόπουλος Χ. (2010), «Επέκταση και Αποτελεσματικότητα των Ελληνικών Τραπεζών στη Νοτιανατολική Ευρώπη», Μελέτες για το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, εκδόσεις ΟΠΑ.

Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2010, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών ,Ιούνιος 2011

Το διεθνές και ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο της κεφαλαιακής επάρκειας, Χρήστος Γκόρτσος διαθέσιμο στο http://www.economia.gr/show_article.asp?nid=468§ion=1

Σταϊκούρας, Ντέλης,2006, Το επίπεδο Ανταγωνισμού του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος, http://www.epistimonikomarketing.gr/article_show.php?article_id=1063
Οικονομικό Δελτίο Alpha Bank, http://www.alpha.gr/files/infoanalyses/oikon_deltio_110.pdf

Πεφάνης Δημήτρης, 2010 Η κρίση φέρνει πιο κοντά τις Τράπεζες
<http://www.tanea.gr/oikonomia/article/?aid=4561485>

Αναστασάτος Τ. (2010) Οι Επιπτώσεις στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα από την Υπαγωγή της Ελλάδας στον Μηχανισμό Στήριξης ΕΕ / ΔΝΤ, Eurobank Research
<http://www.eurobank.gr/Uploads/Reports/EconomyandMarketsV2New1.pdf>

Αγγελίδης Γ. (2009), Αξιολόγηση Κερδοφορίας και Αποτελεσματικότητας των Ελληνικών Τραπεζών (2005-2008), Επιστημονικό Marketing Οκτώβριος 2009
http://www.epistimonikomarketing.gr/article_show.php?article_id=3538

7.4 Παράρτημα

Πίνακας 4-1 Εφαρμογές πολυκριτήριας ανάλυσης αποφάσεων	28
Πίνακας 5-1 Κέρδη προ φόρων/ Συνολικό Ενεργητικό	38
Πίνακας 5-2 Κέρδη προ φόρων/ Ίδια Κεφάλαια.....	40
Πίνακας 5-3 Χορηγήσεις / Καταθέσεις.....	42
Πίνακας 5-4 Ενεργητικό / Χορηγήσεις.....	44
Πίνακας 5-5 Ίδια Κεφάλαια / Ενεργητικό	46
Πίνακας 5-6 Ίδια Κεφάλαια / Χορηγήσεις.....	48
Πίνακας 5-7 Προβλέψεις / Χορηγήσεις	50
Πίνακας 5-8 Προβλέψεις / Λειτουργικά Έσοδα	52
Πίνακας 5-9 Κέρδη προ φόρων / Αριθμός Προσωπικού	53
Πίνακας 5-10 Λειτουργικά Έξοδα / Λειτουργικά Έσοδα	55
Πίνακας 6-1 Κριτήρια πολυκριτηριακής ανάλυσης.....	61
Πίνακας 6-2 Τιμές χρηματοοικονομικών δεικτών	63
Πίνακας 6-3 Κατάταξη PROMETHEE II	65